

Załącznik do uchwały
Rady Gminy w Broku
z dnia .....r.

Program Rewitalizacji na terenie miasta Brok do roku 2023

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, w ramach
Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	6
1.1 Krótka charakterystyka gminy	6
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	9
OBJAŚNIENIA METODYCZNE.....	9
BEZROBOCIE (faktyczne / rejestrowane).....	9
DELIMITACJA.....	9
DEPRYWACJA.....	9
KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	9
OBSZAR ZDEGRADOWANY.....	10
OBSZAR REWITALIZACJI.....	10
REWITALIZACJA.....	10
RÓWNOŚĆ SZANS.....	11
SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA.....	11
UBÓSTWO.....	11
WYKLUCZENIE SPOŁECZNE.....	11
2.1. Cel diagnozy	12
2.2. Przyjęta metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	12
2.2.1. Przyjęta metoda podziału (delimitacji) obszaru gminy.....	12
2.2.2. Przyjęta metoda wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.....	13
2.3. DIAGNOZA SYTUACJI W GMINIE BROK.....	15
Tło demograficzne.....	17
Zjawisko bezrobocia.....	21
Zjawisko ubóstwa.....	25
Problemy przestępczości.....	28
Poziom edukacji.....	29
Poziom kapitału społecznego.....	31
Przedsiębiorczość	33
Stan środowiska.....	36
Wyznaczenie obszaru zdegradowanego w Gminie Brok.....	37

Zjawiska kryzysowe w sferze społecznej w Gminie Brok.....	38
Wskaźnik delimitacyjny 1.....	39
Wskaźnik delimitacyjny 2.....	40
Wskaźnik delimitacyjny 3.....	41
Wskaźnik delimitacyjny 4.....	42
Zjawiska kryzysowe w pozostałych sferach w Gminie Brok.....	43
Wskaźnik delimitacyjny 5.....	43
Udział osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej wśród ogółu bezrobotnych na danym obszarze.....	43
Wskaźnik delimitacyjny w sferze przestrzenno – funkcjonalnej	44
Dostępność oraz stan publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej na danym obszarze	44
Wskaźnik delimitacyjny w sferze technicznej	45
Stan infrastruktury drogowej	45
Wskaźnik delimitacyjny w sferze środowiskowej	49
Udział azbestu na danym obszarze w stosunku do sumy azbestu w gminie.....	49
Wyznaczenie obszaru zdegradowanego Gminy Brok.....	49
Wyznaczenie obszaru rewitalizacji Gminy Brok.....	51
2.4. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI.....	55
2.4.1. Wprowadzenie metodyczne do diagnozy.....	55
2.4.2. Charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	55
2.4.3. Diagnoza negatywnych zjawisk i czynników kryzysowych w obszarze rewitalizacji.....	58
2.4.3.1. Analiza negatywnych zjawisk w sferze społecznej.....	58
Zjawisko bezrobocia.....	58
Wsparcie z zakresu pomocy społecznej	61
Bezpieczeństwo obszaru rewitalizacji	64
Aktywność społeczna i kulturalna	66
Negatywne zjawiska w sferze społecznej – podsumowanie.....	69
2.4.3.2. Analiza negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno – funkcjonalnej i technicznej.....	70
Niski poziom obsługi komunikacyjnej.....	73
Infrastruktura	73
Negatywne zjawiska przestrzenno – funkcjonalne i techniczne – podsumowanie	76
2.4.3.3. Analiza negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej	78
Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej – podsumowanie	79

2.3.3.4. Negatywne zjawiska w sferze środowiskowej	80
2.3.3.5. Analiza lokalnych potencjałów obszaru rewitalizacji i kierunki zmian z perspektywy mieszkańców	81
2.3.3.6. Synteza diagnozy obszaru rewitalizacji – analiza SWOT.....	84
3. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA.....	86
3.1. Streszczenie Programu rewitalizacji.....	86
3.2. Wizja i cele rewitalizacji.....	87
Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	87
3.3. Misja programu rewitalizacji.....	88
3.4. struktura celów rewitalizacji.....	88
Cel strategiczny 1. - ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI.....	90
Cel strategiczny 2. - ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI.....	91
3.4. Projekty rewitalizacyjne.....	91
3.4.1. Szczegółowy opis GŁÓWNYCH planowanych projektów rewitalizacyjnych.....	93
3.4.2 LISTA PROJEKTÓW KOMPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH.....	103
4. MECHANIZMY ZAPENIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI I PRZEDSIĘWZIECIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJETYM PROGRAMEM REWITALIZACJI.....	128
KOMPLEMENTARNOŚĆ PROGRAMU.....	128
KONCENTRACJA INTERWENCJI.....	129
KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA.....	129
KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA.....	131
KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA	138
KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA.....	138
KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA.....	139
REALIZACJA ZASADY PARTNERSTWA I PARTYCYPACJI	139
5. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI.....	141
6. SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI.....	146
6.1. ZESPÓŁ DS. REWITALIZACJI.....	147
7. MONITOROWANIE PROGRAMU REWITALIZACJI.....	149
7.1. MONITOROWANIE REALIZACJI CELÓW REWITALIZACJI.....	150
7.2. MONITOROWANIE PRZEDSIĘWZIĘĆ.....	152
8. POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	153

<u>Powiązania LPR z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brok .....</u>	<u>153</u>
<u>Powiązania LPR z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Brok.....</u>	<u>154</u>
<u>Powiązania PR ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.....</u>	<u>155</u>
<u>Zgodność z zasadami wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego.....</u>	<u>155</u>

1. WSTĘP

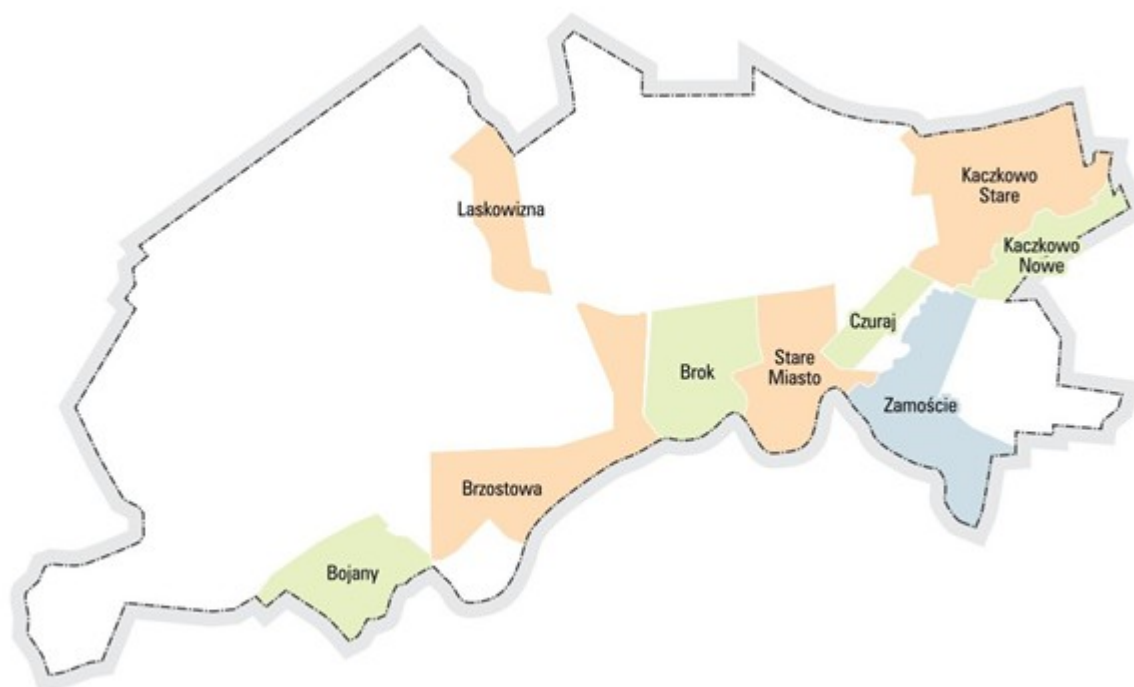
Niniejszy Program Rewitalizacji dla Miasta Brok jest strategicznym programem rozwojowym gminy na najbliższe 7 lat z perspektywą na lata kolejne, wypracowanym i przyjętym przez samorząd gminy.

Program został opracowany w oparciu o Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 (dalej Wytyczne), Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego oraz Ustawę o rewitalizacji (Dz.U. 2015 poz. 1777).

1.1 KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Brok położona jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego w powiecie ostrowskim. Do roku 1999 były to tereny w południowej części województwa ostrołęckiego. Brok graniczy od północy z gminą Ostrów Mazowiecka, od południa naturalną granicę z powiatem węgrowskim oraz gminą Sadowne stanowi rzeka Bug. Zachodnia granica - z wsią Poręba, wschodnia – z Małkinią Górną.

Gmina podzielona jest na 9 sołectw: na terenie miasta znajdują się sołectwa: Brok, Brzostowa, Czuraj, Stare Miasto, Zamoście, na obszarze wiejskim gminy sołectwa: Laskowizna, Bojany, Kaczkowo Stare, Kaczkowo Nowe.

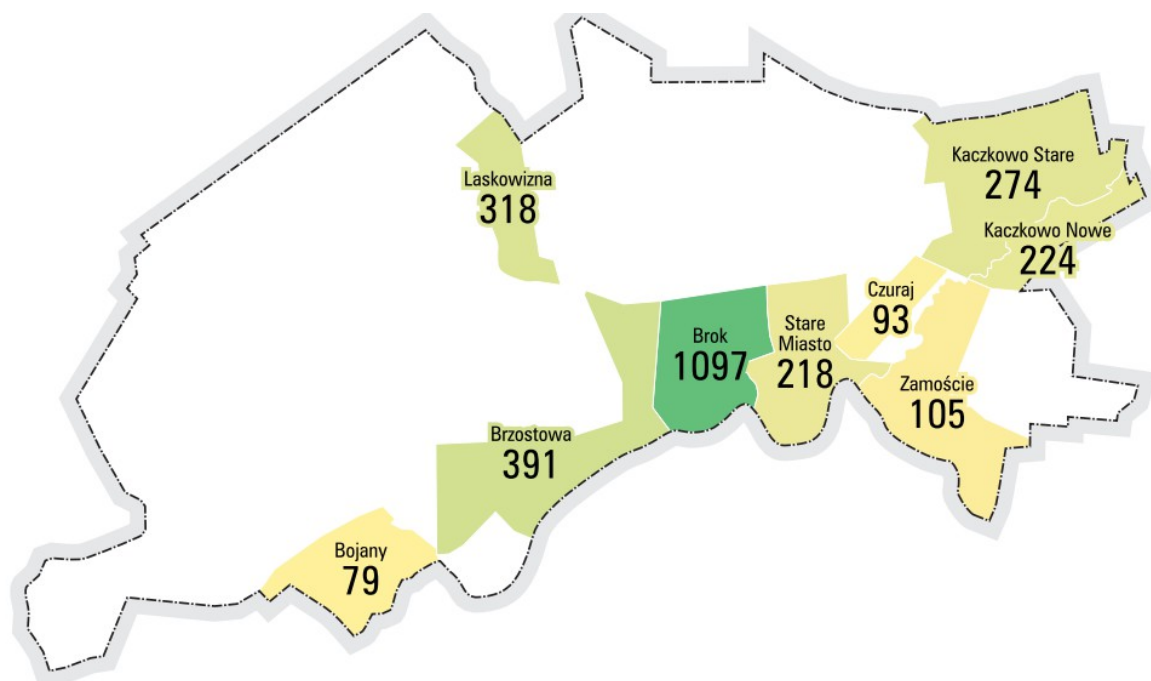
Rys. 1. Podział Gminy Brok na sołectwa

Brok leży na północ od skarpy doliny Bugu na terenach wysoczyzny Międzyrzecza Łomżyńskiego, a poniżej skarpy tereny w stronę Bugu zaliczone są do Doliny Dolnego Bugu. Teren miejscowości przylega od południa do obszaru o znaczeniu transgranicznym - Doliny Dolnego Bugu zaliczanego do Nadbużańskiej Strefy Ekologicznej. Pokrywające znaczącą część gminy lasy mieszane wchodzi w skład kompleksów o znaczeniu subregionalnym - Puszczy Białej. Teren Gminy Brok zajmują obszary Natura 2000 „Puszcza Biała”, „Ostoja Nadbużańska”, „Dolina dolnego Bugu”

Użytki rolne stanowią około 20% powierzchni gminy, użytki leśne około 70%. Na terenie gminy znajduje się 271 gospodarstw rolnych z czego zdecydowana większość z nich zajmuje się uprawą zbóż.

W 2016 roku obszar gminy zamieszkiwały 2 792 osoby, w tym obszar miasta Brok 1 895 osób.

Liczbę mieszkańców w podziale na sołectwa przedstawia poniższa mapa.

Rys. 2. Liczba mieszkańców Gminy Brok w podziale na sołectwa

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

OBJAŚNIENIA METODYCZNE

W niniejszej diagnozie pojawiają się liczne terminy specjalistyczne wymagające zdefiniowania. W ramach procesu rewitalizacji w Gminie Brok przyjmuje się, że wymienione poniżej terminy będą używane w opisanym znaczeniu. Ponieważ część ze zdefiniowanych tu pojęć ma z kolei swoje definicje ustawowe (nie zawsze wygodne do celów planistycznych, zarządczych czy komunikacyjnych), ilekroć w samym tekście diagnozy, lub w wynikających z niej programach strategicznych i średnioterminowych używa się poniższych pojęć w ich znaczeniu ustawowym, będzie to za każdym razem wyraźnie zaznaczone. W braku takiego zaznaczenia rozumie się, że chodzi o znaczenie pojęć opisane poniżej

BEZROBOCIE (FAKTYCZNE / REJESTROWANE)

Bezrobocie polega na tym, że osoba zdolna do pracy, aktywnie poszukująca jej i faktycznie gotowa do jej podjęcia nie znajduje zatrudnienia. Bezrobocie rejestrowane natomiast, to formalny stan wpisania kogoś do rejestru prowadzonego przez Powiatowy Urząd Pracy.

DELIMITACJA

Delimitacja to wyznaczenie na mapie granic jakichś obszarów, np. podział miasta na odpowiednie części (pola odniesienia) dla których będzie następnie prowadzona analiza danych w celu ustalenia przestrzennego rozkładu jakiegoś zjawiska.

DEPRYWACJA

Deprywacją nazywany stan wywołany brakiem (najczęściej długotrwałym) możliwości zaspokojenia istotnej potrzeby biologicznej, psychologicznej, ekonomicznej lub społecznej. Możemy np. mówić o deprywacji dochodów, pracy, mieszkania, pożywienia, zdrowia, bezpieczeństwa czy środowiska społecznego.

KAPITAŁ SPOŁECZNY

Kapitał społeczny to sieć istniejących w danej grupie społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności, tworząca warunki do faktycznego współdziałania jednostek we wspólnym interesie i rozwijania pomiędzy tymi jednostkami realnych kooperacji o różnych celach.

OBSZAR ZDEGRADOWANY

Obszar zdegradowany to wyznaczony uchwałą rady gminy obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1. gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
2. środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
3. przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
4. technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

OBSZAR REWITALIZACJI

Wyznaczony uchwałą rady gminy obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju gminy, przygotowywana lub prowadzona jest rewitalizacja.

REWITALIZACJA

Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Miejskiego Programu Rewitalizacji.

RÓWNOŚĆ SZANS

Równość to realna możliwość korzystania z posiadanych praw na równi z innymi, niezablokowana przez stereotypy społeczne, obyczaje, wpojone obawy itp. Równość szans dotyczy obiektywnych możliwości samorealizacji (np. dostępu do: wykształcenia, zatrudnienia, możliwości rozwijania talentów i bogacenia się) oraz szans subiektywnych (wyuczonych postaw i nawyków, utrwalonych przekonań, ukształtowanego społecznie poziomu wiary we własne siły itp.).

SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA

W rozumieniu Rady Europy – spójność społeczna to zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkim swoim członkom, zminimalizowania różnic i uniknięcia polaryzacji. W praktyce istotą spójności społecznej jest budowanie takich relacji społecznych, aby naturalna różnorodność wzbogacająca społeczeństwo nie przeradzała się w bolesne podziały generujące nieufność i wrogość między grupami społecznymi a nawet w segregację społeczną.

UBÓSTWO

Ubóstwo to stan doznawania przez kogoś przynajmniej jednego z dwóch problemów[11]:

1. głęboki niedostatek – jego dochody ekwiwalentne na członka rodziny są niższe niż 60% mediany takich dochodów w danym kraju (*kryterium dochodowe*),
2. głęboka deprivacja materialna – brak środków na wydatki związane z realizacją podstawowych, uzasadnionych potrzeb: opłacenia bieżących rachunków za czynsz i energię, ogrzania domu, pokrycia niespodziewanych wydatków, zjedzenia przynajmniej raz na dwa dni posiłku z odpowiednią ilością białka, spędzenia tygodnia urlopu rocznie poza miejscem zamieszkania, posiadania podstawowych udogodnień technicznych standardowych dla danego społeczeństwa (*kryterium wydatkowe*).

WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Wykluczenie to doznawany przez jednostkę lub grupę faktyczny brak możliwości lub znaczne utrudnienie pełnienia ról społecznych dostępnych dla innych, nawiązywania normalnych relacji społecznych, korzystania z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenia zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Wykluczona społecznie jest jednostka lub grupa, która w sensie formalnym należy do danego społeczeństwa i chce uczestniczyć w jego życiu czynnie, lecz nie może z powodów będących poza jej kontrolą.

2.1. CEL DIAGNOZY

Zgodnie z Ustawą o rewitalizacji, Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 (dalej Wytyczne) sporządzenie diagnozy rozpoczyna proces przygotowania i uchwalenia Programu Rewitalizacji, na który składają się następujące etapy:

1. Etap wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:
  - a. etap ten rozpoczyna się diagnozą przestrzennego rozkładu wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, ekologicznych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych, obejmującą terytorium całej gminy,
  - b. na podstawie diagnozy rozkładu negatywnych zjawisk wyznacza się **obszar zdegradowany**, a następnie na jego części lub całości – **obszar rewitalizacji**, jako obszar szczególnego natężenia kryzysu lub – o kluczowym znaczeniu dla przezwyciężenia kryzysu.

Etap sporządzenia Programu Rewitalizacji – dla tak wyznaczonego obszaru rewitalizacji przygotowuje się Program Rewitalizacji. Etap ten kończy się uchwałą Rady Gminy o jego przyjęciu.

2.2. PRZYJĘTA METODYKA WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., celem diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji Gminy Brok było przeanalizowanie rozkładu przestrzennego wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy oraz współwystępowania w obszarach ich koncentracji pozostałych negatywnych zjawisk gospodarczych, przestrzenno – funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, a w rezultacie zidentyfikowanie obszaru zdegradowanego i w jego ramach obszaru rewitalizacji.

2.2.1. PRZYJĘTA METODA PODZIAŁU (DELIMITACJI) OBSZARU GMINY

Przyjęto, że podstawową metodą przestrzennej prezentacji danych w całej diagnozie będzie metoda kartogramu. Metoda ta służy do ilościowego przedstawiania na mapie intensywności określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia. W diagnozie

zastosowano siatkę analityczną, która pozwoliła na zobrazowanie zebranych danych kartogramami geometrycznymi o oczku sześciokątnym (siatka heksagonalna, „plaster miodu”). Pozwoliło to na uzyskanie pełnej porównywalności i dużej szczegółowości przedstawionych na mapie obszarów.

Przy prowadzeniu analiz jako pola odniesienia najczęściej przyjmuje się jednostki pomocnicze (dzielnice, osiedla, sołectwa), co jest związane z łatwością dostępu do danych statystycznych. Jednak zbieranie danych dla dużych jednostek urbanistycznych powoduje włączanie do obszaru zdegradowanego także dobrze prosperujących fragmentów gminy, a pomija niewielkie fragmenty, małe osiedla czy pojedyncze kwartały, które rzeczywiście zapadły w stan kryzysu. Z tego względu odrzucono metodę analizy opartą na porównywaniu danych agregowanych dla sołectw Gminy Brok. W celu uzyskania dokładniejszego rozkładu przestrzennego badanych zjawisk, zastosowano siatkę analityczną z małymi geometrycznymi polami odniesienia (sześciokątami), co pozwala na uzyskanie pełnej porównywalności i dużej szczegółowości przedstawionych na mapie obszarów.

Do analizy i wizualizacji danych Gminy Brok wykorzystana została siatka heksagonalna (sześciobok). Powierzchnia jednego pola odniesienia (pojedynczego oczka siatki) wynosi 1 ha. Długość boku pola oceny to ok. 62 metrów. Z uwagi na prowadzenie prac z wykorzystaniem punktów adresowych i potrzebę szczegółowego ukazania rozkładu poszczególnych cech uznano, że pole oceny powinno być na tyle małe, aby umożliwiać uchwycenie przestrzennej zmienności analizowanych cech. Obszar gminy podzielono na siatkę 11 384 heksagonów.

2.2.2. PRZYJĘTA METODA WYZNACZANIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI

Wytyczne nie definiują, jaki dokładnie stan rzeczy można uznać za koncentrację negatywnych zjawisk społecznych. Wobec tego w niniejszej diagnozie kierowano się ogólnymi wskazaniem nauk o polityce społecznej, w szczególności inspirowano się metodyką brytyjskiego Wskaźnika Wielowymiarowej Deprywacji, ale także źródłami krajowymi.

Wynika z nich między innymi, że kluczowym elementem sieci problemów społecznych jest ubóstwo, a jedną z jego głównych przyczyn jest bezrobocie. Pozostałe negatywne zjawiska społeczne wymienione przez ustawę w art. 9. ust 1. mają mniej oczywiste usytuowanie w sieci współzależności problemów: przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, są zarówno

skutkami wychowywania się i funkcjonowania w zdegradowanym obszarze, jak i przyczynami pogłębiania degradacji. Nie są jednak w żadnym ujęciu uważane za czynniki o pierwszorzędym znaczeniu sprawczym.

W niniejszej diagnozie dane społeczno-ekonomiczne zostały ujednocione do jednej podstawy tj. przypisane punktom adresowym bezpośrednio bądź też poprzez ekstrapolację w przypadku, gdy ich szczegółowość była mniejsza. Wszystkie analizowane wskaźniki i zmienne zostały sklasyfikowane w 3 lub 5 klasach oceny, z wyłączeniem pól pustych, przy zastosowaniu metody kwantyla.

Następnie poszczególnym klasom nadano rangi (oceny) opisujące stopień zdegradowania przestrzeni społeczno-ekonomicznej w odniesieniu do średniej wartości analizowanego wskaźnika (zmiennej) dla gminy. Wartość "1" opisywała najmniejszy stopień zdegradowania, natomiast ocena "5" wskazywała na największe negatywne natężenie cechy w stosunku do jej natężenia na poziomie gminy.

Waloryzacja końcowa opierała się o zsumowanie poszczególnych ocen cząstkowych i podział uzyskanych wyników tożsamą metodą, co w przypadku analizy poszczególnych cech, tj. podział na 5 klas, metodą kwantyla.

Obszar zdegradowany został opisany jako wszystkie pola, które miały sumę ocen powyżej średniej arytmetycznej dla obszaru gminy, natomiast w obszar rewitalizacji wytypowane zostały pola, których ocena końcowa była wyższa niż średnia arytmetyczna powiększona o jedno odchylenie standardowe. Pola zalecane do rewitalizacji stanowiły podstawę do wyznaczenia obszaru.

Rozkład przestrzenny analizowanych wskaźników i zmiennych na tle całej gminy oraz w ramach obszaru rewitalizacji wraz z przebiegiem granic obszaru zdegradowanego i przewidzianego do rewitalizacji prezentują załączone do raportu mapy.

W pierwszej kolejności przeanalizowano występowanie **negatywnych zjawisk w sferze społecznej** poddając analizie:

1. udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
2. odsetek osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wśród ogółu mieszkańców,
3. udział osób bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym,
4. liczbę przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Następnie analizie poddano przestrzenny rozkład pozostałych negatywnych zjawisk (gospodarczych, funkcjonalno-przestrzennych, technicznych i środowiskowych).

Negatywne zjawiska gospodarcze zostały zdiagnozowane w szczególności w aspekcie:

1. niskiego stopnia przedsiębiorczości mierzonego na podstawie liczby osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem.

Negatywne zjawiska środowiskowe zostały zdiagnozowane w szczególności w aspekcie:

1. występowania azbestu w budynkach mieszkalnych.

Negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne i techniczne zostały zdiagnozowane w aspekcie:

1. występowania miejsc rekreacji i wypoczynku w przestrzeni publicznej – mierzonego na podstawie badań terenowych,
2. jakości infrastruktury do poruszania się (chodniki, jezdnie, ścieżki rowerowe) – mierzonej na podstawie badań terenowych.

2.3. DIAGNOZA SYTUACJI W GMINIE BROK

Wskazanie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji gminy powinno zostać poprzedzone analizą występowania negatywnych zjawisk na obszarze całej gminy.

Na początku należy rozstrzygnąć, czy analizowane zjawiska w Gminie Brok mają natężenie przeciętne, wyższe czy może niższe w porównaniu z innymi podobnymi gminami. Może bowiem być tak, że jeśli dane zjawisko jest w Gminie Brok szczególnie nasilone, to nawet obszary z natężeniem względnie mniejszym w skali gminy są obiektywnie i tak obszarami problemowymi. I odwrotnie: jeśli zjawisko ogólnie w gminie ma bardzo umiarkowane natężenie, to nawet obszary jego największej (względnej) koncentracji nie są kryzysowe.

Aby odróżnić zjawiska faktycznie kryzysowe od typowych zjawisk zachodzących we wszystkich podobnych gminach, zdecydowano się porównać poszczególne zakresy danych dla Broku z analogicznymi zakresami danych dla **grupy porównawczej** (grupy tła) złożonej z miast o zbliżonej liczbie ludności i podobnej specyfice. Grupę skonstruowano następująco: wybrano wszystkie gminy miejsko-wiejskie w Polsce o liczbie ludności do 10 tys., których liczba mieszkańców w mieście nie przekraczała 4 tys. Gmin takich – licząc wraz z Brokiem – zidentyfikowano 19.

Kolejnym etapem wyłaniania grupy porównawczej była analiza gmin i miast w zakresie występowania charakterystycznych cech dla Broku tj.: miasto położone niedaleko dużego ośrodka miejskiego, walory przyrodnicze, występowanie jakiejś formy ochrony przyrody, obecność turystów.

W grupie porównawczej znalazły się tylko obszary miast (bez obszarów wiejskich gmin), które spełniały wskazane wyżej kryteria.

Tabela. 1. Porównawcza grupa miast podobnych do Broku

Miasto	Województwo	liczba mieszkańców gminy	liczba mieszkańców miasta
Przedbórz	Łódzkie	7 361	3 697
Biezuń	Mazowieckie	5 208	1 890
Brok	Mazowieckie	2 924	1 984
Zakroczym	Mazowieckie	6 182	3 231
Zator	Małopolskie	9 329	3 700
Józefów	Lubelskie	6 931	2 506
Kazimierz Dolny	Lubelskie	6 902	2 599
Nałęczów	Lubelskie	9 140	3 892
Suraż	Podlaskie	2 033	1 009
Tykocin	Podlaskie	6 404	2 012
Goniadz	Podlaskie	5 071	1 892
Biały Bór	Zachodniopomorskie	5 342	2 210
Drawno	Zachodniopomorskie	5 222	2 340
Wleń	Dolnośląskie	4 404	1 829
Wąsosz	Dolnośląskie	7 397	2 774
Frombork	warmińsko-mazurskie	3 719	2 437
Młynary	warmińsko-mazurskie	4 528	1 817
Miłomłyn	warmińsko-mazurskie	5 073	2 444
Mikołajki	warmińsko-mazurskie	8 348	3 849

Źródło: BDL, 2014, opracowanie PZR

Dla wstępnego zobrazowania miejsca Broku w grupie porównawczej oceniono potencjał ekonomiczny miast i ich ludności porównując dochody budżetu *per capita* w poszczególnych miastach grupy (w 2014 roku).

Potencjał Broku na tle grupy porównawczej jest niski - Brok zajmuje 3 miejsce wśród gmin, których wysokość dochodu *per capita* jest poniżej średniej dla grupy miast porównawczych.

Tabela. 2. Wysokość dochodu gminy na jednego mieszkańca, Brok na tle grupy porównawczej

Miasto	Wysokość dochodu gminy na jednego mieszkańca
Biały Bór	4 655,39
Mikołajki	4 170,47
Młynary	4 158,92
Nałęczów	3 951,65
Goniądz	3 929,62
Suraż	3 672,68
Zakroczym	3 654,35
Miłomłyn	3 635,37
Zator	3 635,33
Józefów	3 604,41
Frombork	3 454,87
Biezuń	3 330,54
Brok	3 319,47
Drawno	3 285,25
Wleń	3 265,78
Wąsosz	3 250,96
Kazimierz Dolny	3 051,56
Tykocin	2 913,39
Średnia	3 588,27

Źródło: BDL 2014, opracowanie PZR

W punkcie wyjścia diagnozy trzeba stwierdzić, że na tle grupy porównawczej miast i gmin podobnych Brok pod względem potencjału ekonomicznego wypada poniżej średniej.

TŁO DEMOGRAFICZNE

Należy zakładać, że poszczególne zjawiska społeczne – zarówno negatywne, jak i pozytywne – zależą od profilu demograficznego ludności w danym obszarze ze względu na jej wiek. W obszarach gdzie dominują osoby starsze, mogą się ujawniać inne problemy, niż w obszarach, gdzie większy jest udział w populacji dzieci i młodzieży: w tych pierwszych – problemy zdrowotne, problemy bezpieczeństwa, a także problemy osamotnienia i deprivacji potrzeby włączenia społecznego, zaś w tych drugich – problemy związane z poziomem oświaty, dostępem do usług opiekuńczych adresowanych do dzieci oraz ubóstwa skorelowanego statystycznie z wielodzietnością i samotnym rodzicielstwem. Z kolei zdecydowana dominacja osób w wieku produkcyjnym w danej części miasta może podnosić w tej części miasta znaczenie wskaźników bezrobocia.

W Gminie Brok w lipcu 2016 roku zameldowanych na stałe było łącznie 2 792 mieszkańców, z czego w obszarze miasta 1 895. Sołectwa na terenie wiejskim zamieszkuje następująca liczba osób:

Bojany 78

Kaczkowo Nowe 221

Kaczkowo Stare 279

Laskowizna i Puzdrowizna 329

Podział mieszkańców według płci w Gminie Brok jest zrównoważony, na koniec roku 2015 zanotowano niewielką nadwyżkę kobiet nad mężczyznami.

Tabela 3. Podział mieszkańców Broku ze względu na płeć

wiek/płeć	Mężczyźni	Kobiety
0 – 18	757	804
19-60 (65 dla mężczyzn)	640	582
łącznie	929	973

Źródło, BDL 2014, opracowanie PZR

Podział mieszkańców gminy ze względu na grupy wiekowe prezentuje się następująco:

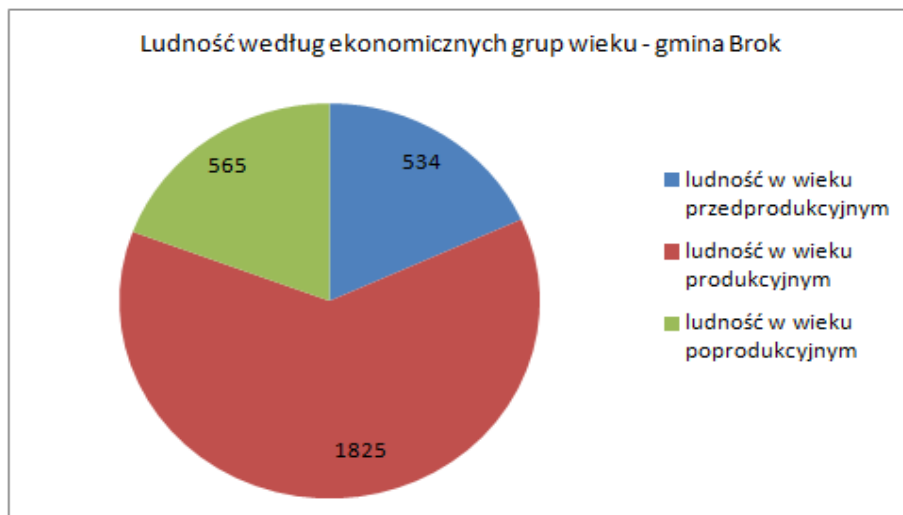
Tabela 4. Podział mieszkańców gminy Brok ze względu na wiek

obszar/wiek	do 25 roku życia	26 – 39	40 - 60	powyżej 60 roku życia
Miasto	543	368	543	651
obszar wiejski	265	191	240	376
łącznie	808	626	783	1027

Źródło, BDL 2014, opracowanie PZR

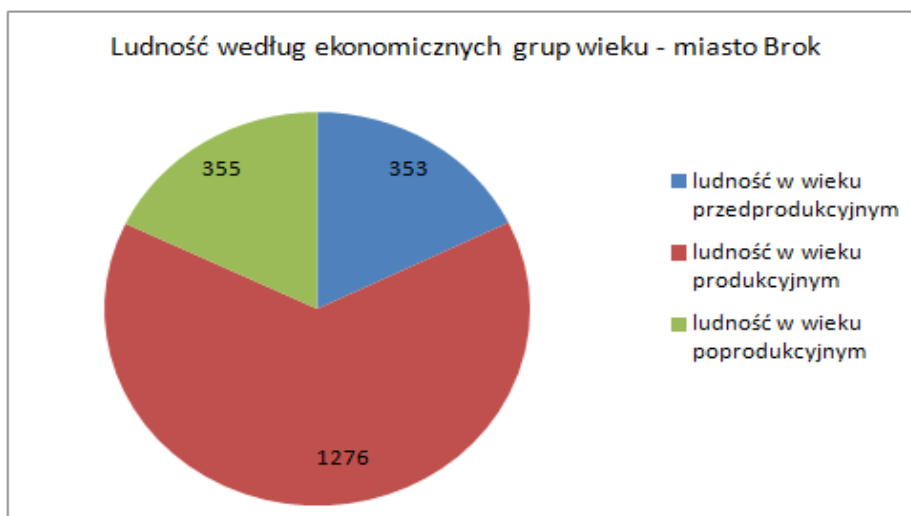
Proporcje ludności ze względu na ekonomiczne grupy mieszkańców w gminie i w mieście są prawie identyczne. Mieszkańcy w wieku produkcyjnym w gminie stanowią 62% ogółu mieszkańców, w mieście 64%.

Wykres 1. Ludność według ekonomicznych grup wieku - gmina Brok

Źródło: Bank Danych Lokalnych 2014, opracowanie PZR

Wykres 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku - miasto Brok

Źródło: Bank Danych Lokalnych 2014, opracowanie PZR

Brok jest w specyficznej sytuacji jeżeli chodzi o mieszkańców gminy, ponieważ wielu z nich to **tymczasowi mieszkańcy gminy - letnicy**, którzy jak mówią „przylatują i odlatują z bocianami”.

Z szacunkowych wyliczeń Urzędu Gminy dokonanych na podstawie uiszczanych podatków wynika, że **działek letniskowych w gminie jest minimum 340** (Brok - 287, Bojany - 50, Kaczkowo St. - 1, Kaczkowo Nowe - 1, Laskowizna - 1).

Dla zobrazowania sytuacji demograficznej Broku warto porównać wysokość **wskaźnika obciążenia demograficznego**, czyli dane określające, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Brok znajduje się na szóstej pozycji od końca wśród miast z grupy porównawczej i jest ponad średnią dla grupy. Wskaźnik ten od kilku lat utrzymuje się na porównywalnie wysokim poziomie : z 59,3% w roku 2010 do 60,2% w roku 2014.

Tabela 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, Brok na tle grupy porównawczej (2014)

Miasto	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Wleń	50,1
Drawno	50,6
Tykocin	50,9
Frombork	51,1
Zakroczym	53,1
Mikołajki	54,8
Miłomłyn	55,3
Zator	55,7
Biały Bór	55,8
Józefów	56,3
Młynary	57,2
Wąsosz	59,1
Brok	60,2
Biezuń	60,9
Goniądz	61,6
Kazimierz Dolny	63,1
Suraz	66,1
Nałęczów	66,4
Średnia	57,1

Źródło: BDL 2014, opracowanie PZR

Analizując wszystkie opisane dalej zjawiska społeczne należy je odnosić do opisanego powyżej tła demograficznego. Gmina Brok znajduje się obecnie w stabilnej sytuacji demograficznej,

najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Należy jednak pamiętać, że grupa ta będzie wymagała coraz większego wsparcia oraz dostosowania usług społecznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

ZJAWISKO BEZROBOCIA

Podstawowym parametrem charakteryzującym zjawiska kryzysowe w obrębie rynku pracy jest **stopa bezrobocia rejestrowanego**, a więc – proporcja liczby bezrobotnych do liczby osób aktywnych ekonomicznie (czyli – zsumowanych liczb bezrobotnych i pracujących).

W całej gminie na koniec 2015 roku zarejestrowanych było 161 osób bezrobotnych, w tym 80 osób długotrwale bezrobotnych. Bezrobocie od kilku lat w gminie utrzymuje się na podobnym poziomie. Według danych pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej liczba bezrobotnych w gminie w latach poprzednich była następująca:

2014 rok - 144 osoby bezrobotne, w tym 89 długotrwale bezrobotne

2013 rok - 160 osoby bezrobotne, w tym 90 długotrwale bezrobotne

2012 rok - 141 osoby bezrobotne, w tym 86 długotrwale bezrobotne

2011 rok - 152 osoby bezrobotne, w tym 88 długotrwale bezrobotne

Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Broku jest **nieznacznie powyżej średniej dla grupy porównawczej** (11,6% w stosunku do średniej 10,6%) i jest powyżej średniej dla powiatu, która wynosiła 9,1 % w 2014 roku.

Wskaźnik ten od roku 2008 delikatnie wzrasta: z 10,9% (2008) do 11,6% (2014).

Tabela 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Miasto	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)
Tykocin	6,2
Józefów	7,1
Nałęczów	7,3
Zator	7,6
Kazimierz Dolny	7,7
Goniądz	8,1
Suraz	8,2
Zakroczym	9,5
Wąsosz	11,1
Młynary	11,5
Brok	11,6
Miłomłyn	11,9
Wleń	12,0
Drawno	12,3
Biezuń	13,6
Mikołajki	13,9
Frombork	15,0
Biały Bór	16,3
Średnia	10,6

Źródło: BDL 2014, opracowanie PZR

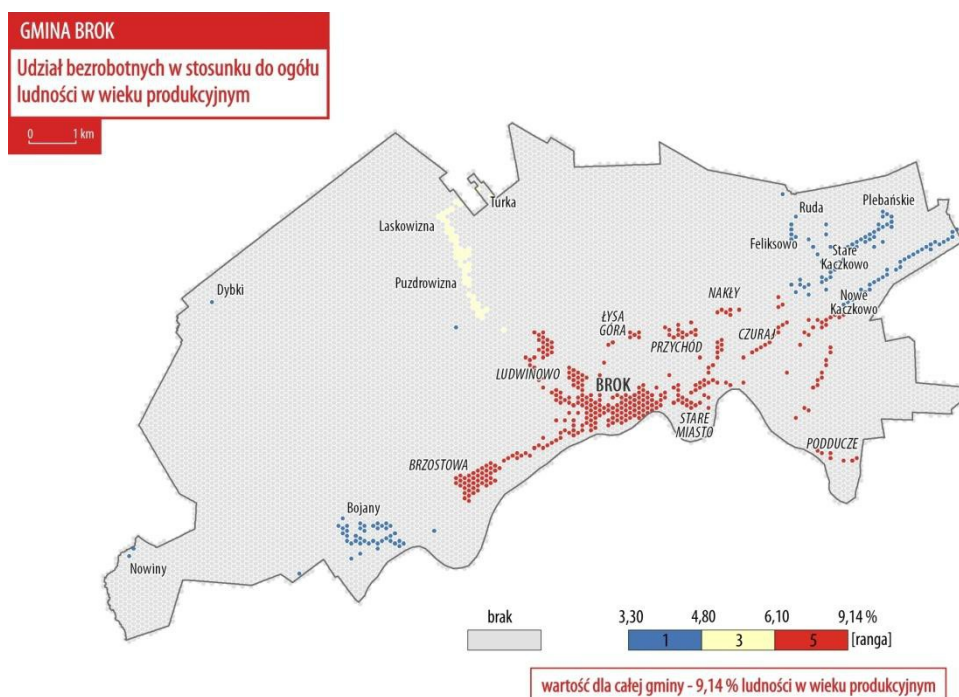
Jednocześnie powiat ostrowski, w którym znajduje się gmina Brok wypada źle na tle grupy porównawczej jeżeli chodzi o stopę bezrobocia. Znajduje się 4 punkty procentowe poniżej średniej dla grupy tła.

Tabela 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego – stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby ludności aktywnej zawodowo; grupa porównawcza powiatów

Miasto	Stopa bezrobocia dla powiatu (%)
Józefów	8,0
Kazimierz Dolny	9,0
Nałęczów	9,0
Zator	9,5
Zakroczym	10,2
Przedbórz	11,5
Goniądz	12,0
Brok	12,8
Suraż	14,3
Tykocin	14,3
Miłomłyn	16,8
Mikołajki	17,8
Wleń	19,4
Biezuń	19,9
Biały Bór	22,3
Wąsosz	22,3
Młynary	23,0
Drawno	23,5
Frombork	27,3
średnia	16,4

Źródło: BDL 2014, opracowanie PZR

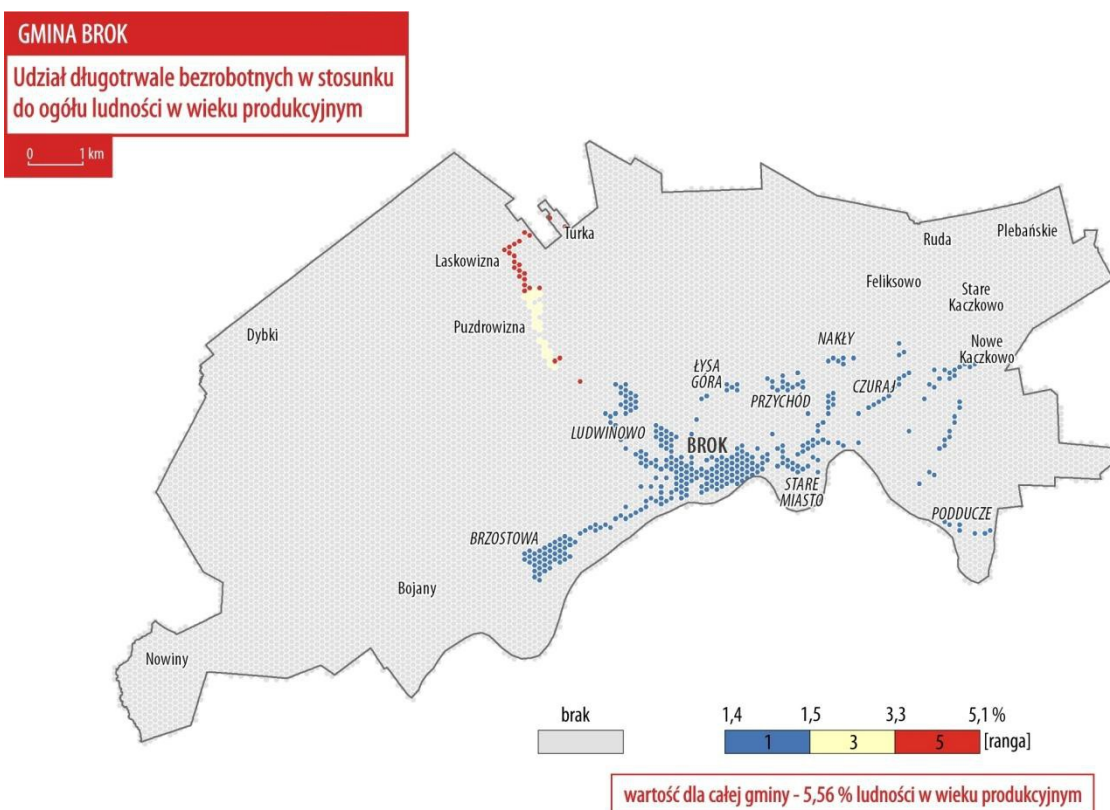
Poniższa mapa przedstawia rozkład przestrzenny udziału osób bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie w roku 2015. Kolorem czerwonym wskazano te heksagony, w których wartość wskaźnika jest najwyższa. Problem bezrobocia rozkłada się w gminie nierównomiernie – najwięcej osób bezrobotnych w stosunku do ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym mieszka w centrum gminy – w samym mieście Brok ale również w centralnie położonych sołectwach – Brzostowa, Stare Miasto, Czuraj, Zamoście.

Rys.3. Udział bezrobotnych w stosunku do ogółu ludności w wieku produkcyjnym, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Długotrwałe bezrobocie nie jest w gminie problemem o tak dużej skali jak bezrobocie krótkotrwałe. Wartość wskaźnika udziału osób długotrwałe bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym jest prawie o połowę mniejsza niż w przypadku bezrobocia analizowanego w całości. Dane przedstawione na poniższej mapie wyraźnie wskazują, że obszary gminy, które wykazywały wysoką koncentrację problemu bezrobocia nie są jednocześnie obszarami z wysokim natężeniem problemu bezrobocia długotrwałego.

Rys.4. Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu ludności w wieku produkcyjnym, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

ZJAWISKO UBÓSTWA

Pierwszym kryterium diagnozującym problem ubóstwa w Broku jest **natężenie korzystania z zasiłków pomocy społecznej, czyli liczba osób w gminie, która korzysta z pomocy społecznej.**

W 2015 roku w Gminie Brok łącznie z zasiłków pomocy społecznej skorzystało 196 osób. Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej utrzymuje się w gminie na podobnym poziomie i oscyluje wokół liczby 200 mieszkańców:

2011 rok - 204 osoby, 2012 rok - 208 osób, 2013 rok - 186 osób, 2014 - 183 osoby, 2015 - 196 osób.

Jednocześnie z roku na rok wzrastają wydatki na udzielaną pomoc:

2011 rok - 1596,32 zł, 2012 rok - 1648,86 zł, 2013 rok - 2040,01 zł, 2014 - 2075,55 zł, 2015 - 2132,26 zł.

Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem w 2014 roku wynosił 12,6%.

W tej statystyce Brok wypada na tle grupy porównawczej stosunkowo dobrze, zajmując 7 pozycję wśród gmin o najniższym wskaźniku w grupie i niższą o 2 punkty procentowe niż średnia wskaźnika dla grupy porównawczej.

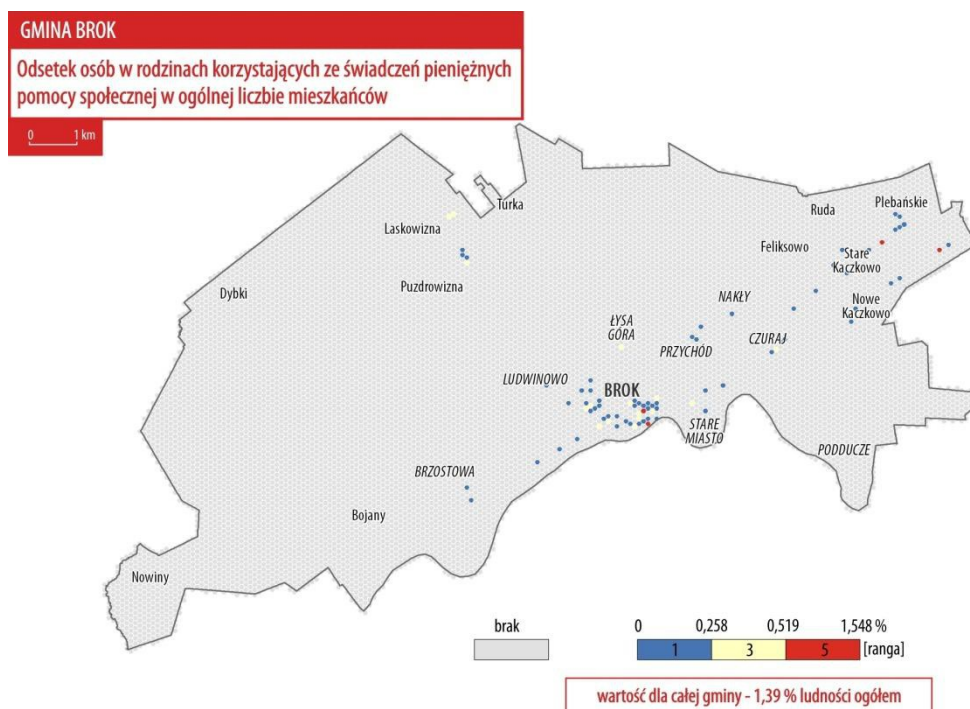
Gmina Brok wypada jednak gorzej w zestawieniu z danymi dla województwa i powiatu, dla których udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności wynosi odpowiednio 6,5% i 10,3%.

Tabela 8. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem; Brok na tle grupy porównawczej

Miasto	Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem (%)
Kazimierz Dolny	5,4
Zator	5,5
Nałęczów	8,1
Wleń	10,8
Tykocin	12,0
Józefów	12,4
Brok	12,6
Biezuń	13,4
Mikołajki	14,0
Wąsosz	14,4
Zakroczym	14,9
Drawno	15,7
Goniądz	15,8
Suraż	16,5
Frombork	17,9
Młynary	17,9
Biały Bór	20,1
Przedbórz	20,7
Miłomłyn	21,2
Średnia	14,2

Źródło: GUS 2014, opracowanie PZR

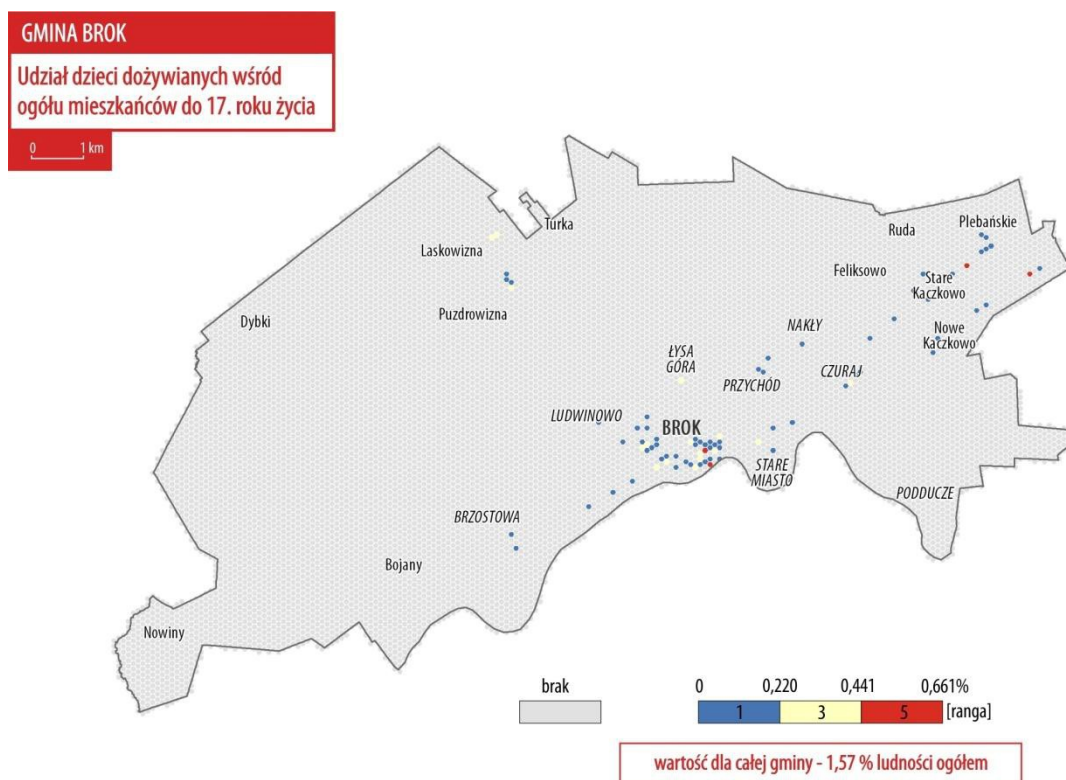
Poniższa mapa prezentuje rozkład przestrzenny liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wśród ogółu mieszkańców gminy. Dane wskazują na koncentrację problemu w centrum Broku oraz w sołectwie Stare Kaczkowo.

Rys.5. Odsetek osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców, opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację ubóstwa jest wyodrębniona z całkowitego strumienia świadczeń socjalnych, **pomoc w zakresie dożywiania dzieci**.

Zapewnienie posiłku osobom jego pozbawionym jest obowiązkowym zadaniem własnym gminy, wynikającym z ustawy o pomocy społecznej. W Broku w 2015 roku dożywianie objęło 28 dzieci z obszarów wiejskich i 33 z obszaru miasta. Rozkład przestrzenny natężenia problemu jest bardzo zbliżony do poziomu korzystania z zasiłków w ogóle – koncentruje się w centrum Broku i sołectwie Stare Kaczkowo.

Rys.6. Udział dzieci dożywianych wśród ogółu mieszkańców do 17 roku życia, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

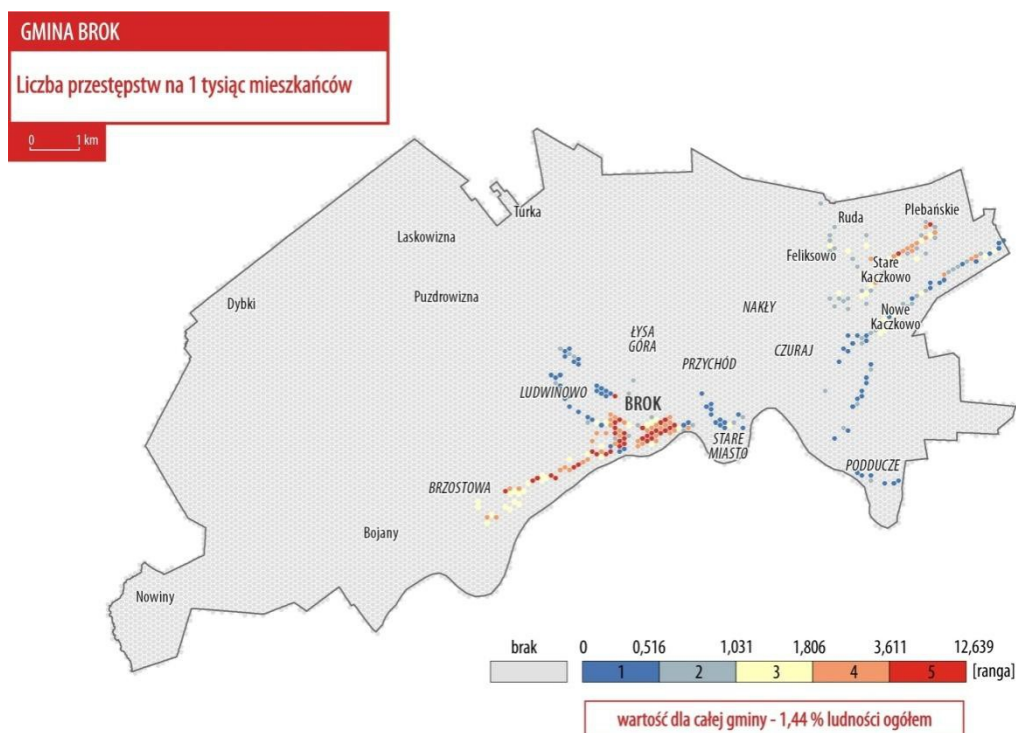
PROBLEMY PRZESTĘPCZOŚCI

W roku 2015 na terenie gminy odnotowano 56 przestępstw (51 w obszarze miasta), w tym jedno przestępstwo przeciwko rodzinie.

Na terenie miasta w 2015 roku odnotowano 18 zdarzeń drogowych (z czego 3 na trasie W694), w których rannych zostało 5 osób, wszystkie wypadki były bez ofiar śmiertelnych. W roku 2014 zanotowano 19 zdarzeń drogowych bez ofiar śmiertelnych.

Z kolei w obszarze wiejskim odnotowano 21 zdarzeń drogowych, w wyniku których zginęła jedna osoba, 2 zostały ranne.

Rozkład przestrzenny liczby przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców obrazuje poniższa mapa. Widać duże zróżnicowanie zjawiska z wyraźną koncentracją w centrum Broku, sołectwie Brzostowa oraz Kaczkowo Stare.

Rys.7. liczba przestępstw na 1 tysięcy mieszkańców, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w zakresie przestępczości jest liczba założonych Niebieskich Kart, a więc natężenie rejestrowanej przemocy domowej.

Między 2011 a 2015 rokiem w gminie założono 17 Niebieskich Kart. W roku 2015 założone zostały dwie Niebieskie Karty - jedna na terenie miasta i jedna na obszarze wiejskim (sołectwo Puzdrowizna). W 2014 roku - 4 Niebieskie Karty na terenie miasta, w 2013 roku - 6.

POZIOM EDUKACJI

W gminie Brok funkcjonują dwie szkoły: Zespół Publicznych Placówek Oświatowych w Broku oraz Szkoła Podstawowa w Kaczkowie Starym. Jedną z możliwości porównywania szkół między sobą, która jednocześnie zapewnia dostępność danych jest porównywanie wyników uzyskanych z egzaminów gimnazjalnych i szóstoklasistów.

Wyniki egzaminów szóstoklasisty w gminie w porównaniu z wynikami zbiorczymi dla powiatu wypadają nieco gorzej, warto jednak zauważyć, że są lepsze w porównaniu z rokiem poprzednim.

Tab. 9. Wyniki egzaminu szóstoklasisty - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Broku

Gmina Brok	rok 2016	rok 2015
język polski	68,6	59,3
Matematyka	36,7	34,8
Ogółem	52,9	47,4
język angielski	56,5	62,0
Powiat Ostrowski	rok 2016	rok 2015
język polski	66,3	68,1
Matematyka	48,6	55,6
Ogółem	57,7	62,1
język angielski	63,5	70,6

Zródło - Urząd Gminy Brok, 2016, opracowanie PZR

Na tle grupy miast porównawczych Brok wypada **bardzo źle zajmując ostatnią pozycję w grupie pod względem wyników egzaminu szóstoklasisty** z wynikiem dużo gorszym niż średnia dla grupy.

Tabela 10. Procent punktów uzyskanych ze sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka); Brok na tle grupy porównawczej

Miasto	Procent punktów uzyskanych ze sprawdzianu szóstoklasisty (język polski i matematyka)
Nałęczów	73
Zator	71
Wleń	68
Kazimierz Dolny	67
Mikołajki	65,6
Frombork	65,2
Suraż	64,7
Młynary	64,7

Wąsosz	63,3
Józefów	63
Drawno	62,9
Tykocin	61
Biezuń	60,2
Przedbórz	59,9
Biały Bór	58
Goniądz	57,8
Miłomłyn	57,8
Zakroczym	47,5
Brok	47,4
Średnia	62

Źródło: GUS 2015, opracowanie PZR

Na wstępie można stwierdzić, że poziom edukacji w gminie jest na średnim poziomie. Dodatkowych przesłanek dostarczają dane dotyczące liczby uczniów, którzy nie otrzymali promocji do następnej klasy oraz liczby uczniów, którzy ukończyli rok nauki z wyróżnieniem.

W szkołach w gminie nie występuje problem z promocją uczniów do kolejnych klas. W roku szkolnym 2015/2016 jedna osoba z gimnazjum nie otrzymała promocji. W Szkole Podstawowej w Kaczkowie Starym wszystkie osoby otrzymały promocję do następnej klasy.

Z kolei świadectwo z wyróżnieniem otrzymało 4 uczniów w Szkole Podstawowej w Kaczkowie Starym oraz 1 uczeń w Zespole Placówek Oświatowych w Broku (poziom szkoły podstawowej). Możemy zatem mówić o średnim potencjale edukacyjnym w gminie.

POZIOM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

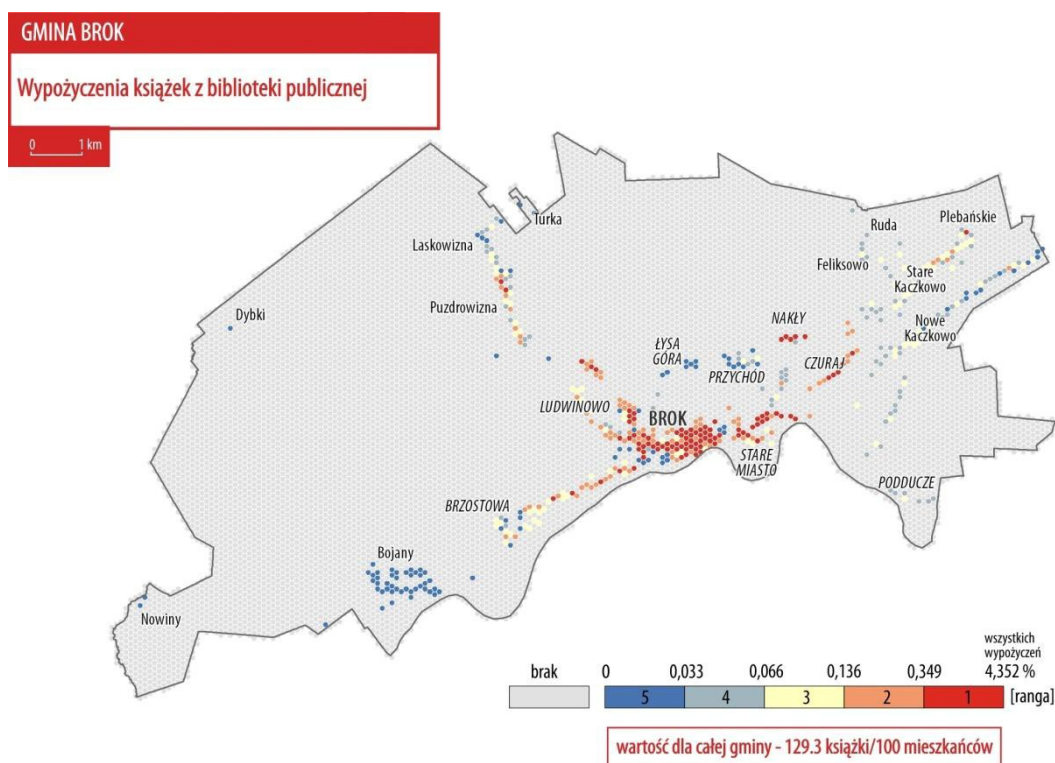
W analizie brano pod uwagę pośrednie miary kapitału społecznego, jakimi są aktywność w procedurach demokratycznych i uczestnictwo w lokalnych procedurach partycypacyjnych, np. w konsultacjach społecznych.

Dane z Krajowego Rejestru Sądowego wskazują, że w Gminie Brok zarejestrowanych jest 5 organizacji pozarządowych: Ludowy Uczniowski Katolicki Klub Sportowy "Rafa Brok", Brokowski Klub Karate Kyokushinkai, Uczniowski Klub Sportowy "Wiktoria" w Broku, Brokowskie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości, Towarzystwo Przyjaciół Broku. Wszystkie organizacje zarejestrowane są na terenie miasta Brok.

Gmina posiada podziały na sołectwa, jednak nie funkcjonuje w nich fundusz sołecki. Gmina nie posiada także regulaminu konsultacji społecznych, programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, nie realizuje inicjatywy lokalnej i ustawodawczej. Można więc stwierdzić, że ogólny potencjał aktywności społecznej i obywatelskiej w gminie jest na niskim poziomie.

Aktywność kulturalna mieszkańców i ich uczestnictwo w kulturze jest trudniej mierzalna niż zaangażowanie w życie publiczne gminy. Jednym ze wskaźników, który w jakiś sposób pozwala określić aktywność kulturalną mieszkańców jest poziom czytelnictwa.

Poniższa mapa wskazuje rozkład przestrzenny liczby wypożyczonych przez mieszkańców gminy książek z biblioteki publicznej w Broku. Liczba wypożyczonych książek dla wszystkich mieszkańców gminy w przeliczeniu na 100 mieszkańców wynosi 129,3 książki. Na mapie wyraźnie widać, że najbardziej aktywni pod tym względem mieszkańcy zamieszkują przede wszystkim centrum Broku.

Rys.8. Udział liczba wypożyczeń z biblioteki, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Potencjał przedsiębiorczości to nie tylko potencjał istniejących podmiotów gospodarczych, ale też potencjał postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców, a więc gotowość do podejmowania aktywności z własnej inicjatywy. Ilość przedsiębiorstw jest pośrednim wskaźnikiem stanu przedsiębiorczości. Natomiast potencjał postawy przedsiębiorczej można pośrednio wywnioskować z dynamiki rejestrowania nowych firm.

Jeśli chodzi o pierwszy ze wskaźników, Brok wypada na tle grupy słabo, jeśli chodzi o ilość podmiotów gospodarczych ogółem. Plasuje się poniżej środka grupy i poniżej średniej dla miast stanowiących tło porównawcze. Warto jednak odnotować, że zarówno na terenie gminy, jak i samego obszaru miasta liczba podmiotów gospodarczych wzrasta.

Tabela 11. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności; Brok na tle grupy porównawczej

Miasto	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności
Kazimierz Dolny	2051
Mikołajki	1367
Nałęczów	1316
Przedbórz	1117
Biały Bór	1063
Wleń	1061
Wąsosz	1038
Biezuń	984
Józefów	974
Frombork	973
Drawno	940
Brok	932
Zator	930
Suraż	902
Goniądz	877
Zakroczym	876
Młynary	837
Tykocin	755

Miłomłyn	745
średnia	1039

Źródło: BDL, 2014, opracowanie PZR

Tab.12. Brok - podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach

	2010	2011	2012	2013	2014
Miasto	791	846	893	931	932
Gmina	717	750	787	805	821

Źródło: BDL, 2014, opracowanie PZR

Pośrednim wskaźnikiem postawy przedsiębiorczej jest dynamika rejestrowania nowych podmiotów w bazie REGON ogółem. Pod tym względem Brok zajmuje dobrą, 7 pozycję wśród grupy miast porównawczych, także niewiele niższą niż średnia dla grupy. Warto jednak zwrócić uwagę na **dość dużą liczbę podmiotów gospodarczych, które kończą działalność w gminie, w tym wypadku Brok ma wskaźnik bardzo zbliżony do średniej dla grupy.**

Tabela 13. Jednostki nowo zarejestrowane i wykreślone w rejestrze REGON na 10 tys. ludności na terenie miasta

Miasto	jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności na terenie miasta	jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności
Mikołajki	228	207
Kazimierz Dolny	162	131
Wleń	150	128
Frombork	105	85
Suraż	100	20
Drawno	99	73
Brok	96	81
Biały Bór	94	98
Młynary	94	50
Biezuń	89	105
Zator	87	79
Miłomłyn	86	62
Nałęczów	82	105
Józefów	72	32
Wąsosz	72	83

Przedbórz	71	63
Goniądz	69	48
Zakroczym	68	78
Tykocin	45	30
średnia	98	82

Źródło: BDL 2014, opracowanie PZR

Dla poprawy sytuacji w terenach rewitalizowanych ważne znaczenie ma zatrudnienie ściśle lokalne, powstające najczęściej w mikroprzedsiębiorstwach i małych przedsiębiorstwach.

Tabela 14. Liczba mikro i małych przedsiębiorstw; Brok na tle grupy porównawczej

Miasto	0-9 pracowników	10-49 pracowników
Kazimierz Dolny	3 230,7	88,0
Nałęczów	2 186,9	85,0
Mikołajki	2 033,9	80,7
Biały Bór	1 580,1	78,3
Przedbórz	1 571,0	102,5
Wąsosz	1 559,8	92,4
Wleń	1 556,3	41,4
Brok	1 418,5	31,3
Józefów	1 400,8	66,7
Frombork	1 398,6	49,3
Biezuń	1 398,5	88,9
Zator	1 384,8	58,7
Drawno	1 346,5	85,8
Goniądz	1 343,5	59,5
Suraż	1 331,2	110,9
Zakroczym	1 278,0	62,0
Młynary	1 223,1	68,9
Tykocin	1 132,7	46,5
Miłomłyn	1 092,1	57,1
średnia	1 550,89	71,3

Źródło: GUS, 2014, opracowanie PZR

Brok ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i obowiązujące formy ochrony przyrody nie ma na swoim terenie dużych zakładów przemysłowych czy produkcyjnych.

Większość obecnie funkcjonujących firm to niewielkie przedsiębiorstwa, w tym najwięcej w sektorze budowlanym.

Brok na tle grupy porównawczej, jeśli chodzi o ilość mikro przedsiębiorstw zajmuje 8 miejsce w grupie miast porównawczych, ale już zdecydowanie gorzej wypada w przypadku średnich przedsiębiorstw – dużo poniżej przeciętnej.

STAN ŚRODOWISKA

Brok leży na północ od skarpy doliny Bugu na terenach wysoczyzny Międzyrzecza Łomżyńskiego, a poniżej skarpy tereny w stronę Bugu zaliczone są do Doliny Dolnego Bugu. Teren miejscowości przylega od południa do obszaru o znaczeniu transgranicznym - Doliny Dolnego Bugu zaliczanego do Nadbużańskiej Strefy Ekologicznej. Pokrywające znaczną część gminy lasy mieszane wchodzi w skład kompleksów o znaczeniu subregionalnym - Puszczy Białej. Teren Gminy Brok zajmują ptasie obszary Natura 2000 Puszcza Biała PLB140007, Dolina Dolnego Bugu PLB140001 oraz siedliskowy obszar Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011.

W Broku występuje duża dostępność terenów zielonych. W porównaniu z innymi gminami powiatu ostrowskiego, jak również w skali całego kraju, wskaźnik lesistości Gminy Brok wynosi ponad 70%. Dla porównania w Polsce średnia lesistość wynosi 29,3 %, w województwie mazowieckim 22,9 %, a w powiecie ostrowskim niespełna 28%.

Na obszarze Gminy Brok znajduje się 5 pomników przyrody, z 3 z nich to pojedyncze dęby szypułkowe, czwarty stanowi skupisko lip drobnolistnych, wiązów górskich i dębów szypułkowych wokół kościoła parafialnego, a piątą lipa szerokolistna obok leśniczówki w Turce.

Gmina Brok nie posiada centralnego systemu ciepłowniczego. Istniejące źródła ciepła, tj. kotły opalane paliwami stałymi i płynnymi zaspokajają potrzeby mieszkańców.

Mieszkańcy domów wolnostojących mają własne źródła ciepła, w postaci najczęściej spotykanych pieców wielofunkcyjnych zasilanych głównie drewnem lub węglem. Niewiele jest bardziej ekologicznych pieców (opalanych na pellet). Zaledwie kilka domów ma zainstalowane kolektory solarne. W gminie nie występują instalacje fotowoltaiczne.

Na obszarze Gminy Brok nie funkcjonuje również sieć gazowa, w związku z czym gaz wykorzystywany głównie na potrzeby przygotowywania posiłków dostarczany jest w butlach

gazowych. Najbliższa sieć gazowa znajduje się we wsi Poręba, ok.10 km na zachód od miasta Brok.

Cele strategiczne, które podjęła gmina do 2020 roku w zakresie zmniejszenia niskiej emisji są następujące: przeprowadzenie inwentaryzacji emisji CO², ograniczenie emisji CO² o 20% do 2020 roku, zwiększenie udziału OZE.

Miejszem gromadzenia odpadów stałych z gminy Brok było składowisko, powstałe w 1993 r. Instalacja nie ma obecnie statusu RIPOK i są prowadzone prace związane z jego zamknięciem i rekultywacją. Z uwagi na brak przekroczeń norm zanieczyszczenia w obrębie wysypiska nie ustanowiono obszarów ograniczonego użytkowania wokół wysypiska, można zatem uznać je za wysypisko bezpieczne.

Gmina Brok posiada kontenery do selektywnej zbiórki odpadów, takich jak leki i baterie, ustawione w kilku punktach, a dodatkowo w budynkach użyteczności publicznej.

Budynki publiczne, takie jak Urząd Gminy oraz obiekt dawnego domu kultury, w którym mieści się biblioteka publiczna zostały poddane termomodernizacji. Budynki prywatne są w dużej części ocieplone.

Według danych Urzędu Statystycznego w Warszawie 64,2% ogółu mieszkańców gminy podłączonych jest do sieci wodociągowej, natomiast do kanalizacji zaledwie 21%.

W 2016 roku do sieci kanalizacyjnej podłączonych było 282 gospodarstwa domowe. Zbiorniki bezodpływowe posiada 629 gospodarstw domowych, natomiast przydomowe oczyszczalnie ścieków jedynie 29.

Dużym problemem w gminie jest także pokrycie budynków mieszkalnych eternitem (zawierającym azbest). Łącznie w gminie występuje 1 090 640 kg pokryć dachowych z eternitu, w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wypada 380 kg azbestu. Najwięcej azbestu zlokalizowano w centrum gminy – w Broku 367 431 kg oraz w sołectwie Laskowizna 366 953.

WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO W GMINIE BROK

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego w Gminie Brok w pierwszej kolejności przeanalizowano występowanie negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Analizowane wskaźniki i zmienne zostały sklasyfikowane w 3 lub 5 klasach oceny, z wyłączeniem pól pustych, przy zastosowaniu metody kwantyla.

Następnie poszczególnym klasom nadano rangi (oceny) opisujące stopień zdegradowania obszaru gminy pod względem społecznym w odniesieniu do średniej wartości analizowanego wskaźnika (zmiennej) dla gminy. Wartość "1" opisywała najmniejszy stopień zdegradowania, natomiast ocena "5" wskazywała na największe negatywne natężenie cechy w stosunku do jej natężenia na poziomie gminy.

Waloryzacja końcowa opierała się na zsumowaniu poszczególnych ocen częściowych i podział uzyskanych wyników tożsamą metodą co w przypadku analizy poszczególnych cech, tj. podział na 5 klas, metodą kwantyla.

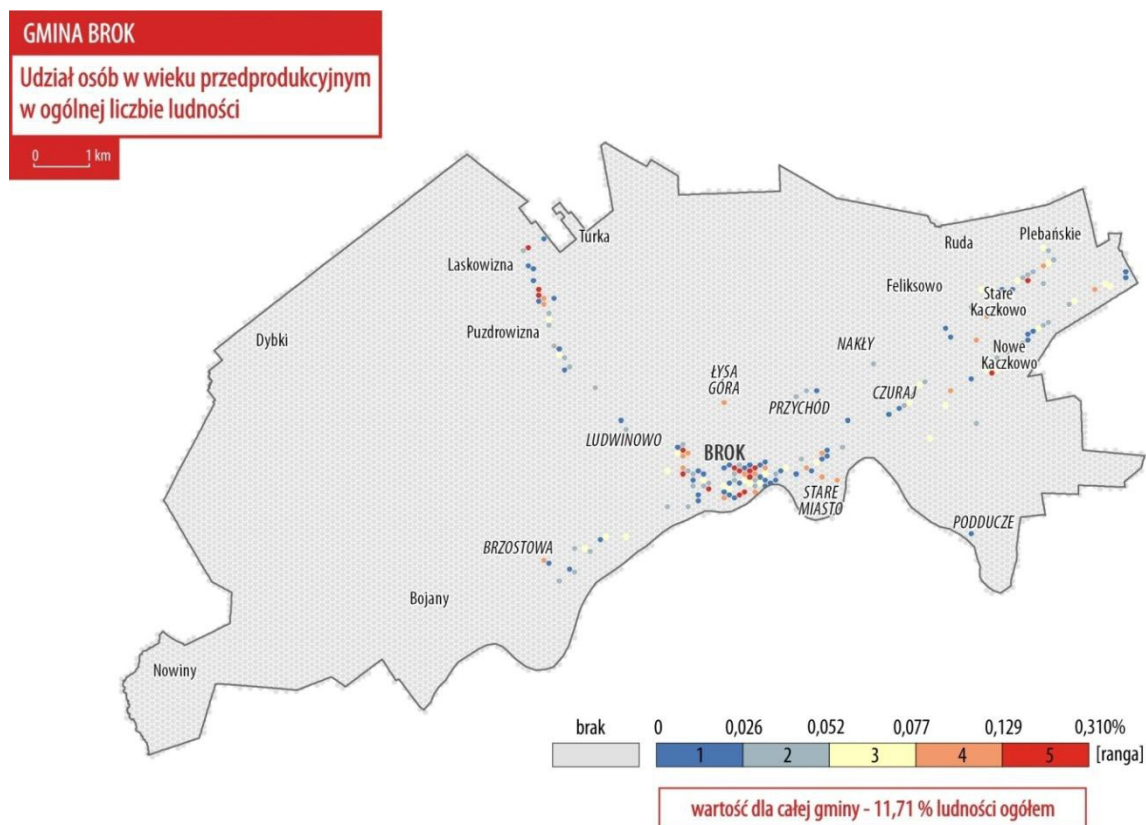
Obszar zdegradowany został opisany jako wszystkie pola, które miały sumę ocen powyżej średniej arytmetycznej.

ZJAWISKA KRYZYSOWE W SFERZE SPOŁECZNEJ W GMINIE BROK

Analizując zjawiska kryzysowe w sferze społecznej występujące w Gminie Brok wzięto pod uwagę następujące wskaźniki:

1. udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
2. odsetek osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wśród ogółu mieszkańców,
3. udział osób bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym,
4. liczbę przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

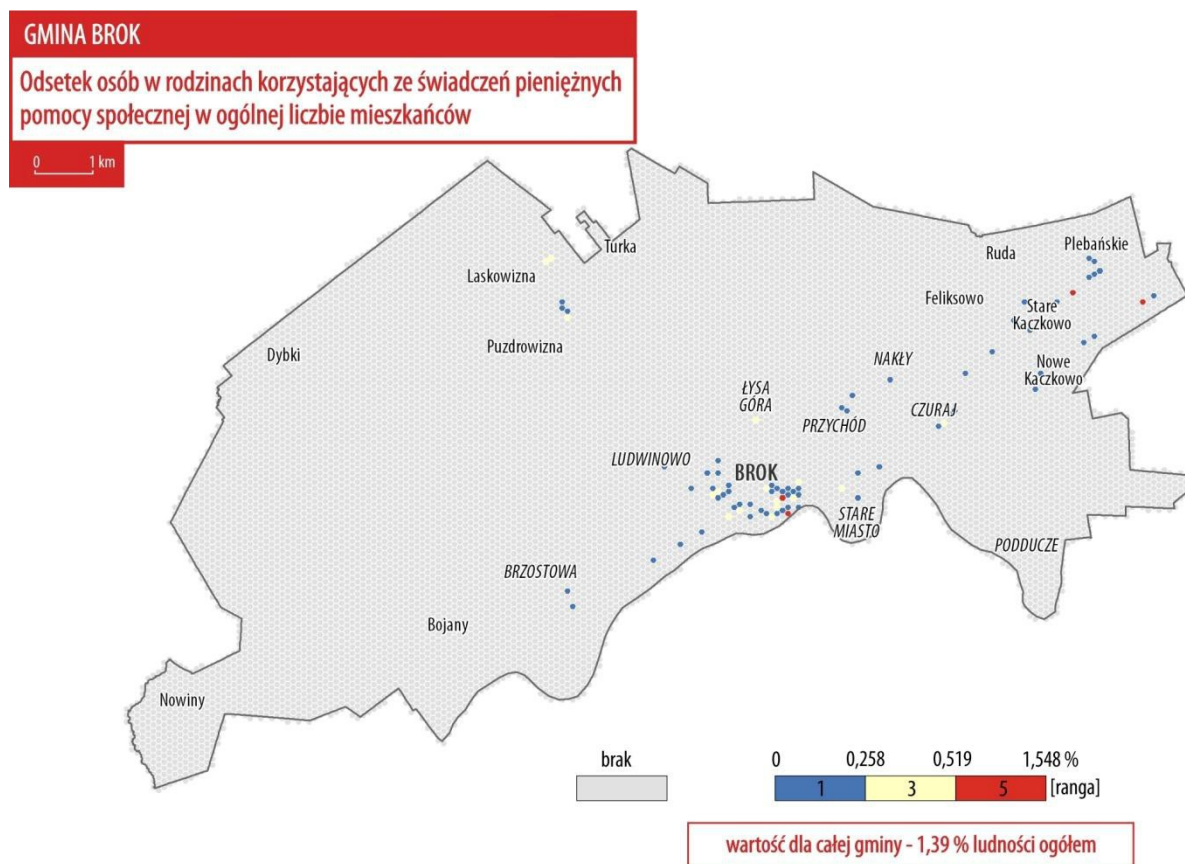
WSKAŹNIK DELIMITACYJNY 1

Rys.9. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Analiza przestrzenna wskaźnika wskazuje na podobne przestrzenne zróżnicowanie udziału najmłodszych mieszkańców gminy w ogólnej liczbie mieszkańców. Obszary gminy, w których udział ten jest najmniejszy, a tym samym jest wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego to sołectwo Czuraj, Puzdrowizna, Brzostowa czy Nowe Kaczkowo.

WSKAŹNIK DELIMITACYJNY 2

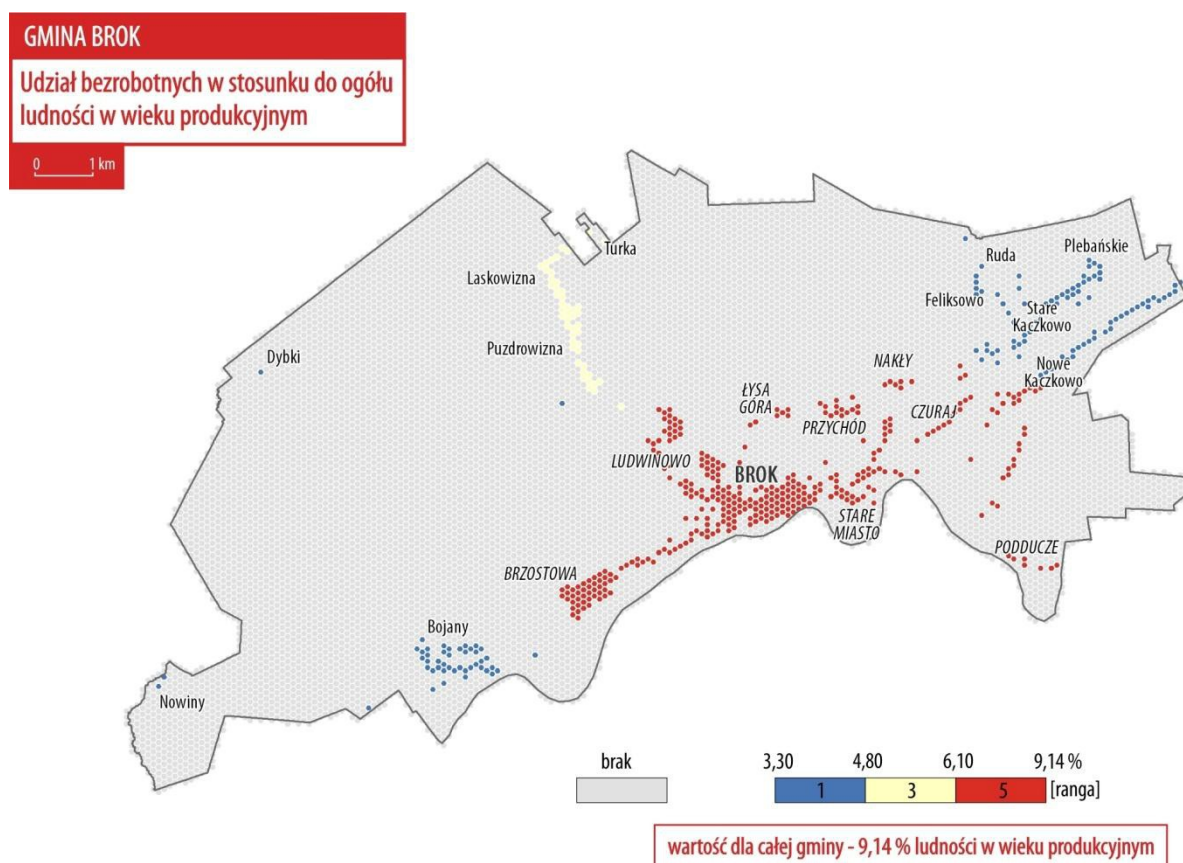

Rys.10. odsetek osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Przestrzenne rozmieszczenia danych na mapie wyraźnie wskazuje na koncentracje przestrzenne analizowanego wskaźnika w centrum gminy i miasta Brok oraz w sołectwie Stare Kaczkowo.

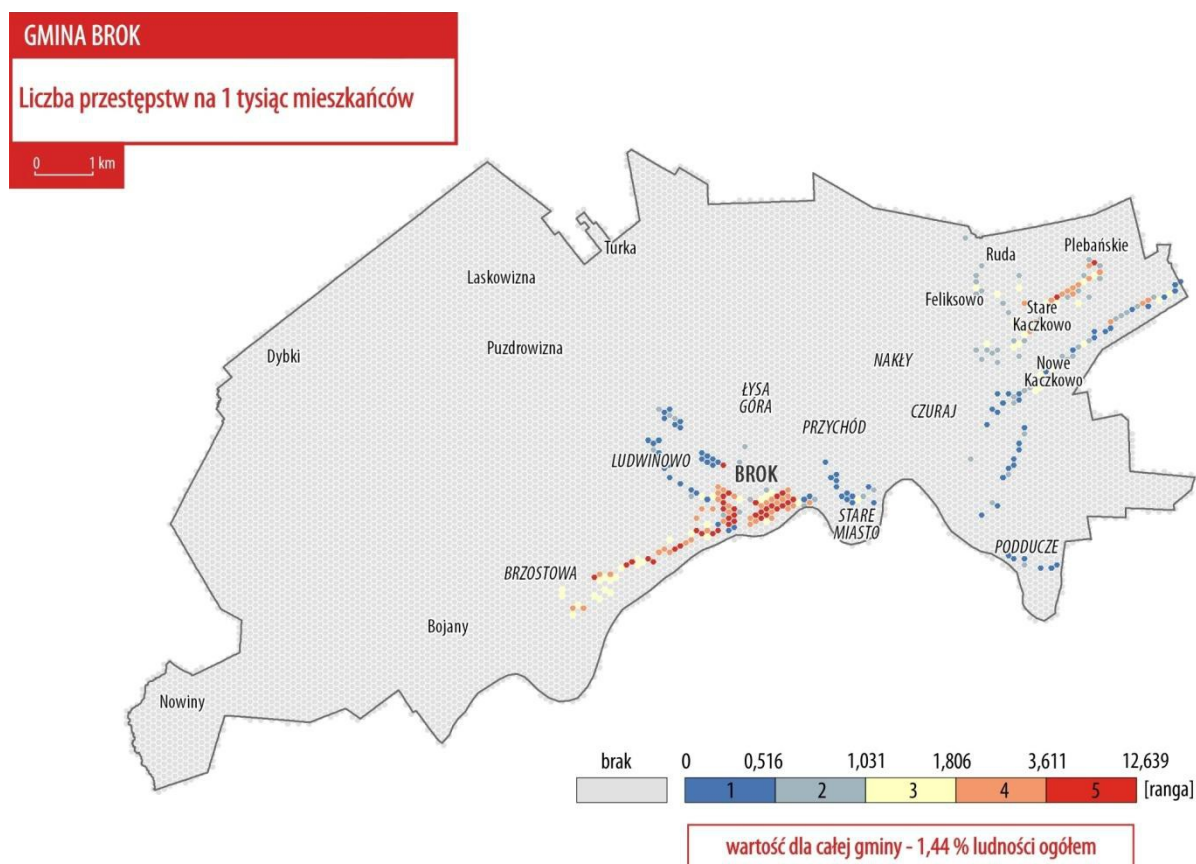
WSKAŹNIK DELIMITACYJNY 3

RYS.11. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W STOSUNKU DO OGÓŁU LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM, OPRACOWANIE PZR NA PODSTAWIE DANYCH URZĘDU GMINY W BROKU 2015

Przestrzenne rozmieszczenie tego poddanego analizie wskaźnika wyraźnie wskazuje na koncentrację problemów bezrobocia w obszarze centralnym miasta i gminy.

WSKAŹNIK DELIMITACYJNY 4

Rys.12. liczba przestępstw na 1 tysięcy mieszkańców, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Przestrzenna analiza liczby przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskazuje na duże rozproszenie na terenie gminy z wyraźną koncentracją w centralnej części gminy oraz sołectwie Stare Kaczkowo.

ZJAWISKA KRYZYSOWE W POZOSTAŁYCH SFERACH W GMINIE BROK

Analizując zjawiska kryzysowe w pozostałych sferach występujące w Gminie Brok wzięto pod uwagę autorski zestaw wskaźników, które odzwierciedlają problemy występujące w gminie:

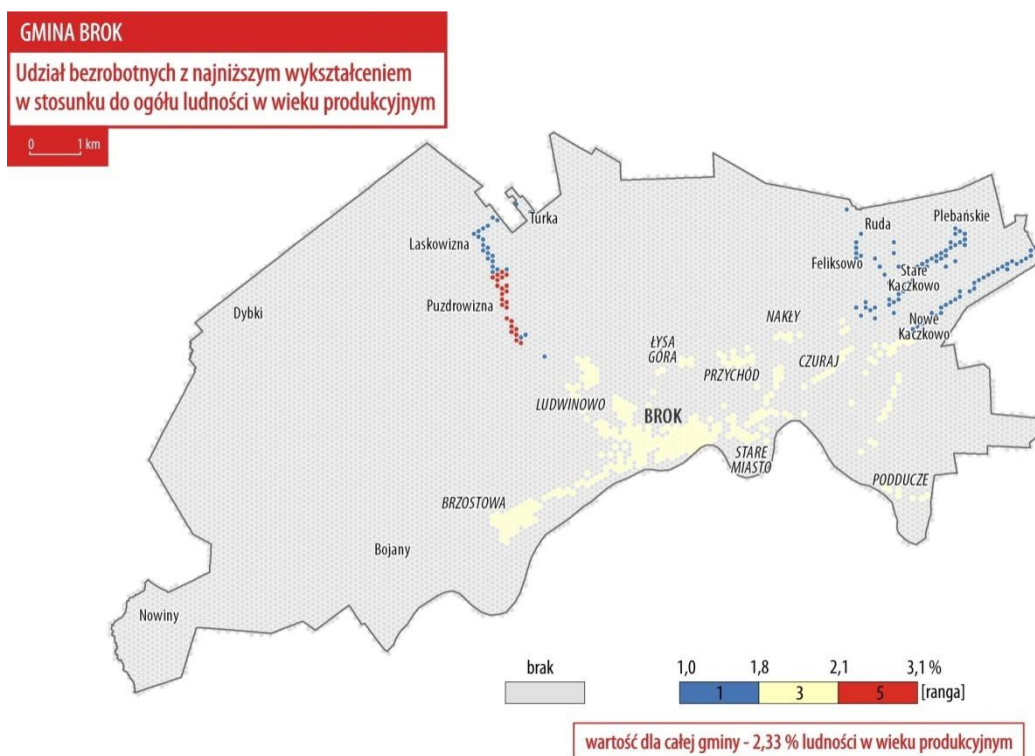
1. w sferze gospodarczej – udział osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
2. w sferze przestrzenno – funkcjonalnej - dostępność oraz stan publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej na danym obszarze,
3. w sferze technicznej – stan infrastruktury drogowej na danym obszarze,
4. w sferze środowiskowej – udział azbestu na danym obszarze w stosunku do sumy azbestu w gminie.

WSKAŹNIK DELIMITACYJNY 5

UDZIAŁ OSÓB Z WYKSZTAŁCENIEM GIMNAZJALNYM I PONIŻEJ WŚRÓD OGÓŁU BEZROBOTNYCH NA DANYM OBSZARZE

Wykształcenie mieszkańców jest jednym z elementów, który świadczy o potencjale pracowniczym gminy, który z kolei przekłada się na potencjał gospodarczy gminy, a w wymiarze indywidualnym na szanse na rynku pracy oraz niejednokrotnie wpływa na poziom przedsiębiorczości mieszkańców.

Sytuację na lokalnym rynku pracy jeszcze silniej determinuje poziom wykształcenia osób bezrobotnych. Warto także zauważyć, że szczególnie w przypadku gmin wiejskich i niewielkich gmin miejsko – wiejskich jak Brok wskaźnik ten zdecydowanie lepiej obrazuje sytuację gospodarczą gminy niż liczba podmiotów gospodarczych na danym terenie, które w gminach wiejskich koncentrują się zazwyczaj w centralnej miejscowości.

Rys.13. Udział bezrobotnych z najniższym wykształceniem w stosunku do ogółu ludności w wieku produkcyjnym, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Na powyższej mapie kolorem czerwonym zaznaczono sześciokąt, w którym udział osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem wśród ogółu ludności w wieku produkcyjnym przyjmuje wartości wyższe niż średnia wartość dla gminy. Wyraźnie widać, że koncentracja tych osób występuje w sołectwie Puzdrowizna, natomiast obszar centrum gminy i miasta przyjmuje wartości zbliżone do przeciętnego wyniku gminy.

WSKAŹNIK DELIMITACYJNY W SFERZE PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNEJ

DOSTĘPNOŚĆ ORAZ STAN PUBLICZNEJ INFRASTRUKTURY AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ NA DANYM OBSZARZE

Ze względu na brak danych starych, które można poddać analizie w aspekcie przestrzenno – funkcjonalnym gminy posłużono się przede wszystkim wnioskami z obserwacji w terenie.

Miejscowości na obszarze wiejskim w gminie posiadają świetlice wiejskie, które jednak wymagają gruntownego remontu w zakresie termomodernizacji, wymiany ogrzewania oraz wyposażenia. W centrum gminy – w miejscowości Brok nie ma świetlicy wiejskiej, ale miejscem aktywności społecznej mieszkańców jest budynek wielofunkcyjny z biblioteką publiczną przy ul. Pułtuskiej.

Niska jakość terenów publicznych jest jednym z głównych problemów przestrzenno – funkcjonalnych gminy. Obszary z dużym potencjałem w centrum gminy - promenada i plaża są obecnie zagospodarowane w taki sposób, że nie stwarzają warunków do dłuższego spędzania czasu. Wiele miejsc w centrum gminy, które mogłyby pełnić funkcję miejsc spotkań czy atrakcji turystycznych nie jest w ogóle wykorzystywana. Wymienić należy choćby niedawno odnowiony budynek biblioteki publicznej, teren przy byłym cmentarzu żydowskim czy obszar targowiska, który wykorzystywany jest właściwie tylko raz w tygodniu.

Brakuje także wytyczonych tras spacerowych i rowerowych wzdłuż rzeki czy w lasach, które mogłyby być istotnym elementem korzystania z dostępnego obszaru.

W gminie występuje deficyt zagospodarowanej przestrzeni publicznej, które mogłyby wpływać na budowanie wspólnoty mieszkańców gminy.

WSKAŹNIK DELIMITACYJNY W SFERZE TECHNICZNEJ

STAN INFRASTRUKTURY DROGOWEJ

Podobnie jak w przypadku wskaźnika w sferze przestrzenno – funkcjonalnej zdecydowano się zastosować wskaźnik, który adekwatnie opisuje problemy techniczne w gminie. Wskaźnik oparty jest na ocenie dokonanej przez pracowników Urzędu Gminy w Broku w zakresie jakości infrastruktury drogowej (subiektywna ocena na skali 1- 5, gdzie 1 oznacza bardzo zły stan infrastruktury, 5 bardzo dobry) i bezpieczeństwa na drodze w gminie.

W poniższej tabeli kolorem czerwonym oznaczono drogi z największymi deficytami w zakresie infrastruktury – drogi wymagające remontu (bądź położenia nawierzchni) i/lub bez chodnika.

Tabela. 15 Ocena stanu infrastruktury drogowej w gminie Brok

Ulica	Ocena stanu infrastruktury	Chodnik	Oświetlenie	Uwagi
Błotna	4	brak	Jest	Brak
Poprzeczna	-	-	-	praktycznie nie istnieje
Brzostowa	2	do remontu	jest	nawierzchnia mieszana, asfalt do remontu i żwirowa
Tadeusza Kościuszki	5	jest	Jest	planowana kanalizacja
Komorówka	4	brak	Jest	część nawierzchni asfaltowej część żwirowej
Mari Konopnickiej	3	brak	Jest	nawierzchnia żwirowa do remontu
Adama Mickiewicza	2	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa w planowana wymiana na kostkę
Gabriela Narutowicza	2	do remontu	Jest	nawierzchnia mieszana z znacznym stopniu zniszczona, planowany remont 2017 r.
Ostrowska	4	jest	Jest	część nawierzchni asfaltowej, część z kostki brukowej
Plac kościelny	5	jest	Jest	-
Parkingowa	5	Jest	Jest	-
Przystań	5	Jest	Jest	-
Pułtуска	2	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa z znacznym stopniu zniszczona, planowany remont 2018 r. oraz wykonanie kanalizacji deszczowej
Plac Szkolny	2	częściowo	Jest	lewie jedna trzecia posiada chodnik i nawierzchnię asfaltową, pozostała część nie ma chodnika, nawierzchnia żwirowa w złym stanie
Stodolna	2	Brak	Jest	
Henryka Sienkiewicza	3	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa planowana kostka brukowa
Szeroka	3	jest	Jest	wykonana z trelinki, chodniki i nawierzchnia drogi wymaga

				naprawy i wyrównania
Botaniczna	3	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa
Głęboka	2	brak	Jest	nawierzchnia żwirowa wymaga remontu
Rybacka	3	brak	Jest	nawierzchnia mieszana trylinka i bruk wymaga naprawy i wyrównania, planowana budowa kanalizacji
Władysława Reymonta	2	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa planowana kostka
Spokojna	3	jest	Jest	nawierzchnia z trylinki, wymaga wyrównania, planowana budowa kanalizacji
Traugutta	2	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa planowana kostka
Stare Miasto	2	brak	Jest	nawierzchnia mieszana trylinka i żwir w obydwu przypadkach w znacznej części zniszczona wymaga remontu
Zamoście pod lasem	3	brak	Jest	-
Wyzwolenia	3	brak	Jest	nawierzchnia żwirowa
Wójcickiego	3	jest	Jest	częściowo asfaltowa częściowo gruntowa
Armii Krajowej	5	jest	Jest	-
Strażacka	3	jest	Jest	częściowo asfaltowa częściowo gruntowa
Zacisze	3	brak	Jest	-
Pocztowa	3	brak	Brak	zamieniona w ciąg pieszy
Kinowa	4	jest	jest	nawierzchnia z trylinki, wymaga wyrównania,
Jana Pawła II	4	jest	Jest	fragmentami wymaga remontu – nawierzchnia asfaltowa
Kwiatowa	3	brak	Jest	gruntowa
Zamkowa	2	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa o niskim

				standardzie
Zarycze	3	brak	Jest	nawierzchnia żwirowa
Nakły	3	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa
Od Brzostowej do Bojan	4	brak	Brak	prowadzi przez las do Bojan, nie ma przy niej nieruchomości
Podducze	1	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa zniszczona
Ludwinowo	2	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa
Dąbrowskiego	4	jest	Jest	nawierzchnia z trylinki, wymaga wyrównania,
Promenada	5	jest	Jest	–
Krótką	3	jest	Jest	płyty betonowe wymaga remontu
Wesoła	2	brak	Brak	–
Zamoście	2	brak	Brak	łączy zamoście pod lasem z drogą powiatową nie ma przy niej zabudowań
Przychód	3	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa
Gościńiec ostrowski	2	brak	Częściowo	w okresie wiosennym niemal nieprzejezdna wymaga wykonania odwodnienia.
Jastrzębowski	2	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa
Przemysłowa	2	brak	Jest	nawierzchnia gruntowa
Akacyjowa	3	jest	Jest	żwirowa
Jarzębinowa	3	jest	Jest	żwirowa
Kalinowa	3	jest	Jest	żwirowa
Modrzewiowa	3	jest	Jest	żwirowa
Jaśminowa	3	jest	Jest	żwirowa
Żurawieniec	3	fragment	Jest	gruntowa
Dąbrowskiego	5	jest	Jest	droga wojewódzka, asfalt
Małkińska	4	jest	Jest	droga wojewódzka, nawierzchnia wymaga remontu asfalt
Warszawska	5	jest	Jest	droga wojewódzka, asfalt
Szosowa	5	jest	Jest	droga krajowa, asfalt

Źródło: Urząd Gminy Brok 2016, opracowanie PZR

Dane przedstawione w powyższej tabeli wskazują na niski stan techniczny infrastruktury drogowej w gminie, w szczególności w jej centrum. Drogi gminne – poza częstym brakiem utwardzonej powierzchni nie mają także chodnika bądź innych zabezpieczeń ruchu pieszego (np. progów zwalniających czy organizacji ulicy w formie pieszo jezdni).

WSKAŹNIK DELIMITACYJNY W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

UDZIAŁ AZBESTU NA DANYM OBSZARZE W STOSUNKU DO SUMY AZBESTU W GMINIE

W poniższej tabeli przedstawiono ilość oraz procentowy udział azbestu w poszczególnych miejscowościach gminy. Najwięcej wyrobów eternitowych znajduje się w miejscowości Brok, najmniej w Bojanach.

Łącznie w gminie występuje 1 057 472 kg pokryć dachowych z eternitu, w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wypada około 380 kg azbestu.

Tabela 16. Udział azbestu na danym obszarze w stosunku do sumy azbestu w gminie

Miejscowość	Masa (kg)	Udział (%)
Bojany	47 773	4,52
Brok	347 186	32,83
Laskowizna	366 953	34,70
Nowe Kaczkowo	108 348	10,25
Puzdrowizna	61 039	5,77
Stare Kaczkowo	126 173	11,93

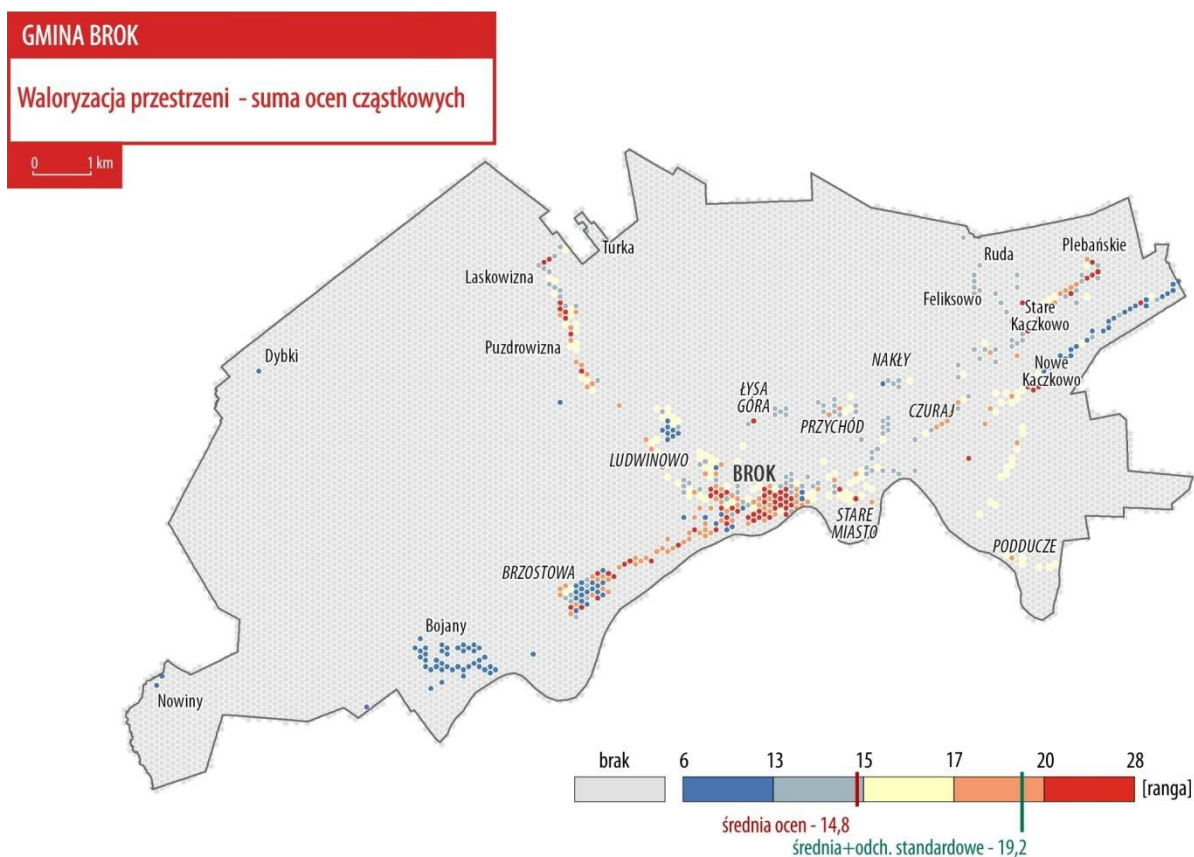
Źródło: Program usuwania azbestu dla gminy Brok z 2013 roku, opracowanie PZR

WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO GMINY BROK

Obszar zdegradowany to część gminy, w której koncentrują się problemy społeczne a wraz z nimi współwystępuje przynajmniej jedno negatywne zjawisko ze sfery gospodarczej, przestrzenno – funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej.

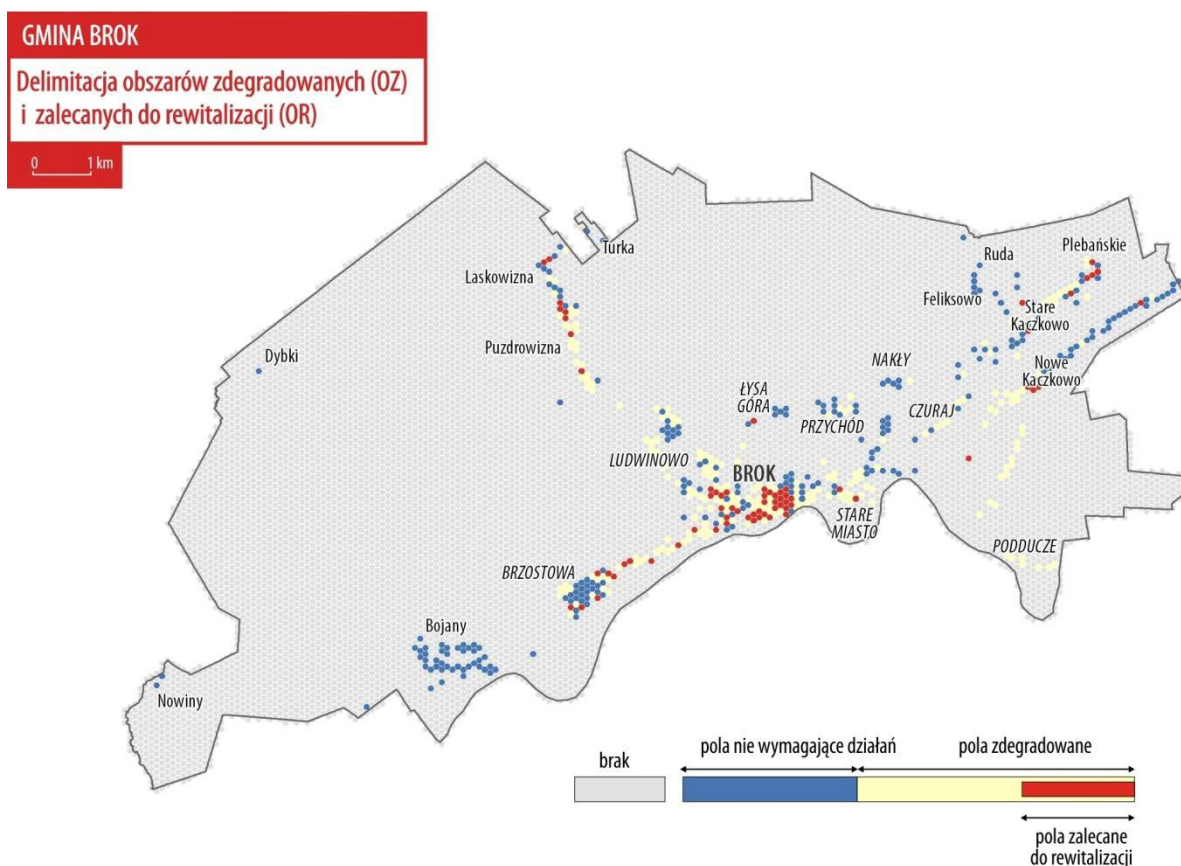
Wyznaczenie obszaru zdegradowanego w gminie opierało się na zsumowaniu poszczególnych ocen cząstkowych wskaźników delimitacyjnych ze sfery społecznej i gospodarczej oraz podział uzyskanych wyników tożsamą metodą co w przypadku analizy poszczególnych wskaźników, tj. podział na 5 klas, metodą kwantyla.

Obszar zdegradowany został opisany jako wszystkie pola, które miały sumę ocen powyżej średniej arytmetycznej – został przedstawiony na poniższej mapie.

Rys.14. suma ocen cząstkowych wskaźników delimitacyjnych, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Zestawiając wyniki analizy z występowaniem negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno – funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, których nie udało się przedstawić na siatce heksagonalnej możemy jednoznacznie stwierdzić, że obszar zdegradowany to ściśle centrum gminy. Na wyniki delimitacji wskazuje poniższa mapa.

Rys.15. delimitacja obszarów zdegradowanych i zalecanych do rewitalizacji, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZACJI GMINY BROK

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego i szczególną koncentrację negatywnych zjawisk, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji zwykle nie obejmuje całego obszaru zdegradowanego, ponieważ rewitalizacja jest skuteczniejsza, jeśli prowadzi się ją na ograniczonym terytorium. Pozwala to na koncentrację działań i środków, co przynosi lepsze efekty, także dla tej części obszaru zdegradowanego, który nie został uwzględniony jako obszar bezpośredniej interwencji. W celu spełnienia postulatu koncentracji dokumenty krajowe i regionalne wyznaczające zasady prowadzenia rewitalizacji i określające warunki, na jakich możliwe jest ubieganie się o dofinansowanie projektów rewitalizacyjnych, wymagają, aby obszar rewitalizacji nie przekraczał 20% powierzchni gminy i aby był

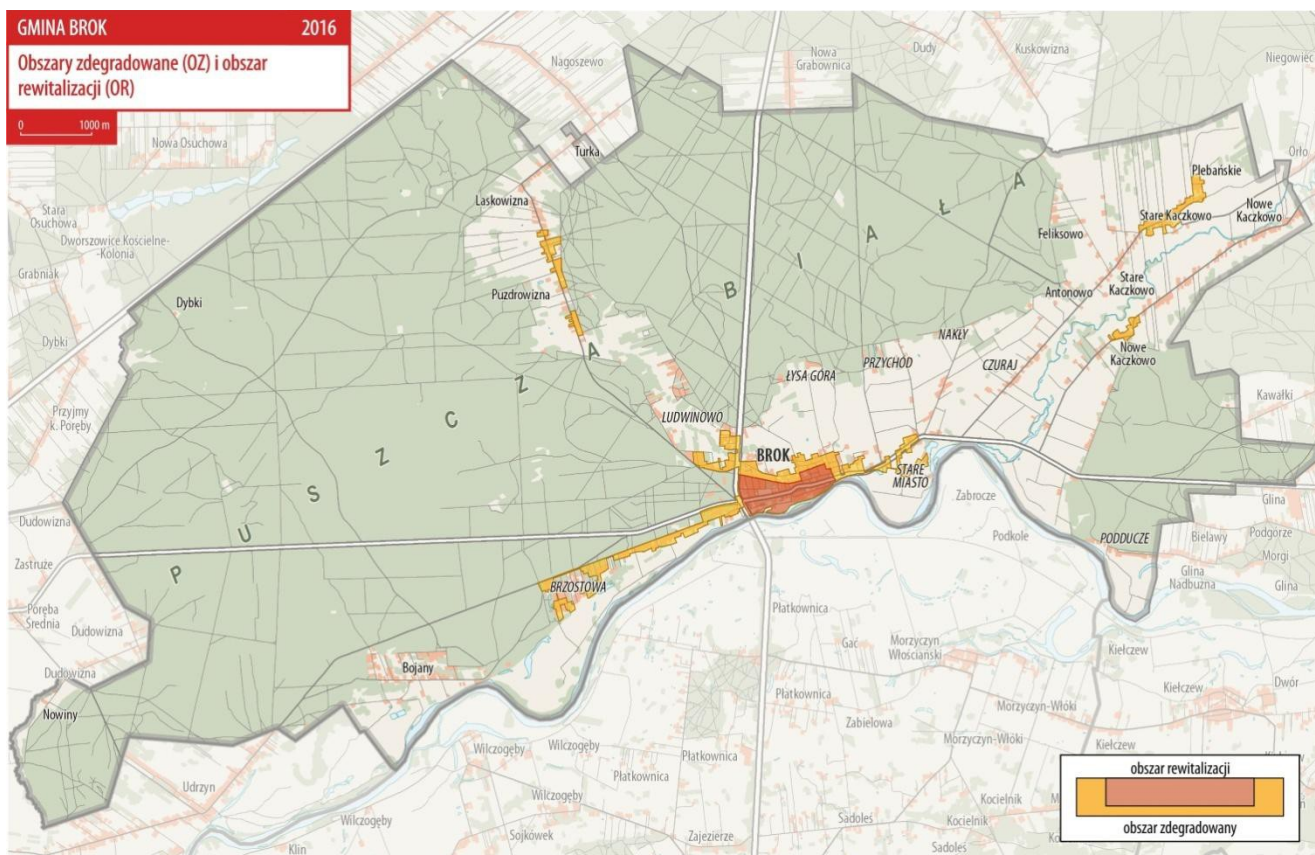
zamieszkały przez maksymalnie 30% jej ludności. Kryteria wydzielenia obszaru rewitalizacji z obszaru zdegradowanego są bardziej złożone, niż badanie wskaźników i poszukiwanie największej koncentracji negatywnych zjawisk przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego.

Jako obszar rewitalizacji wytypowane zostały pola siatki, których ocena końcowa była wyższa niż średnia arytmetyczna powiększona o jedno odchylenie standardowe. Pola zalecane do rewitalizacji stanowiły podstawę do wyznaczenia obszaru.

Ponadto na etapie ostatecznej decyzji, który fragment obszaru zdegradowanego zakwalifikować jako obszar rewitalizacji wzięto pod uwagę następujące czynniki:

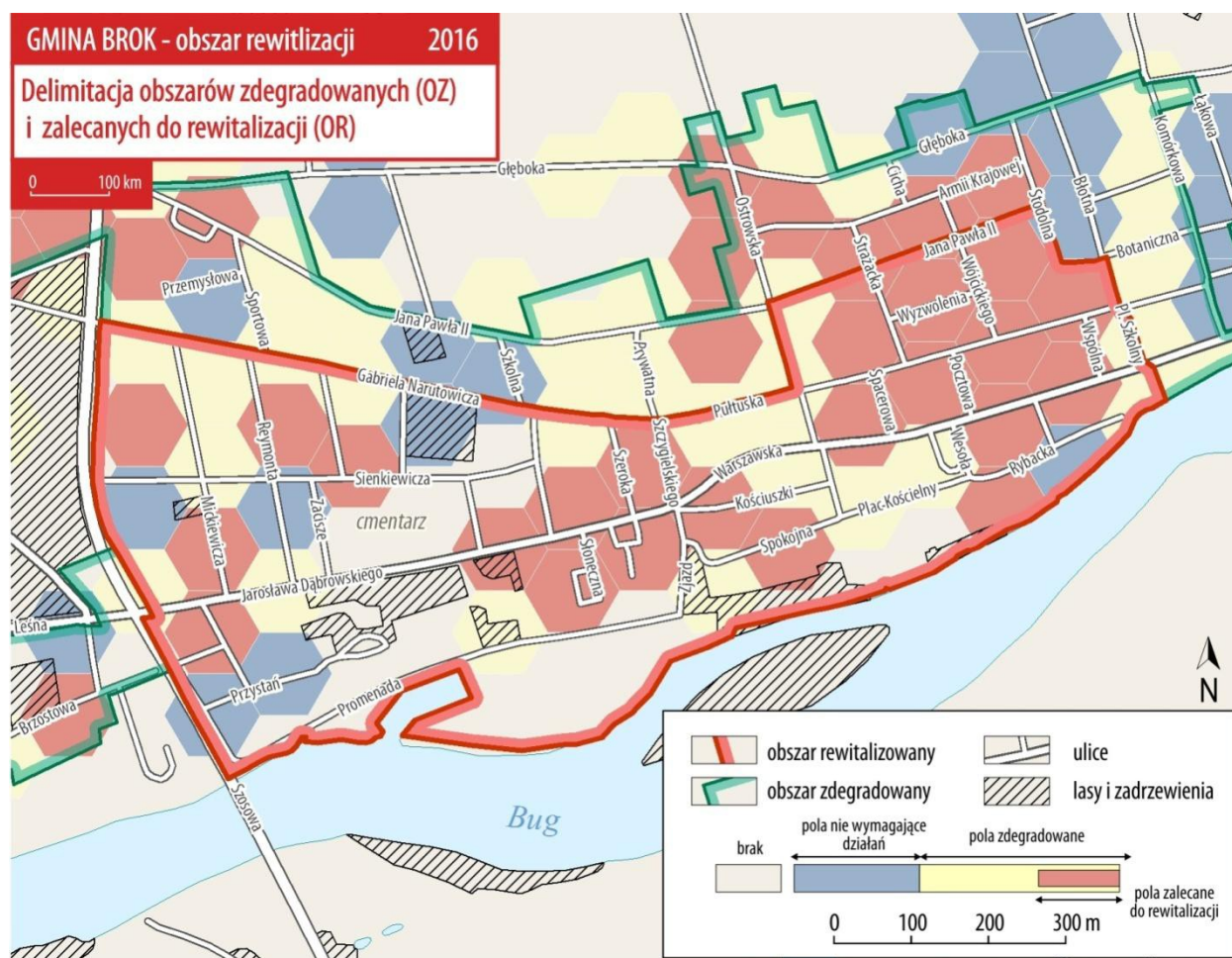
- możliwość przeprowadzenia działań, które będą oddziaływać na przyczyny występowania negatywnych zjawisk,
- spodziewany efekt w postaci uruchomienia mechanizmów naprawczych, które będą toczyć się także po zakończeniu interwencji,
- istotne znaczenie obszaru dla rozwoju gminy,
- możliwość przeprowadzenia działań, które oddziałają korzystnie zarówno na obszar rewitalizacji jak całość obszaru zdegradowanego.

Granice obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w Gminie Brok przedstawia poniższa mapa.

RYS.16. GRANICE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI GMINY BROK, OPRACOWANIE PZR NA PODSTAWIE DANYCH URZĘDU GMINY W BROKU 2015

Poniższa mapa dokładniej wskazuje granice obszaru rewitalizacji: ulica Szosowa, Narutowicza, Pułtуска, ostrowska, Jana Pawła II, Stodolna, Plac Szkolny, linia rzeki Bug, Promenada.

Rys. 17. Granice obszaru rewitalizacji Gminy Brok

Obszar rewitalizacji Gminy Brok zamieszkiwany jest przez 568 osób, co stanowi 14,6% wszystkich mieszkańców gminy, obszar zdegradowany zamieszkuje 1890 osób, co stanowi 48,75% mieszkańców gminy ogółem.

Obszar rewitalizacji Gminy Brok zajmuje łącznie 0,54 km kw., co stanowi 0,5% powierzchni gminy, obszar zdegradowany zajmuje 1,98 km kw., co stanowi 1,8% powierzchni gminy.

2.4. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

2.4.1. WPROWADZENIE METODYCZNE DO DIAGNOZY

Ustawa o rewitalizacji oraz Wytyczne w tym zakresie wprowadzają określenie szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji. Jej opracowanie jest – zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 2 - konieczne do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji. Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 powinna ona zawierać obowiązkowo:

- analizę negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej,
- analizę lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru,
- skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji opierała się na analizie zebranych źródeł wtórnych, dotyczących obszaru rewitalizacji oraz na podstawie przeprowadzonych badań społecznych z mieszkańcami gminy, w tym przede wszystkim obszaru rewitalizacji.

W celu pogłębienia diagnozy przestrzennego rozkładu negatywnych zjawisk przeprowadzono następujące badania społeczne:

- 19 wywiadów indywidualnych z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, przedstawicielami instytucji publicznych, lokalnymi liderami, przedsiębiorcami,
- ankietę internetową, którą wypełniło 48 osób (w ankiecie internetowej wzięło udział 30 kobiet i 18 mężczyzn, 32 osoby były mieszkańcami Broku. Udział wiekowy respondentów rozkłada się następująco: 17 osób w wieku 26 - 35 lat, 9 - 36 - 45 lat, 6- 46 - 55 lat, 5 - 56 - 65 lat, 4 - powyżej 65 lat, 4 - 16 - 19 lat, 3- 20-25 lat. 30 respondentów miało wykształcenie wyższe, 16 średnie, 2 osoby zawodowe).

2.4.2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REWITALIZACJI

Obszar rewitalizacji zamieszkuje 568 osób, co stanowi 14,6% wszystkich mieszkańców gminy i 30% wszystkich mieszkańców miasta Brok. Zajmuje łącznie 0,54 km kw., co stanowi 0,5% powierzchni gminy. Obszar rewitalizacji stanowi centrum miasta Brok oraz sołectwa Brok.

Brok kojarzony jest przez samych mieszkańców ze spokojnym, cichym miasteczkiem o dużej wartości przyrodniczej.

Wypoczynek, rzeka, las, cisza i spokój to skojarzenia, które mieszkańcy najczęściej wiążą z Brokiem.

Fantastyczne miasteczko, jedno z najmniejszych w Polsce, z wielkimi walorami.

Tu jest fajnie, ja bym się stąd nie wyprowadzała (...) jest cicho jest spokojnie, drażni mnie trochę to, że nie ma anonimowości jak w dużym mieście no i to czasem denerwuje.

Jednocześnie odpowiedzi mieszkańców wskazują na inny obraz Broku, jako miejsca, w którym nic się nie dzieje, śpiącego i wyludniającego się miasteczka.

Mieszkańcy często wskazują na wcześniejsze lata, kiedy Brok, ze względu na funkcjonowanie wielu ośrodków letniskowych tętnił życiem. Obecnie gmina nie stwarza mieszkańcom możliwości pracy, rozwoju, a także atrakcyjnego wypoczynku.

To już nie jest taki Brok, jak był kiedyś (...) było [tu] dużo ośrodków, dużo więcej wczasowiczów (...) weselej było.

Z czym kojarzy się Brok?

Źródło: opracowanie PZR, ankieta internetowa, N= 48, pytanie otwarte

To, co podoba się samym mieszkańcom to przyroda, spokój i klimat małego miasteczka. Na uwagę zwracają też konkretne miejsca w przestrzeni publicznej: kościół i najbliższe otoczenie, plaża oraz promenada.

Co najbardziej podoba się w Broku?

Źródło: opracowanie PZR, ankieta internetowa, N= 48, pytanie otwarte

Położenie Broku oraz zasoby przyrody, na które często zwracają uwagę mieszkańcy, są wskazywane przez nich, jako potencjał gminy, który warto rozwijać w kierunku turystyki.

Każdy, kto szuka spokoju to go znajdzie, nadbużańskie łąki, klimat bocianów, klimat Puszczy Białej i rzeki Bug tworzy piękny krajobraz, a przy tym mikroklimat (...), który bardzo dobrze sprzyja dla ludziom.

W niniejszym opracowaniu obszar rewitalizacji utożsamiany będzie z miastem Brok, ponieważ nie funkcjonuje jako oddzielna jednostka urbanistyczna czy część gminy ukształtowana w sposób np. historyczny, stanowi natomiast centrum miasta i gminy, w którym ulokowane są główne instytucje publiczne, podmioty gospodarcze oraz miejsca aktywności mieszkańców.

2.4.3. DIAGNOZA NEGATYWNYCH ZJAWISK I CZYNNIKÓW KRYZYSOWYCH W OBSZARZE REWITALIZACJI

2.4.3.1. ANALIZA NEGATYWNYCH ZJAWISK W SFERZE SPOŁECZNEJ

ZJAWISKO BEZROBOCIA

W całej gminie na koniec 2015 roku zarejestrowanych było 161 osób bezrobotnych, natomiast w obszarze rewitalizacji łącznie 46 osób (co stanowi 29,6 % wszystkich bezrobotnych w gminie).

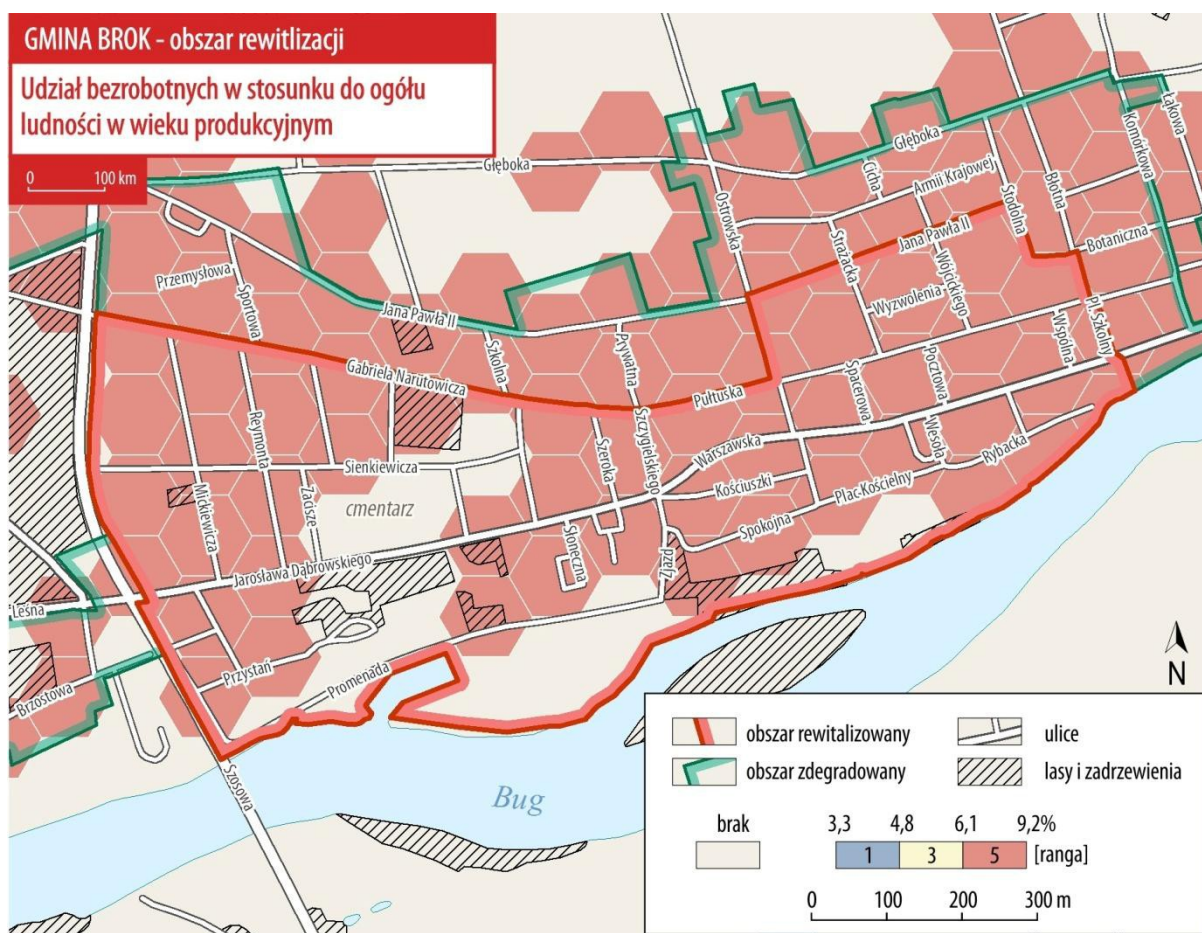
Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyjmuje w obszarze rewitalizacji wartość zdecydowanie wyższą niż wartość wskaźnika dla gminy.

Tabela 17. Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Nazwa wskaźnika	Gmina Brok	Obszar rewitalizacji
Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	57,6	81,1

Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy Brok, 2015

Rozkład przestrzenny udziału bezrobotnych wśród ogółu mieszkańców obszaru rewitalizacji wskazuje poniższa mapa. Wyraźnie widać, że w obszarze rewitalizacji problem bezrobocia rozkłada się równomiernie, nie występują miejsca koncentracji zjawiska w samym obszarze rewitalizacji.

Rys.18. Udział bezrobotnych w stosunku do ogółu ludności w wieku produkcyjnym w obszarze rewitalizacji, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Więcej informacji na temat problemu bezrobocia w obszarze rewitalizacji dostarczają dwa kolejne wskaźniki poddane analizie – udział osób długotrwale bezrobotnych oraz udział osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem (gimnazjalnym i poniżej). Czynnikiem szczególnie wpływającym na degradację obszaru jest bezrobocie długotrwale, czyli tych mieszkańców, którzy pozostają bez pracy przez minimum 12 miesięcy. To jednocześnie grupa, którą najtrudniej zaktywizować i jednocześnie trzeba ponieść największe koszty tej aktywizacji. W całej gminie na koniec 2015 roku zarejestrowanych było 80 osób długotrwale bezrobotnych, natomiast w obszarze rewitalizacji 22 osoby (co stanowi 14,7% wszystkich długotrwale bezrobotnych w gminie).

Tabela 18. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Nazwa wskaźnika	Gmina Brok	Obszar rewitalizacji
Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	29,7	39,8

Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy Brok, 2015

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że bezrobocie długotrwałe w obszarze rewitalizacji jest problemem o mniejszej skali niż zjawisko bezrobocia w ogóle (osoby długotrwale bezrobotne stanowią 48,9% wszystkich bezrobotnych w obszarze rewitalizacji). Problem bezrobocia długotrwałego jest również większy w obszarze rewitalizacji niż w skali całej gminy.

Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem (gimnazjalnym i poniżej) w 2015 roku w gminie wyniosła 41 osób. Oznacza to, że 25,4% bezrobotnych mieszkających w gminie posiada najniższe wykształcenie. W obszarze rewitalizacji takich osób jest 10, co stanowi 22,7% ogółu bezrobotnych mieszkających w obszarze i 24,4% wśród wszystkich bezrobotnych z najniższym wykształceniem w gminie. Problem niskiego wykształcenia osób bezrobotnych w niewiele mniejszym stopniu determinuje sytuację bezrobocia w obszarze rewitalizacji niż w skali całej gminy. Na podstawie zebranych danych nie można jednak powiedzieć, że jest to czynnik silnie determinujący sytuację bezrobocia w obszarze rewitalizacji.

Tabela 19. Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej wśród ogółu bezrobotnych

Nazwa wskaźnika	Gmina Brok	Obszar rewitalizacji
Udział osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej wśród ogółu bezrobotnych	25,4	22,7

Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy Brok, 2015

Z przeprowadzonych wywiadów indywidualnych z mieszkańcami i przedstawicielami instytucji publicznych w Broku wynika, że rozkład bezrobocia w gminie nie wykazuje szczególnych koncentracji przestrzennych. Koncentrację można wskazać jedynie na terenie miasta w odniesieniu do terenów gminy.

Jednocześnie badania wskazują, że **w Broku nie jest łatwo znaleźć pracę, szczególnie młodym ludziom**. Wielu mieszkańców dojeżdża do pracy do pobliskiej Małkini, Ostrowii Mazowieckiej czy nawet Warszawy.

W Broku funkcjonują głównie małe rodzinne firmy w obszarze agroturystyki czy drobnych usług i handlu. Pewnym utrudnieniem w prowadzeniu działalności są kwestie związane z wymogami dotyczącymi ochrony przyrody na terenie gminy.

Dużo jest takich osób, którym się nie chce pracować, a o pracę też nie jest łatwo (...) Część osób pracuje dorywczo w takich miejscach jak sale weselne jak lokal gdzieś tam sezonowo, a tak typowo zakładu pracy nie ma większego. (respondent 1)

WSPARCIE Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ

Przedstawienie danych na temat liczby osób korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (dalej GOPS) w Gminie Brok, pozwala określić sytuację społeczną w obszarze rewitalizacji w odniesieniu do średniego stanu w gminie. Analiza wskaźnika obejmuje dane na temat udzielania pomocy w postaci świadczeń pieniężnych, tj. zasiłków oraz różnego rodzaju dodatków dla beneficjentów GOPS spełniających ustalone ustawowo kryterium dochodowe. Jest to jeden z najważniejszych wskaźników obrazujących sytuację kryzysową w gminie, gdyż pozwala zidentyfikować obszary zamieszkane przez osoby będące w najtrudniejszej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz towarzyszące temu bezrobocie. Ubóstwo jest zjawiskiem szczególnie niepokojącym, prowadzącym często do wykluczenia z życia społecznego.

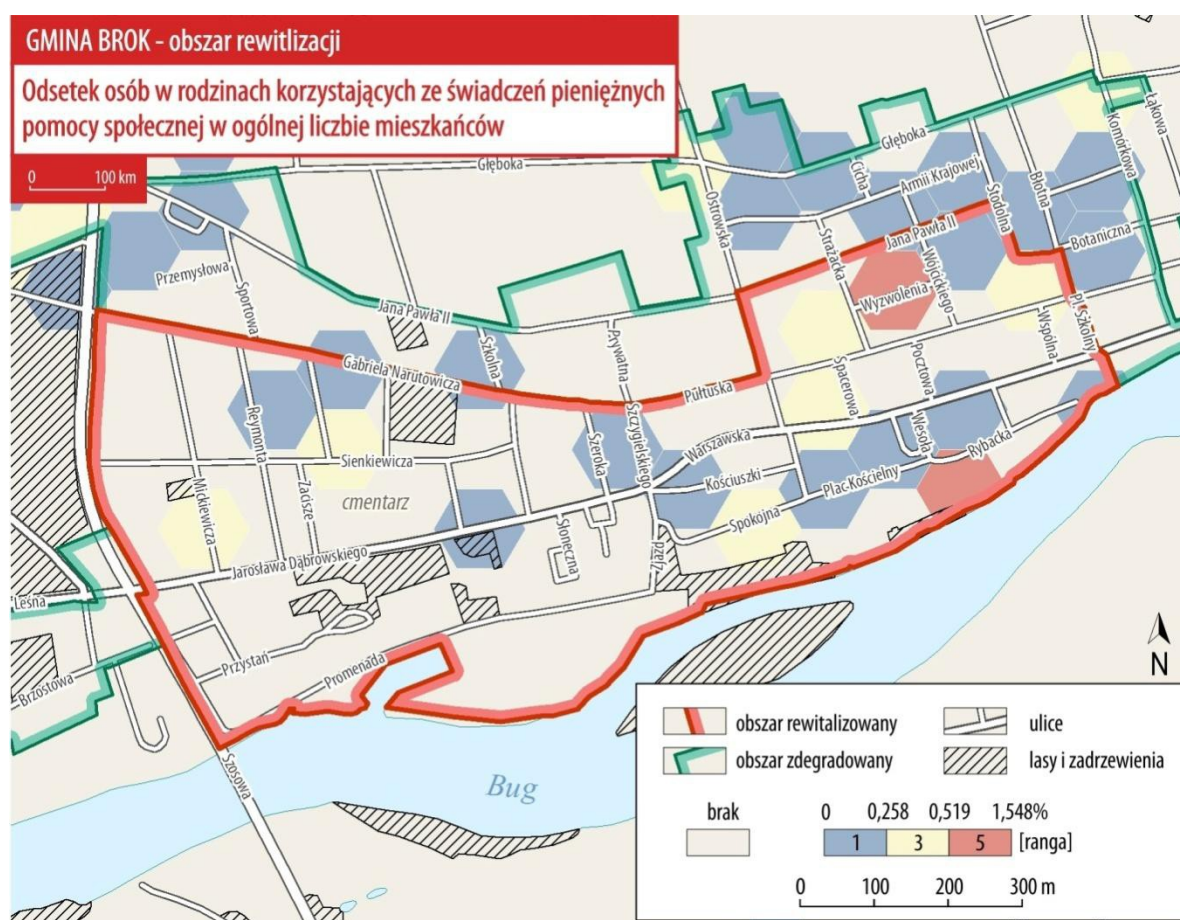
Z pomocy społecznej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2015 roku skorzystały 196 osób, w samym obszarze rewitalizacji 36 osób (co stanowi 18,4% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w gminie). Z danych przedstawionych w poniższej tabeli widać, że problem pomocy w obszarze rewitalizacji jest zbliżony do skali problemu w całej gminie.

Tabela 20. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Nazwa wskaźnika	Gmina Brok	Obszar rewitalizacji
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	70,2	63,3

Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy Brok, 2015

Przestrzenny rozkład udzielanej pomocy społecznej w obszarze rewitalizacji przedstawia poniższa mapa.

Rys.19. odsetek osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

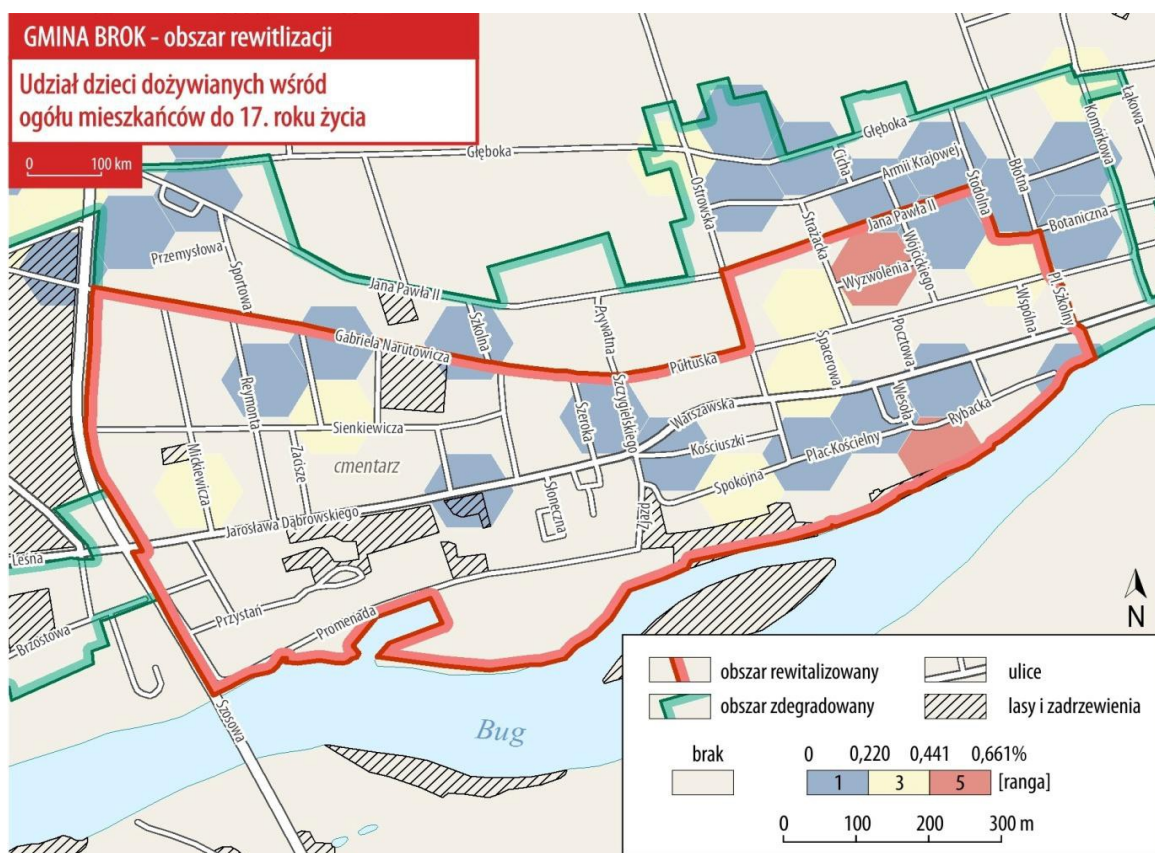
Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację ubóstwa jest wyodrębniona z całkowitego strumienia świadczeń socjalnych, pomoc w zakresie dożywiania dzieci. Zapewnienie posiłku osobom jego pozbawionym jest obowiązkowym zadaniem własnym gminy, wynikającym z ustawy o pomocy społecznej. W Gminie Brok program dożywiania dzieci w roku 2015 objął 61 dzieci i młodzieży, natomiast w obszarze rewitalizacji 11 (co stanowi 18% wszystkich dzieci dożywianych w gminie).

Tabela 21. Liczba dzieci dożywianych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Nazwa wskaźnika	Gmina Brok	Obszar rewitalizacji
Liczba dzieci dożywianych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	22,8	19,4

Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy Brok, 2015

Skala analizowanego zjawiska jest nieznacznie mniejsza dla obszaru rewitalizacji niż dla gminy. Przestrzenną koncentrację udzielanych zasiłków na dożywianie w obszarze rewitalizacji w stosunku do liczby mieszkańców do 17 roku życia przedstawia poniższa mapa.

Rys.20. Udział dzieci dożywianych wśród ogółu mieszkańców do 17 roku życia - obszar rewitalizacji, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

BEZPIECZEŃSTWO OBSZARU REWITALIZACJI

Podstawowym wskaźnikiem mówiącym o poziomie bezpieczeństwa jest liczba przestępstw występująca na danym obszarze. W Gminie Brok w roku 2015 odnotowano 56 przestępstw, z czego 26 w obszarze rewitalizacji.

Tabela 22. Liczba przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

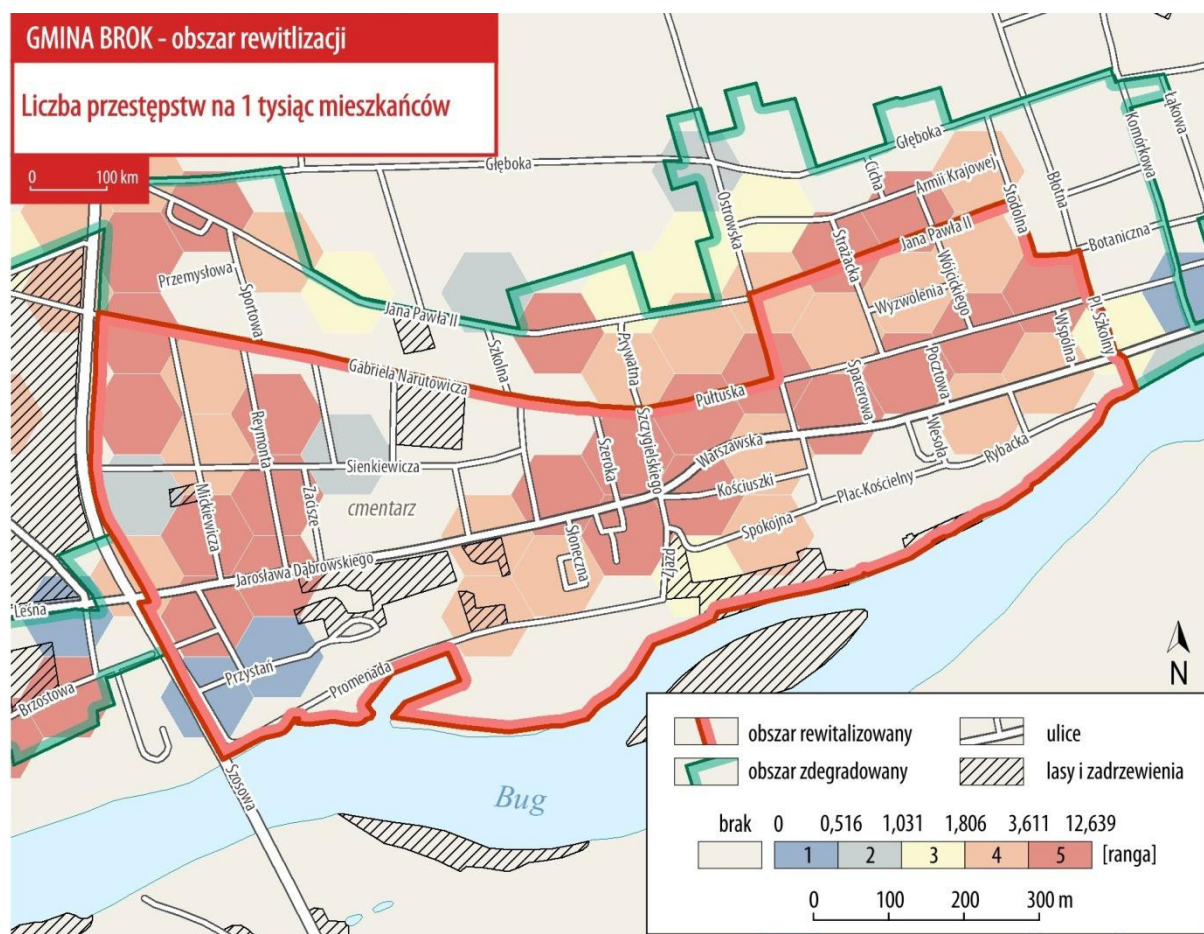
Nazwa wskaźnika	Gmina Brok	Obszar rewitalizacji
Liczba przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	20	46,7

Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy Brok, 2015

Przytoczone dane wskazują, że problem przestępczości w obszarze rewitalizacji jest dwukrotnie większy niż w skali całej gminy.

Rozkład przestrzenny zaewidencjonowanych przestępstw w obszarze rewitalizacji przedstawia poniższa mapa.

Rys.21. liczba przestępstw na 1 tysięcy mieszkańców - obszar rewitalizacji, Opracowanie PZR na podstawie danych Urzędu Gminy w Broku 2015

Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w zakresie przestępczości jest liczba założonych Niebieskich Kart, a więc natężenie rejestrowanej przemocy domowej.

Między 2011 a 2015 rokiem w gminie założono 17 Niebieskich Kart. W roku 2015 założone zostały dwie Niebieskie Karty - jedna na terenie obszaru rewitalizacji i jedna

na obszarze wiejskim (sołectwo Puzdrowizna). W 2014 roku – 4 Niebieskie Karty w obszarze rewitalizacji, w 2013 roku - 6. W roku 2015 nie odnotowano także żadnego przestępstwa przeciwko rodzinie, w roku 2014 – jedno.

Na podstawie przytoczonych danych możemy stwierdzić, że problem przemocy w rodzinie nie jest znaczącym problemem w obszarze rewitalizacji.

Problemy przestępczości, jako istotna składowa degradacji obszaru i czynnik wpływający na jakości życia, zostały dodatkowo zdiagnozowane metodą jakościową, poprzez wywiady z dzielnicowym policji oraz mieszkańcami gminy.

W Broku zlikwidowano posterunek policji. Obecnie raz w tygodniu odbywają się dyżury dzielnicowego sierżanta policji z posterunku w Małkini Górnej oraz patrole policji.

Pomimo wysokiego wskaźnika przestępczości mieszkańcy postrzegają Brok jako miejsce bezpieczne. Poczucie takie daje w dużej mierze fakt, że gmina jest mała i wszyscy się znają. Jedynym problemem, na który wskazują są drobne kradzieże, które mają miejsce w posesjach letników.

Ja się czuję bezpiecznie, bo ja wszystkich znam, mnie znają. (respondent 3)

Jeśli coś się zdarza to tak pojedynczo. Tak żeby się bać iść ulicą to tak nie ma. (respondent 2)

Ludzie skarżą się na złodziejstwo, szczególnie włamania do tych domów letniskowych. (respondent 8)

Niskie poczucie bezpieczeństwa nie jest wskazywane przez mieszkańców gminy jako istotny problem społeczny. Znacznie bardziej mieszkańcy dostrzegają problem bezrobocia i brak perspektyw rozwoju dla młodych mieszkańców Broku.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTURALNA

W Broku można zidentyfikować niewiele zrzeszonych podmiotów społecznych. Wśród tych działających, na terenie gminy są:

Ochotnicza Straż Pożarna, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Brokowskie Stowarzyszenia Wspierania Przedsiębiorczości, Brokowski Klub Karate Kyokushikai, Zespół Jarzębina.

Mieszkańcy w przeprowadzonych wywiadach potrafili jednak wskazać jedynie na działanie Ochotniczej Straży Pożarnej, Stowarzyszenia Przedsiębiorców oraz zespołu muzycznego Jarzębina, który kiedyś był klubem seniora oraz wspominają, że w gminie odbywają się zajęcia karate.

Mieszkańcy Broku raczej nie podejmują wspólnych inicjatyw, nie spędzają wspólnie czasu, a dostępna infrastruktura i zagospodarowanie przestrzeni też temu nie sprzyjają.

Takich inicjatyw typowo społecznych nie kojarzę, żeby się działo, tak żeby się ludzie skrzyknęli.

Integracji za bardzo tu nie ma, żeby społeczeństwo się skrzyknęło wspólnie coś zrobiło.

Mieszkańcy, którzy wypełnili ankietę internetową w większości spędzają czas wolny w domu i najbliższym otoczeniu:

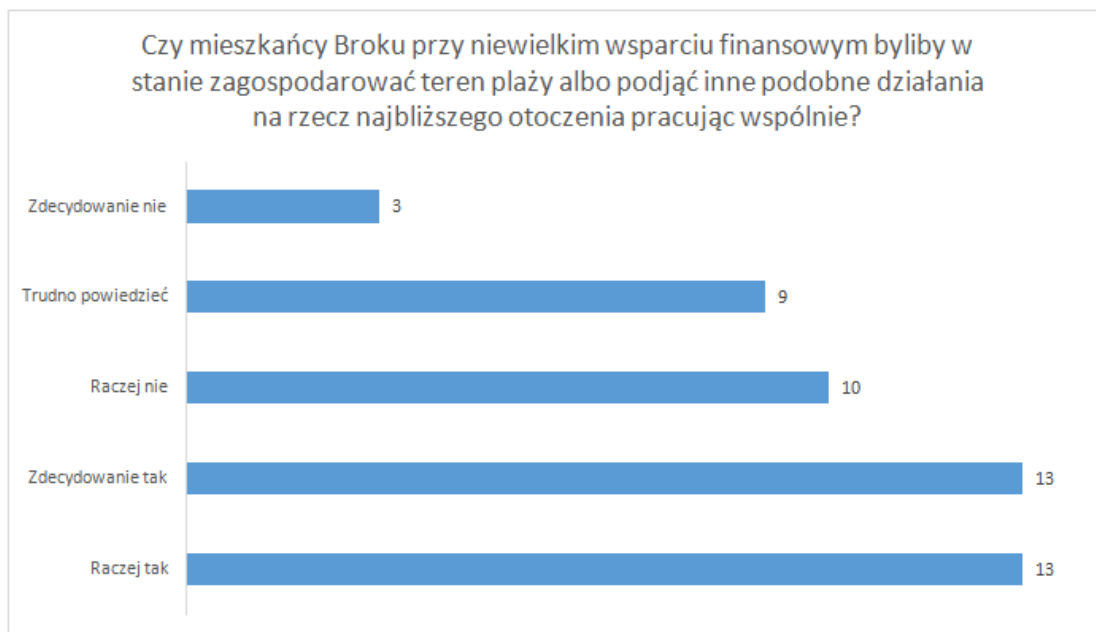

Źródło: Opracowanie PZR, ankieta internetowa, N= 48, wielokrotne odpowiedzi

Mieszkańcy nie potrafią wskazać lokalnych liderów, sugerują wręcz, że osoby, które wychodzą z własną inicjatywą nie są zbyt pozytywnie odbierane:

Ktoś, kto ma inicjatywę, to zaraz jest postrzegany, że jest z zewnątrz i chce biznes zbić.

Mieszkańcy Broku, którzy wypełnili ankietę internetową mają jednak przekonanie o potencjale wspólnotowym mieszkańców gminy. Połowa z nich jest przekonana, że mieszkańcy są w stanie podjąć wspólne działania na rzecz gminy.

Źródło: Opracowanie PZR, ankieta internetowa, N= 48

Warto także zwrócić uwagę, że w gminie słabo funkcjonują mechanizmy bezpośredniego angażowania mieszkańców do współdecydowania o lokalnej wspólnocie.

W gminie nie działa fundusz sołecki, konsultacje społeczne organizowane są sporadycznie (ostatnie dotyczyły zmiany nazwy sołectwa Kaczkowo oraz przyjęcia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej), gmina nie posiada regulaminu konsultacji społecznych. Również uwagi do zmiany studium zagospodarowania przestrzennego, nad którym gmina pracuje już od kilku lat, dotyczą głównie zmiany przeznaczenia działki z obecnej formy na budowlaną, nie można więc powiedzieć, że gmina prowadzi szeroką dyskusję z mieszkańcami nad kierunkami rozwoju gminy.

Problem niskiego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym w Broku jest zauważalny. Dotyczy całej gminy, trudno na podstawie posiadanych danych wywnioskować czy ma jakieś koncentracje przestrzenne.

Wyraźnie widać natomiast, że w Broku funkcjonują swego rodzaju rytuały charakterystyczne dla małych miejscowości, tj. załatwianie spraw bezpośrednio u burmistrza czy przez radnego i niski poziom debaty publicznej.

NEGATYWNE ZJAWISKA W SFERZE SPOŁECZNEJ – PODSUMOWANIE

Analiza obszaru rewitalizacji ujawniła wiele deficytów społecznych tego obszaru. W obszarze występuje silna koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, szczególnie bezrobocia. Mniejszym problemem jest bezrobocie długotrwałe oraz niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych, a także ubóstwo.

Obszar rewitalizacji cechuje także niska aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców. W obszarze działają pojedyncze organizacje pozarządowe, brakuje liderów społecznych ale także mechanizmów i procedur angażowania mieszkańców w sprawy gminy czy sołectw – w gminie nie ma funduszu sołectkiego, regulaminu konsultacji społecznych czy współpracy z organizacjami pozarządowymi choćby w zakresie zlecania zadań własnych gminy w trybie konkursowym.

W związku z natężeniem i współwystępowaniem problemów społecznych badanego obszaru, konieczne jest zwiększenie działań z zakresu aktywizacji społecznej i wsparcia osób bezrobotnych oraz długotrwałe korzystających z pomocy społecznej.

Tabela 23. Zestawienie najważniejszych problemów w sferze społecznej obszaru rewitalizacji i ich przyczyn

Problem	Przyczyna
Ubóstwo, korzystanie z zasiłków pomocy społecznej	mieszkańcy zatrudnieni w niskopłatnych zawodach i firmach niskie wykształcenie mieszkańców dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej brak presji wśród mieszkańców na podejmowanie pracy
Bezrobocie	niski poziom kompetencji zawodowych mieszkańców niski poziom wykształcenia mieszkańców dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej
Dziedziczenie systemu opartego o zasiłek	deficyt dobrych wzorców brak impulsów do zmian do zmian wewnątrz społeczności

	mieszkańców brak presji rodziców na zmianę niskie wykształcenie rodziców
Brak liderów społecznych wśród mieszkańców obszaru	zbyt małe wsparcie dla aktywności społecznej deficyt wzorców aktywności społecznej
Niska aktywność obywatelska i społeczna	nieskuteczne działanie i nieumiejętne wykorzystanie narzędzi wzmacniających partycypację obywatelską na linii samorząd – mieszkańiec niewystarczające wsparcie dla liderów społecznych

2.3.3.2. ANALIZA NEGATYWNYCH ZJAWISK W SFERZE PRZESTRZENNO – FUNKcjONALNEJ I TECHNICZNEJ

W Broku zauważalne są duże deficyty jeżeli chodzi o możliwości aktywnego spędzania czasu, podejmowania aktywności kulturalnej i społecznej.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji najczęściej spędzają czas we własnych domach. Jeżeli gdzieś wychodzą, to pospacerować po lesie (10 odpowiedzi w ankiecie internetowej), promenadzie bądź nad rzeką (22 odpowiedzi w ankiecie internetowej). W tych miejscach przebywają w Broku najchętniej.

Bardzo chętnie chodzimy na plażę robimy taką rundkę na plażę, dookoła Broku tam aż gdzie jest stacja benzynowa, czasami pod las, czasami rowerami.

Jak potrzebuję atrakcji, to właśnie wyjeżdżam z Broku.

Mieszkańcy zwracają uwagę na brak infrastruktury oraz miejsc do spędzania wolnego czasu. Odnoszą się do wcześniejszych lat funkcjonowania Broku, kiedy dostępność ta była większa:

Za moich młodych lat do samej promenady była plaża, z której korzystali mieszkańcy, wspólnie wybierali żwir, a jak przychodziła wiosna, woda wyrównywała.

Promenada nadbużańska tak naprawdę jest to bardzo ładne miejsce (...) W ciągu tygodnia jakieś tam jazdy samochodami, wywozy nieczystości, jest pozalewana, brudna i nie ma tam żadnej infrastruktury rekreacji. Idąc promenadą marzy nam się tu kawiarenka, tu lodziarnia.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w zakresie spędzania czasu wolnego mogą korzystać z oferty biblioteki, która organizuje wydarzenia zarówno dla dzieci jak i dla dorosłych.

Wskazują jednak, że szczególnie brakuje oferty dla młodzieży.

Nie ma czegoś takiego jak dom kultury gdzie młodzież po prostu mogłaby sobie usiąść i się spotkać tak posiedzieć nie wiem posłuchać jakiegoś koncertu czy czegoś.

Spacery młodzieży polegają na przejściu na stację paliw zrobieniu jakiś zakupów nie wiem nie wnikiem w to, co kupują i ewentualnie płatanie się po promenadzie bądź gdzieś siedzenie pod pizzerią.

Przy Zespole Szkół w Broku funkcjonuje siłownia zewnętrzna i plac zabaw oraz boisko, dostępne także poza godzinami pracy szkoły. Mieszkańcy korzystają także z sali gimnastycznej w ZPPO w Broku.

Brakuje boiska takiego o normalnych wymiarach takiego Orlika (...) takiego boiska gdzie drużyna piłkarska mogłaby sobie grać (...). Panowie jeżdżą do sąsiedniej wsi i tam wynajmują salę.

Na świetlicach odbywają się [głównie] kościelne rytuały. (...) Na co dzień nie dzieje się nic.

Wielu mieszkańców wyjeżdża do pobliskich miejscowości, aby skorzystać z zajęć kulturalnych czy sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Źródło: opracowanie PZR, ankieta internetowa, N=48, pytania otwarte

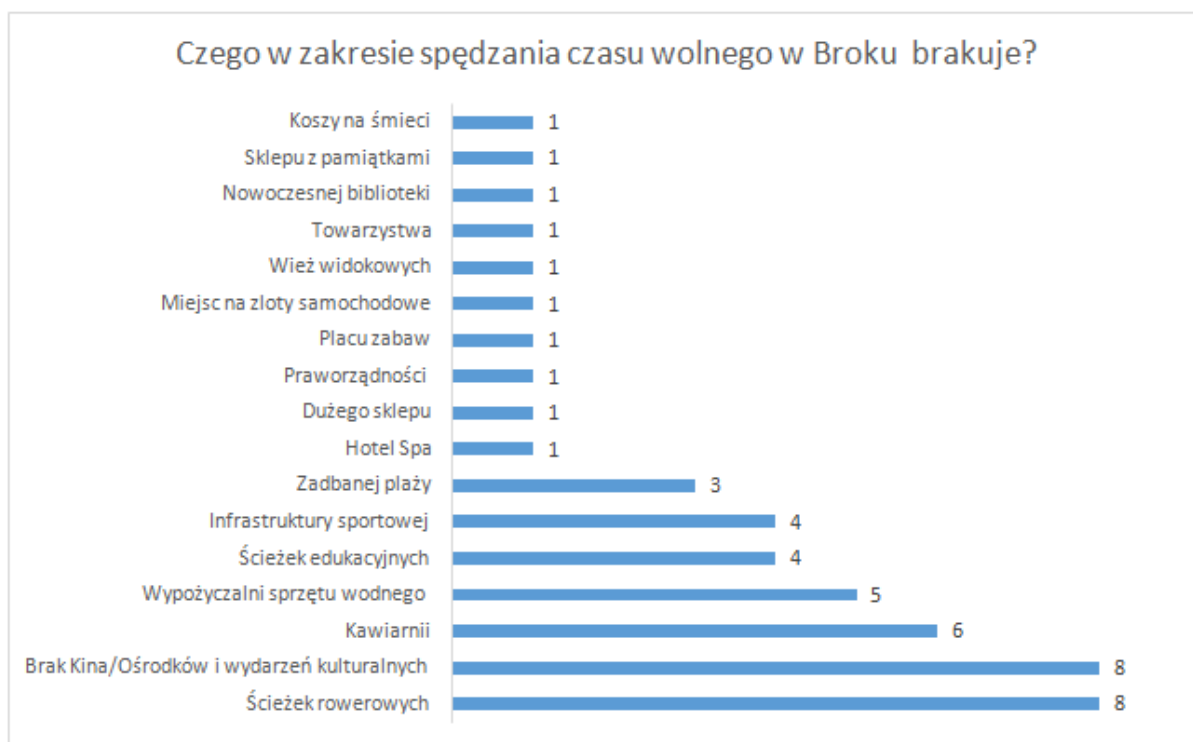
Mieszkańcy wskazują na okazjonalnie odbywające się wydarzenia:

Czasami coś, ktoś do nas przyjedzie jakieś widowisko. No i festyn rodzinny Dni Broku.

Mieszkańcom Broku jednak nie tylko o takie formy spędzania czasu chodzi. Potrzeba z jednej strony zorganizowanej i regularnej oferty spędzania czasu dla mieszkańców w różnym wieku ale także niezobowiązujących miejsc spotkań w formie kawiarni, pubu czy miejsc w przestrzeni publicznej.

Brakuje też infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, która również mogłaby z powodzeniem być wykorzystywana przez turystów: ścieżek rowerowych i spacerowych, przystani wodnej i sprzętu wodnego, dostępnego boiska, basenu czy kąpieliska.

W obszarze rewitalizacji daje się zaobserwować brak wielu podstawowych usług, jednak najbardziej wyrazisty jest deficyt zagospodarowanych miejsc rekreacji, wypoczynku i spędzania czasu wolnego dla mieszkańców. Dotkliwy jest nie tylko brak placów zabaw dla dzieci, ale i odpowiednio urządzonych terenów rekreacyjnych dla dorosłych.

Źródło: opracowanie PZR, ankieta internetowa, N=48, pytanie otwarte

NISKI POZIOM OBSŁUGI KOMUNIKACYJNEJ

Brok położony jest przy drodze krajowej Nr 50 i wojewódzkiej Nr 694. Aktualnie funkcjonują połączenia autobusowe z Warszawą realizowane przez dwie firmy prywatne. Możliwy jest też dojazd do stolicy przez Ostrów Mazowiecką autobusami i przez Małkinię z przesiadką do pociągów PKP. Brok posiada również połączenie z miastem powiatowym Ostrowią Mazowiecką, a także siedzibą sąsiedniego powiatu, czyli Węgrowem.

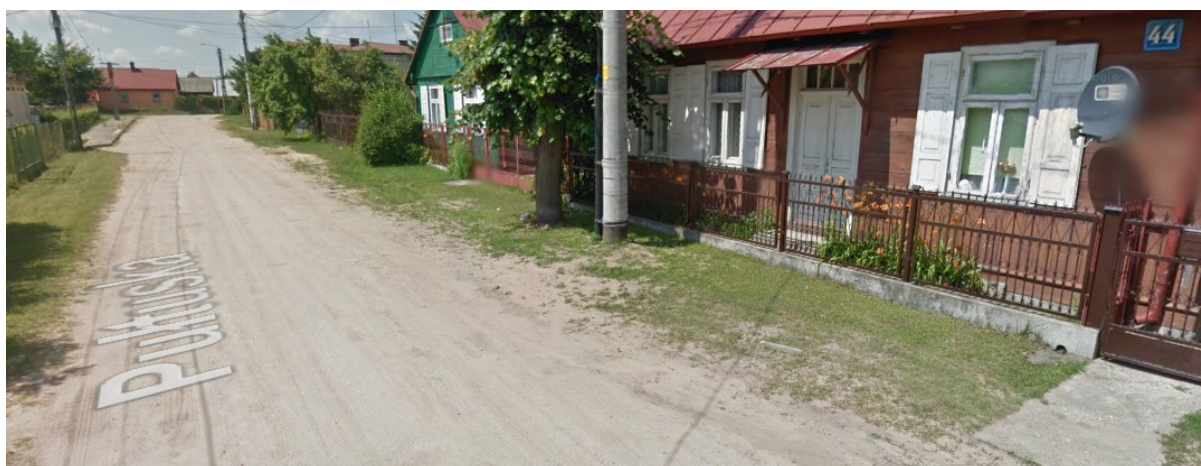
Poziom obsługi komunikacyjnej jest jednym z problemów wskazywanym przez mieszkańców. Poza rokiem szkolnym, kiedy komunikacja z najbliższymi miejscowościami dostosowana jest do systemu nauki młodzieży trudno się z Broku wydostać. Mieszkańcy poruszają się przede wszystkim własnymi samochodami, również młodzież często dojeżdża w ten sposób do szkół ponadgimnazjalnych, które znajdują się poza gminą.

Większość młodych mieszkańców Broku pracuje poza Brokiem, dojeżdżają busami 7 osobowymi organizowanymi przez właściciela firmy lub zrzucają się na benzynę i jeżdżą po 4-5 osób jednym autem.

INFRASTRUKTURA

Na większości obszaru rewitalizacji występuje bardzo zły stan infrastruktury drogowej. Wiele dróg wewnętrznych to drogi nieutwardzone.

W wielu miejscach brakuje chodników bądź pieszo-jezdni. Brakuje całkowicie dróg rowerowych.

ul. Pułtуска, Brok. Źródło: Google Street View.

Stan dróg, jezdni i chodników wskazany był przez osoby wypełniające ankietę internetową, jako najważniejsza kwestia wymagająca poprawy w Broku. Wskazało tak $\frac{3}{4}$ ankietowanych. Wiele dróg wewnętrznych jest nieutwardzonych. Mieszkańcy szczególnie zwracają uwagę na stan ul. Pułtuskiej i Narutowicza oraz Brzostowej, przy której mieści się kilka ośrodków turystycznych, a ulica wymaga przebudowy wraz z kanalizacją i odwodnieniem. Takich dróg w gminie jest więcej.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie dróg w obszarze rewitalizacji, których stan został poddany ocenie przez pracowników Urzędu Gminy w Broku. Kolorem czerwonym oznaczono ulice w najgorszym stanie infrastrukturalnym, kolorem szarym drogi w złym stanie (subiektywna ocena na skali ocen 1 – 5, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, 5 najwyższą). Na podstawie zebranych danych i dokonanej oceny wyraźnie widać, że zdecydowana większość dróg w obszarze rewitalizacji wymaga pilnej interwencji.

Tabela 24. Ocena stanu infrastruktury dróg w obszarze rewitalizacji

Ulica	Ocena stanu infrastruktury	Chodnik	Oświetlenie	Uwagi
Tadeusza Kościuszki	5	Jest	Jest	planowana kanalizacja
Adama Mickiewicza	2	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa w planowana wymiana na kostkę
Gabriela Narutowicza	2	do	Jest	nawierzchnia mieszana z znacznym stopniu zniszczona, planowany remont 2017 r.
Plac Kościelny	5	Jest	Jest	-
Przystań	5	Jest	Jest	-
Pułuska	2	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa z znacznym stopniu zniszczona, planowany remont 2017 r. oraz wykonanie kanalizacji deszczowej
Plac Szkolny	2	częściowo	Jest	lewie jedna trzecia posiada chodnik i nawierzchnię asfaltową, pozostała część nie ma chodnika, nawierzchnia

				żwirowa w złym stanie
Stodolna	2	Brak	Jest	
Henryka Sienkiewicza	3	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa planowana kostka brukowa
Szeroka	3	Jest	Jest	wykonana z trylinki, chodniki i nawierzchnia drogi wymaga naprawy i wyrównania
Rybacka	3	Brak	Jest	nawierzchnia mieszana trylinka i bruk wymaga naprawy i wyrównania, planowana budowa kanalizacji
Władysława Reymonta	2	do remontu	Jest	nawierzchnia żwirowa planowana kostka brukowa
Spokojna	3	Jest	Jest	nawierzchnia z trylinki, wymaga wyrównania, planowana budowa kanalizacji
Traugutta	2	Brak	Jest	nawierzchnia gruntowa planowana kostka
Wyzwolenia	3	Brak	Jest	nawierzchnia żwirowa
Wójcickiego	3	Jest	Jest	częściowo asfaltowa częściowo gruntowa
Strażacka	3	Jest	Jest	częściowo asfaltowa częściowo gruntowa
Zacisze	3	Brak	Jest	-
Pocztowa	3	Brak	Brak	zamieniona w ciąg pieszy
Jana Pawła II	4	Jest	Jest	fragmentami wymaga remontu – nawierzchnia asfaltowa
Dąbrowskiego	4	Jest	Jest	nawierzchnia z trylinki, wymaga wyrównania,
Promenada	5	Jest	Jest	–
Wesoła	2	Brak	Brak	–
Dąbrowskiego	5	Jest	Jest	droga wojewódzka, asfalt
Warszawska	5	Jest	Jest	droga wojewódzka, asfalt

Szosowa	5	Jest	Jest	droga krajowa, asfalt
---------	---	------	------	-----------------------

Źródło: Urząd Gminy Brok, 2016, opracowanie PZR

Gmina nie posiada mieszkań spółdzielczych ani nie przyznała dotąd mieszkańcom żadnych lokali socjalnych. Dysponuje natomiast mieszkaniami komunalnymi na ulicy Mickiewicza, Traugutta (2 mieszkania), Dąbrowskiego, Plac Kościelny. Średnia powierzchnia tych mieszkań na osobę wynosi 14,81 m kw. Wysokość zadłużenia mieszkań komunalnych w 2015 roku wyniosła łącznie 4 tysiące złotych, średnio na jednego mieszkańca budynków komunalnych – 235 złotych.

Ze względu na taką strukturę własności gminy (prawie brak zasobów gminnych) trudno rozpatrywać stan degradacji technicznej obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Ponadto zaznaczyć należy, że stan budynków mieszkalnych i ich zagospodarowanie jest w gminie na wysokim poziomie, na co zwracają uwagę także sami mieszkańcy. Obszar rewitalizacji cechuje w dużym stopniu spójna architektura, na której wartość wskazują także sami mieszkańcy:

Jest duży potencjał nie ma tutaj żadnych bloków. Jest bardzo ładna stara architektura, którą można by ratować.

W gminie można zaobserwować pojedyncze opuszczone budynki mieszkalne, których stan wskazuje na długie nieużytkowanie. Budynki te nie są wystawione na najem, prawdopodobnie ze względu na bardzo zły stan techniczny lub w wielu przypadkach nieuregulowane kwestie własności.

Charakterystyczne dla budynków mieszkalnych w gminie jest ich oznakowanie informujące o tym, że budynek jest chroniony. Dotyczy to głównie budynków mieszkalnych letników, w których zdarzają się kradzieże.

NEGATYWNE ZJAWISKA PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNE I TECHNICZNE – PODSUMOWANIE

Obszar rewitalizacji Gminy Brok cechuje wysoki potencjał przestrzenno – funkcjonalny. Dostępna publiczna infrastruktura aktywizacji mieszkańców w dużej mierze wymaga doinwestowania i zagospodarowania a przede wszystkim *nowego otwarcia* i pokazania nowych możliwości wykorzystania dostępnych miejsc. Negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne silnie oddziałują na aspekty społeczne obszaru rewitalizacji – niski poziom integracji, niski

poziom przepływu różnych wzorców, dlatego podjęte przedsięwzięcia rewitalizacyjne należy rozpatrywać także w kategoriach dowartościowania mieszkańców oraz zmniejszenia wykluczenia obszaru rewitalizacji a także wzmocnienia roli centrum gminy. Zdiagnozowano także deficyty w zakresie infrastruktury drogowej, szczególnie w kwestiach bezpieczeństwa oraz komunikacji obszaru z gminą i miejscowościami ościennymi.

Należy pamiętać, że dobrze zagospodarowana przestrzeń publiczna podnosi jakość życia mieszkańców, zwiększa poczucie bezpieczeństwa w danym obszarze, wzmacnia więzi społeczne i tworzenie wspólnot lokalnych. Dobrze zagospodarowana przestrzeń publiczna zwiększa atrakcyjność danego obszaru poprawiając także jego wizerunek.

Ze względu na występowanie zdiagnozowanych problemów przestrzenno - funkcjonalnych wskazane są działania zwiększające aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców obszaru zdegradowanego, rozumiane jako przywrócenie funkcji społecznych w obszarze zdegradowanym, które zapobiegałyby pogłębieniu dalszej degradacji przestrzenno-funkcjonalnej obszaru oraz w konsekwencji wzmocniły jego funkcje społeczne.

Tabela 25. Zestawienie najważniejszych problemów obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno - funkcjonalnej i technicznej i ich przyczyn

Problem	Przyczyna
Niska dostępność miejsc aktywności mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaniedbania infrastrukturalne ▪ projektowanie ulic bez uwzględnienia nowych standardów projektowania ulic w obszarach zabudowanych
Niewystarczająca jakość przestrzeni publicznej i miejsc aktywności mieszkańców w przestrzeni publicznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niedostateczne zaangażowanie mieszkańców w dbanie o najbliższe otoczenie ▪ lata zaniedbań inwestycyjnych obszaru ▪ brak zarządzania obszarem
Brak zagospodarowanych miejsc spędzania czasu wolnego w przestrzeni publicznej (szczególnie w kontekście dzieci i młodzieży)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak liderów społecznych wewnątrz obszaru rewitalizacji ▪ brak organizacji chcących realizować działania w obszarze ▪ brak chętnych do prowadzenia działań
Niewystarczająca oferta kulturalnej i aktywnego spędzania czasu wolnego (szczególnie w kontekście dzieci i młodzieży)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ deficyty wzorców uczestnictwa w ofercie kulturalnej i aktywnego spędzania czasu ▪ niewystarczające wsparcie dla liderów społecznych zachęcających do aktywności ▪ niedostateczne wykorzystanie potencjału dostępnych

2.3.3.3. ANALIZA NEGATYWNYCH ZJAWISK W SFERZE GOSPODARCZEJ

Podstawową informacją statystyczną o problemach gospodarczych jest liczba prowadzonych działalności gospodarczych: brak przedsiębiorstw na danym terenie lub ich zdecydowanie mniejsza liczba może być pośrednią przesłanką dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości. Według zebranych danych liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla gminy wynosi 39,3%, natomiast dla obszaru rewitalizacji 67%. W gminie na koniec 2015 roku zarejestrowanych było 110 podmiotów gospodarczych, w obszarze rewitalizacji 38. Na podstawie analizowanego wskaźnika można stwierdzić wstępnie, że potencjał gospodarczy obszaru rewitalizacji jest wyższy niż gminy w ogóle. Należy podkreślić, że obszar rewitalizacji stanowi centrum gminy i miasta Brok, w którym koncentrują się wszystkie główne instytucje oraz działalność gospodarcza. Te ogólne dane statystyczne nie oddają jednak w pełni informacji o kondycji przedsiębiorstw i potencjale przedsiębiorczości.

Tabela 26. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 osób

Wskaźnik	Gmina Brok	Obszar rewitalizacji
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 osób	39,3	67

Opracowanie: PZR – na podstawie danych Urzędu Gminy Brok 2015

W przypadku gmin wiejskich i niewielkich gmin miejsko – wiejskich, jak Brok, sytuację gospodarczą gminy zdecydowanie lepiej obrazuje wskaźnik dotyczący udziału osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem wśród ogółu bezrobotnych niż liczba podmiotów gospodarczych na danym terenie, które w gminach wiejskich koncentrują się zazwyczaj w centralnej miejscowości.

Wykształcenie mieszkańców jest jednym z elementów, który świadczy o potencjale pracowniczym gminy, który z kolei przekłada się na potencjał gospodarczy gminy, a w wymiarze indywidualnym na szanse na rynku pracy oraz niejednokrotnie wpływa na poziom przedsiębiorczości mieszkańców.

Wskaźnik ten został przeanalizowany w części dotyczącej negatywnych zjawisk społecznych. Dane te potwierdzają stosunkowo niski potencjał gospodarczy obszaru

rewitalizacji. Pośrednią przesłanką dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze mogą być w szczególności liczne oferty najmu lokali na działalność gospodarczą nieznajdujące przez długi czas najemców lub po prostu lokale-pustostany pozostające przez dłuższy czas bez użytkownika. Jedno i drugie zjawisko – szczególnie, jeśli współwystępują oba na raz w znacznym nasileniu – to pośrednia przesłanka dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości. W obszarze rewitalizacji te zjawiska występują w niewielu przypadkach. Nie występuje również nagromadzenie szczególnego typu usług charakterystycznych dla obszarów biedy, tj. lombardy, pożyczki-chwilówki, zakłady bukmacherskie, salony gier losowych, oraz handel towarami najtańszymi (tania odzież, „wszystko po 5 zł” itp.). Trzeba jednak zwrócić uwagę na wielkość gminy, w której tego typu biznesy nie utrzymałyby się.

Dostęp do sklepów i usług w obszarze rewitalizacji jest charakterystyczny dla małych miejscowości - drobne sklepy z artykułami spożywczymi i przemysłowymi, podstawowe usługi, jak fryzjer czy krawcowa skoncentrowane w centrum gminy. Dostęp do sklepów i usług w obszarze rewitalizacji i w ogóle w gminie jest zdaniem mieszkańców wystarczający, aby zaspokoić podstawowe potrzeby, jednak mieszkańcy na większe zakupy wybierają się do okolicznych miejscowości. Podobnie turyści dla których ceny i wybór towarów w Broku nie jest do końca zadowalający.

Sklepy są, ale tak naprawdę (...) z reguły na większe zakupy jeździ się gdzieś dalej, Ostrów, Warszawa.

Turyści przyjeżdżają ze swoim zaopatrzeniem ze względu na ceny, na to, że czegoś nie ma.

NEGATYWNE ZJAWISKA W SFERZE GOSPODARCZEJ – PODSUMOWANIE

Analizy negatywnych zjawisk gospodarczych w obszarze rewitalizacji Gminy Brok nie można dokonywać w oderwaniu od analizy społecznej obszaru. Należy zauważyć, że jednym z problemów, który wpływa na stan gospodarczy obszaru jest niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców. Wynika on w dużej mierze z przekazywania wzorców związanych z dziedziczeniem biedy i braku impulsów do zmian.

W związku ze stosunkowo wysokim poziomem bezrobocia w obszarze rewitalizacji i niskim poziomem aktywności społecznej mieszkańców należy wzmacniać potencjał przedsiębiorczy mieszkańców i w nim upatrywać potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji.

Tabela 27 . Zestawienie najważniejszych problemów obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej i ich przyczyn

Problem	Przyczyna
Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców	deficyt dobrych wzorców brak impulsów do zmian wewnątrz społeczności mieszkańców przekazywanie wzorców związanych z życiem opartym o korzystanie z zasiłków
Niski poziom dochodów mieszkańców	niski poziom kompetencji zawodowych mieszkańców niski poziom wykształcenia mieszkańców niskie wymagania mieszkańców wysokie bezrobocie
Ubóstwo. Wiele osób korzysta z zasiłków pomocy społecznej	niski poziom wykształcenia mieszkańców dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej brak presji wśród mieszkańców na podejmowanie pracy
Bezrobocie	niski poziom kompetencji zawodowych mieszkańców niski poziom wykształcenia mieszkańców dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej

2.3.3.4. NEGATYWNE ZJAWISKA W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

Problemy środowiskowe w obszarze rewitalizacji pokrywają się ze skalą problemów dla gminy w ogóle. Według danych Urzędu Statystycznego w Warszawie 64,2% ogółu mieszkańców gminy podłączonych jest do sieci wodociągowej, natomiast do kanalizacji zaledwie 21%. W 2016 roku do sieci kanalizacyjnej podłączone były 282 gospodarstwa domowe. Zbiorniki bezodpływowe posiada 629 gospodarstw domowych, natomiast przydomowe oczyszczalnie ścieków jedynie 29. Problem podłączenia do sieci wodno – kanalizacyjnej w obszarze rewitalizacji jest mniejszy niż w pozostałych częściach gminy, jednak również występuje.

Gmina Brok nie posiada centralnego systemu ciepłowniczego. Istniejące źródła ciepła, tj. kotły opalane paliwami stałymi i płynnymi zaspokajają potrzeby mieszkańców. Mieszkańcy domów wolnostojących mają własne źródła ciepła, w postaci najczęściej spotykanych pieców wielofunkcyjnych zasilanych głównie drewnem lub węglem. Niewiele jest bardziej

ekologicznych pieców (opalanych na pellet). Zaledwie kilka domów ma zainstalowane kolektory solarne. W gminie nie występują instalacje fotowoltaiczne.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji wskazują, że dużym problemem jest zanieczyszczenie powietrza wynikające ze stosowania przez mieszkańców bezwartościowego opału.

Jeśli chodzi o powietrze, palimy byle czym w niewyczyszczonych kominach. Powietrze to najcenniejsza rzecz.

Spalanie odpadów opakowaniowych w domowych piecach znacznie zanieczyszczają powietrze nie tylko dwutlenkiem węgla, ale i szeregiem lotnych substancji, w tym kancerogennych pochodzących ze spalania np. kolorowego papieru czy kartonów.

Znaczącym problemem obszaru rewitalizacji jest także udział budynków z eternitem. Łącznie w gminie występuje 1 090 640 kg pokryć dachowych z eternitu, w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wypada 380 kg azbestu. W poniższej tabeli przedstawiono ilość oraz procentowy udział azbestu w poszczególnych miejscowościach gminy. Najwięcej wyrobów eternitowych znajduje się w miejscowości Brok – znacznej części obszaru rewitalizacji, najmniej w Bojanach.

Tabela 28. Udział pokryć dachowych z eternitu w obszarze rewitalizacji

Miejscowość	Masa (kg)	Udział (%)
Bojany	49 874	4,57
Brok	367 431	33,69
Laskowizna	366 953	33,65
Nowe Kaczkowo	110 636	10,14
Puzdrowizna	61 952	5,68
Stare Kaczkowo	133 793	12,27

Źródło: Program usuwania azbestu dla Gminy Brok z 2013 roku, opracowanie PZR

2.3.3.5. ANALIZA LOKALNYCH POTENCJAŁÓW OBSZARU REWITALIZACJI I KIERUNKI ZMIAN Z PERSPEKTYWY MIESZKAŃCÓW

Konieczne zmiany dla obszaru rewitalizacji są w łatwy sposób wskazywane i wspólne dla mieszkańców centrum Broku. Badani mieszkańcy obszaru rewitalizacji jednoznacznie wskazują, że największym potencjałem centrum Broku są walory przyrodnicze i potencjał turystyczny obszaru.

Co jest potencjałem Broku, który warto rozwijać/wzmacniać?

Źródło: opracowanie PZR, ankieta internetowa, N= 48, pytanie otwarte

Potencjał ten jest obecnie zdaniem mieszkańców niezagospodarowany i zupełnie niewykorzystany, zarówno pod względem turystycznym, jak i zagospodarowania tego potencjału miejsca dla samych mieszkańców. W Broku brakuje infrastruktury turystycznej: zaczynając od oznakowania, poprzez ścieżki rowerowe i spacerowe aż po małą różnorodność miejsc do wypoczynku i noclegu.

Z perspektywy lat Brok stracił na swojej atrakcyjności, czemu? Bo te ośrodki, które były podupadły i to co było kiedyś atutem teraz straszy.

Jest las, w lesie jest trochę ścieżek rowerowych, brakuje ścieżek spacerowych, brak oznakowania, przedstawiania atrakcyjności Broku.

Dostępna przestrzeń rekreacyjna to największy potencjał obszaru rewitalizacji. Miejsc, które można w Broku zagospodarować pod względem turystycznym czy rekreacyjno-wypoczynkowym jest wiele (wystarczy wymienić choćby kilka: plaża, promenada, budynek po ośrodku zdrowia czy gminnym domu kultury) jednak jak wskazują sami mieszkańcy brakuje wizji, pomysłu i podmiotu, który podjąłby taką inicjatywę.

Można by coś w tym miejscu zrobić (...) ale brakuje kogoś, kto by miał inicjatywę, kto mógłby czymś przekonać.

Brok po przeprowadzonej analizie zebranych danych oraz badaniach społecznych przedstawia się jako gmina, która nie potrafi wykorzystać swojego potencjału zarówno dla podniesienia jakości codziennego życia mieszkańców jak i w kontekście rozwoju indywidualnej turystyki, która jest najbardziej korzystnym i prawdopodobnym kierunkiem rozwoju dla gminy.

Mieszkańcy zapytani o to, czego im najbardziej w Broku brakuje wskazali przede wszystkim na ofertę turystyczną, infrastrukturę sportowo-rekreacyjną i miejsca/ofertę spędzania czasu wolnego.

Wydaje się, że to osoby z zewnątrz, turyści i letnicy, nadają dzisiaj bieg gminie i wyznaczają jej rytm funkcjonowania. Aktywność mieszkańców i ich wpływ na funkcjonowanie gminy jest niewielki i w dużej mierze sprowadza się do reagowania na potrzeby osób przyjeżdżających z zewnątrz.

Jak wy tu jesteście to Brok żyje, jak kończy się sezon to nie ma nic, jak by Brok umarł.

Brok żył z turystów, nie ma tu rolników. Albo mieszkają ludzie, którzy dojeżdżają do pracy, albo tacy, którzy są na emeryturze.

Mieszkańcy konsekwentnie wskazują, że zmiany w Broku rozpoczęłyby od rozwoju infrastruktury dla turystyki i wypoczynku, stworzenia oferty kulturalno-sportowej, z której skorzystaliby nie tylko turyści, ale także mieszkańcy.

Cały czas jest niezagospodarowana rzeka Bug, to największy atut Broku, jedyne co się dzieje to raz w roku impreza miejska Dni Broku.

Mieszkańcy zwracają uwagę na jeszcze bardzo ważną kwestię związaną z rozwojem Broku. Konieczny jest plan rozwoju i współpraca przy jego tworzeniu oraz realizacji. Wydaje się, że w dużej mierze to brak wzajemnego wsparcia i współpracy między mieszkańcami, urzędem i przedsiębiorcami oraz brak angażowania lokalnych liderów do działań i ich wzmocnienia jest jedną z głównych przyczyn stagnacji, w jakiej znajduje się Brok dzisiaj.

Mieszkańcy, których aktywność koncentruje się głównie wokół własnych domów nie mają wspólnej agory, miejsca, które pozwalałoby na wspólne spotkania, dyskusje. Jednostkowe problemy załatwiają, jak to zwyczajowo dzieje się w mniejszych miejscowościach, bezpośrednio u burmistrza czy przez radnych.

Dotychczasowe remonty i inwestycje w infrastrukturę, które niewątpliwie były potrzebne, zdają się przyćmiewać nieruszone od dłuższego czasu potrzeby i problemy mieszkańców. *Rozmawia się wszystko bardzo dobrze, bardzo miło, ale mam wrażenie, że samorząd jest albo ubezwłasnowolniony w kwestii możliwości (...) mówi się wszystko fajnie, ale spotykamy się za dwa miesiące i ciągle to samo.*

Trzeba zrzeszyć tych, którzy mają coś do zaoferowania, by każdy pokazał, co ma i działać wspólnie.

Brakuje systematycznych, sukcesywnych spotkań na temat współpracy z miastem, działań i współpracy, bo spotkania raz na trzy lata nic nie dają.

Sygnalizowane przez mieszkańców pożądane kierunki zmian w obszarze rewitalizacji wskazują jednocześnie na kluczowe potencjały obszaru: **walory przyrodnicze, dostępną przestrzeń publiczną i rekreacyjną oraz drewnianą zabudowę o wartościach historycznych a także istniejącą działalność gospodarczą, szczególnie w obszarze turystycznym.**

Zestawienie potencjałów i słabych stron obszaru rewitalizacji oraz szans i zagrożeń rozwoju obszaru wskazuje poniższa tabela z analizą SWOT.

2.3.3.6. SYNTEZA DIAGNOZY OBSZARU REWITALIZACJI – ANALIZA SWOT

Najczęstszym narzędziem stosowanym w celu syntezy diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego jest **analiza SWOT**. Polega ona na podsumowaniu diagnozy poprzez określenie mocnych stron, słabych stron, szans i zagrożeń mogących wpłynąć na sytuację rozwojową danego obszaru.

Przyjęto, że :

- mocne strony określają wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę (aktualna sytuacja obszaru rewitalizacji);
- słabe strony określają wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę (aktualna sytuacja obszaru rewitalizacji);
- szanse określają wszystko to, co stwarza szansę korzystnej zmiany (perspektywa zmiany obszaru rewitalizacji);
- zagrożenia określają wszystko to, co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej (perspektywa zmiany obszaru rewitalizacji).

Stosując powyższe założenia i interpretując wyniki pogłębionej diagnozy stanu obszaru rewitalizacji bazującej na analizie danych zastanych oraz analizie jakościowej i ilościowej danych uzyskanych w drodze badań społecznych wskazano zestawienie mocnych i słabych stron obszaru rewitalizacji oraz szans i zagrożeń rozwoju obszaru, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Macierz SWOT obszaru rewitalizacji Gminy Brok

Silne strony	Słabe strony
<p>Zasoby przyrodnicze i dziedzictwa kulturowego Przestrzeń publiczna o charakterze rekreacyjnym Tradycje miasta Brok jako miejscowości turystyczno – wypoczynkowej Bliskość aglomeracji warszawskiej Położenie nad rzeką Bug Dostępność do instytucji publicznych Potencjał lokalnych przedsiębiorców</p>	<p>Bezrobocie Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców Niskie dochody mieszkańców Wysoki udział mieszkańców długotrwale korzystających z pomocy społecznej Niskie zaangażowanie społeczne i obywatelskie mieszkańców Migracja młodych mieszkańców z obszaru rewitalizacji Niewielu liderów społecznych i działań integrujących mieszkańców Niedostateczne zagospodarowanie miejsc i przestrzeni spędzania czasu i integracji mieszkańców Niska jakość infrastruktury drogowej</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania Zaangażowanie instytucji publicznych i organizacji pozarządowych w działania na rzecz mieszkańców obszaru Wykorzystanie potencjału lokalnych przedsiębiorców, szczególnie w obszarze turystyki Wykorzystanie potencjału turystycznego i przyrodniczego obszaru Poprawa stanu technicznego infrastruktury i komunikacji Poprawa estetyki obszaru</p>	<p>Niska skuteczność podejmowanych dotychczas działań aktywizujących Niewielki poziom własnych środków finansowych na działania rewitalizacyjne wobec zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych Utrzymujące się wysokie bezrobocie Zmniejszenie popytu na usługi turystyczne</p>

3. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

Część planistyczna programu rewitalizacji jest odpowiedzią na wyniki przeprowadzonej diagnozy. Nie jest ona jednak odpowiedzią bierną: w wielu aspektach nie ogranicza się do tego, co niejako automatycznie wynika z diagnozy problemów, lecz – opierając się o zdiagnozowany potencjał – wychodzi naprzeciw wyzwaniom, podejmując przedsięwzięcia prewencyjne i wyprzedzając powstawanie lub nasilanie się problemów możliwych do przewidzenia w przyszłości.

3.1. STRESZCZENIE PROGRAMU REWITALIZACJI

Nadrzędnym celem działań rewitalizacyjnych jest podwyższenie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji Broku jest odpowiedzią na kluczowe deficyty obszaru rewitalizacji uwzględniając budżet i możliwości organizacyjne Urzędy Gminy oraz potencjały obszaru. Program w szczególności skierowany jest do mieszkańców obszaru rewitalizacji, który stanowi zaledwie 0,5% powierzchni całej gminy, ale zamieszkuje go 568 osób co stanowi ponad 14% wszystkich mieszkańców gminy. Jednocześnie jest to centralna część miasta i gminy, gdzie ulokowane są główne instytucje publiczne i aktywne podmioty gospodarcze.

W sposób naturalny wszystkie projekty rewitalizacyjne będą oddziaływać na pozostałe części gminy Brok. Jednocześnie ze względu na skalę działań i potencjalną liczbę odbiorców nie tylko mieszkańcy obszaru zdegradowanego zostaną objęci wsparciem.

Zaplanowane działania mają między innymi poprzez wsparcie przedsiębiorczości zmniejszyć ilość osób bezrobotnych (nie tylko w obszarze rewitalizacji) oraz zmniejszyć ilość mieszkańców zmuszonych korzystać z pomocy społecznej. Kluczowe będzie zwiększenie atrakcyjności gospodarczej obszaru i docelowo wygenerowanie nowych miejsc pracy w branżach związanych z obsługą ruchu turystycznego. Potencjał turystyczny Broku powinien zapewniać różnorodne możliwości rozwoju dla mieszkańców. Jak wynika z diagnozy dla Broku jest tylko jeden racjonalny kierunek rozwoju - turystyka, a Brok ma się czym w tym zakresie pochwalić. Dziś małe senne miasteczko w malowniczej dolinie Bugu, kiedyś „żyło z turystów”.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, jak wynika z diagnozy, nie integrują się, nie działają wspólnie, choć jak sami wskazują „znają się wszyscy”. Dlatego drugim ważnym aspektem programu będzie zwiększenie integracji mieszkańców i włączenie ich w planowane zmiany między innymi w procesach konsultacji społecznych. Mieszkańcy będą chętniej wychodzić z domów ponieważ w obszarze poprawi się jakość przestrzeni publicznej. Dziś w Broku

mieszkańcy nie mają za dużo możliwości do wspólnego przebywania, poznawania się i wzmacniania więzi społecznych. Zaplanowane działania infrastrukturalne pozwolą w konsekwencji na wzmocnienie społecznego potencjału mieszkańców. W centrum Broku zwiększy się także rola organizacji pozarządowych, które będą realizowały zadania zlecone przez gminę, pojawią się także nowe inicjatywy mieszkańców. Dzięki tym projektom obszar rewitalizacji ożyje.

3.2. WIZJA I CELE REWITALIZACJI

Ustawa w art. 15 ust 1 p. 3 i 4 oraz Instrukcja Marszałka Województwa Mazowieckiego stanowi, że Gminny Program Rewitalizacji/Program Rewitalizacji zawiera w szczególności opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, a także cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

Wizja i uporządkowany system celów i kierunków działań powinny stanowić spójną całość w tym sensie, że każdy z celów rewitalizacji musi w sposób czytelny i niebudzący wątpliwości przyczyniać się do realizacji określonego fragmentu wizji oraz wizji jako całości.

OPIS WIZJI STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

W roku 2023 obszar rewitalizacji Gminy Brok jest przyjaznym i bezpiecznym miejscem zamieszkania, pracy i wypoczynku. Dzięki aktywności lokalnych stowarzyszeń, mieszkańców i przedsiębiorców pojawia się wiele inicjatyw, dzięki którym można znaleźć pomoc w trudnej sytuacji, ale i pomysł na dodatkową aktywność lub ciekawe spędzenie czasu. Unikatowe położenie obszaru w dolinie Bugu, w otoczeniu nieuregulowanej rzeki, lasów, łąk i torfowisk zostało wykorzystane do rozwoju turystyki, która przynosi więcej nowych miejsc pracy. Rzeka Bug stała się ważnym elementem obszaru rewitalizacji – miejscem relaksu, rekreacji i aktywnego spędzania czasu. Obszar rewitalizacji dzięki oddziaływaniu na całą gminę, staje się kołem zamachowym dla jej rozwoju.

3.3. MISJA PROGRAMU REWITALIZACJI

Do 2023 roku stworzyć szansę mieszkańcom obszaru rewitalizacji do realizacji potrzeb związanych z rozwijaniem swoich biznesów. Przełamać w obszarze rewitalizacji atmosferę marazmu społecznego i poczucie braku szans. Zapewnić spójność społeczną obszaru prowadzącą do powstania wspólnoty wspierających się nawzajem, solidarnie mieszkańców, którzy będą zainteresowani minimalizacją wykluczenia swoich sąsiadów. Podnieść jakość życia poprzez zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej oraz poprawę stanu infrastruktury drogowej.

3.4. STRUKTURA CELÓW REWITALIZACJI

W myśl Instrukcji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego ustawy i (art. 15 ust 1 p. 4) **cele rewitalizacji** powinny być wybrane tak, aby implikowały następnie kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk ujawnionych w pierwszej części diagnozy (negatywnych zjawisk społecznych i nakładających się na nie innych negatywnych zjawisk). Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom powinno z kolei polegać na wykorzystaniu potencjałów zidentyfikowanych w drugiej części diagnozy.

Zaproponowane w Programie Rewitalizacji cele odpowiadają na zdiagnozowane główne problemy obszaru rewitalizacji Gminy Brok:

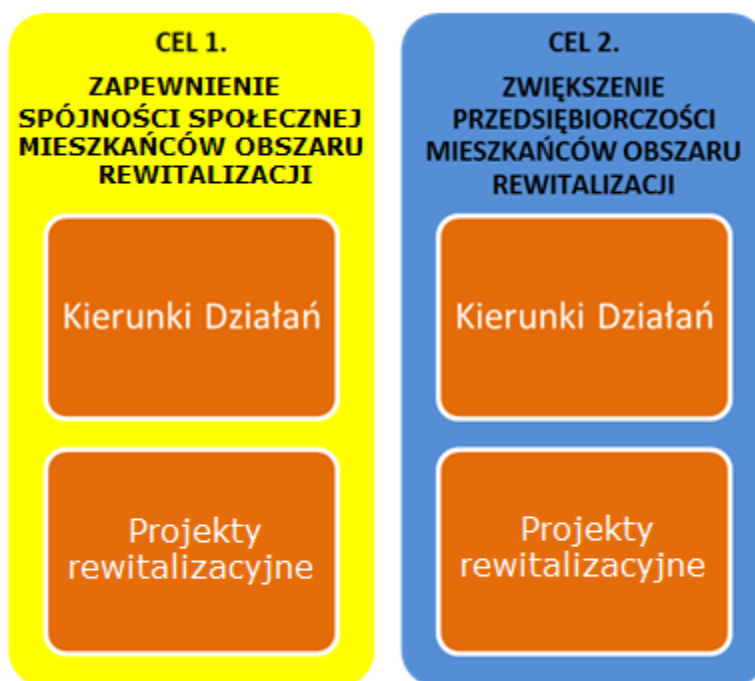
- bezrobocie,
- niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców,
- niskie zaangażowanie społeczne i obywatelskie mieszkańców,
- migracja młodych mieszkańców z obszaru rewitalizacji,
- niewielu liderów społecznych i działań integrujących mieszkańców,
- niedostateczne zagospodarowanie miejsc i przestrzeni spędzania czasu oraz integracji mieszkańców,
- niska jakość infrastruktury drogowej.

Jednocześnie zaplanowane cele i odpowiadające im projekty rewitalizacyjne są tak pomyślane, aby rozwiązać zdiagnozowane problemy obszaru rewitalizacji wykorzystując i wzmacniając zdiagnozowane potencjały obszaru:

- bogate zasoby przyrodnicze i dziedzictwa kulturowego,
- dostępna przestrzeń publiczna o charakterze rekreacyjnym,
- tradycje miasta Brok jako miejscowości turystyczno – wypoczynkowej,
- położenie nad rzeką Bug,
- potencjał działających lokalnych przedsiębiorców.

W niniejszym Programie definiuje się dwa podporządkowane misji cele strategiczne oraz przypisane im kierunki działań. Cele rewitalizacyjne będą realizowane za pomocą 15 podstawowych projektów (przedsięwzięć) rewitalizacyjnych oraz projektów uzupełniających.

CEL STRATEGICZNY 1. - ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI

W myśl definicji stosowane przez Radę Europy, spójność społeczna to zdolność społeczeństwa do zapewnienia:

- stosunkowo wysokiej jakości życia swoim członkom, oraz
- zmniejszanie różnic pomiędzy standardami i unikanie nierówności społecznych.

W tym znaczeniu społeczeństwo spójne to wspólnota wolnych, wspierających się nawzajem ludzi, którzy dążą do tych wspólnych celów metodami demokratycznymi. Spójność społeczna polega nie tylko na zwalczaniu wykluczenia społecznego i ubóstwa. Chodzi tu również o tworzenie solidarności, wspólnoty w lokalnej społeczności, tak by zminimalizować wykluczenie, zwalczać wykluczenie za pomocą prewencji, jak i „leczenia”.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- 1.1. **Zwiększenie zaangażowania mieszkańców** w procesy podejmowania decyzji i redystrybucji publicznych środków.
- 1.2. **Zwiększenie roli organizacji pozarządowych**, w procesy zarządzania gminą oraz zwiększenia ilości organizacji pozarządowych. Wspieranie działalności i rozwoju III sektora.
- 1.3. **Zwiększenie zaangażowania społecznego i obywatelskiego** mieszkańców obszaru, poprzez realizację przedsięwzięć budujących i wzmacniających lokalną wspólnotę, takich jak np. działania w przestrzeniach wspólnych.

CEL STRATEGICZNY 2. - ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI

Stworzenie warunków do dynamicznego rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców, samozatrudnienia i prowadzenie biznesów. Przy wykorzystaniu ogromnego potencjału turystycznego obszaru rewitalizacji, a także pozostałych części gminy. Stałe zwiększanie oferty turystycznej gminy i prowadzenie długofalowych działań promocyjnych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

2.1 Przygotowanie skoordynowanych działań promocyjnych zwiększających rozpoznawalność gminy Brok, a tym samym wzmacniających obszar rewitalizacji.

2.2 Wsparcie mieszkańców w celu zakładania przez nich działalności gospodarczych oraz poszukiwania nowych produktów turystycznych.

2.3 Tworzenie warunków do rozwoju „zielonej” turystyki w obszarze rewitalizacji.

2.4. Zmniejszanie bezrobocia, w tym szczególnie bezrobocia wśród osób młodych i bezrobocia długotrwałego.

Układ kierunków i celów strategicznych Programu należy traktować jako stały w całym okresie jego obowiązywania. W miarę możliwości powinien on także być utrzymany w kolejnym programie opracowywanym na okres po 2023 roku.

3.4. PROJEKTY REWITALIZACYJNE

Lista planowanych podstawowych projektów rewitalizacyjnych, zgodnie z zapisami Instrukcji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego i Ustawy, powinna mieć formę opisów zawierających w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia **co najmniej**: nazwę, wskazanie realizatora, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji.

TABELA. 30. ZESTAWIENIE CELÓW I PRZEDSIĘWZIEĆ

PROJEKTY PODSTAWOWE
Cel 1. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI
Projekt nr 1: Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców
Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych
Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych
Cel. 2 ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI
Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku
Projekt nr 5: Szkolenie „Biznes w Broku”
Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego
PROJEKTY KOMPLEMENTARNE / UZUPEŁNIAJĄCE
Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców
Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych
Projekt nr 9: Plaża miejska nad brzegiem rzeki Bug wraz z miejscami aktywności mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego
Projekt nr 10: Instytucje publiczne przyjazne środowisku
Projekt nr 11: Mieszkańcy producentami energii odnawialnej
Projekt nr 12: Uregulowanie gospodarki ściekowej
Projekt nr 13: Wymiana oświetlenia ulicznego
Projekt nr 14: Mieszkańcy obszaru rewitalizacji aktywnymi obywatelami
Projekt nr 15: Ogólnopolski Festiwal Fotografii Przyrodniczej “Ptaki Doliny Bugu”

3.4.1. SZCZEGÓŁOWY OPIS GŁÓWNYCH PLANOWANYCH PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH.

CEL 1. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI			
Projekt nr 1: Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców			
Podmiot Realizujący	Gmina Brok		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji		
Potencjalne Partnerstwa	sołtys i Rada Sołecka Sołectwa Brok		
Opis	<p>Działanie wspierające aktywność i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przeznaczone na realizację działań kulturalnych, animacyjnych, rozrywkowych, integracyjnych i innych dla grup mieszkańców. Wysokość grantu 500 zł - 1000 zł. Przyznanie grantu odbywać się będzie w procedurze uproszczonego konkursu dla formalnych i nieformalnych grup mieszkańców. W konkursie będą mogli brać udział wszyscy mieszkańcy gminy, preferencyjnie mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Dodatkowe punkty będą przyznawane za działania skierowane do młodzieży. Działania muszą być realizowane w obszarze rewitalizacji.</p> <p>Docelowo tego typu działania będą mieć za zadanie pobudzać przedsiębiorczość na obszarze rewitalizacji oraz podnosić poziom kapitału społecznego.</p>		
Źródła finansowania	<p>Zewnętrzne publiczne - Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (2014-2020), Priorytet 1. Małe inicjatywy, do 90%</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 10 % do 100 %</p>		
Szacunkowa wartość projektu	100 000,00 zł		
Termin realizacji	1.01.2018 – 31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne obszaru rewitalizacji, - zwiększenie zaangażowania społecznego i obywatelskiego mieszkańców obszaru rewitalizacji, - wzrost integracji społecznej i aktywności społecznej mieszkańców, <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa

	Liczba przyznanych mini grantów	Sztuka	40
Wskaźnik rezultatu	Liczba zaktywizowanych mieszkańców obszaru rewitalizacji	Liczba	150
Komplementarność z przedsięwzięciami	Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych/mikroprzedsiębiorstw		

CEL 1. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI

Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych

Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	sołtys i Rada Sołecka Sołectwa Brok, organizacja pozarządowa
Opis	<p>Cykl spotkań i warsztatów tematycznych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji z zakresu samoorganizowania się w celu prowadzenia działalności w formie fundacji, klubów, bractw, stowarzyszeń, spółdzielni. W trakcie spotkań zaprezentowane zostaną korzyści wynikające ze wspólnego działania, metody zdobywania środków na finansowanie działalności wraz ze wsparciem prawnym dla nowych organizacji. W warsztatach będą mogli brać udział wszyscy mieszkańcy gminy, preferencyjnie mieszkańcy obszaru rewitalizacji.</p> <p>Zakres tematyczny warsztatów i modelu współpracy III sektora z gminą Brok, będzie wynikał w dużym zakresie z opracowanej w ramach programu „Strategii promocji i rozwoju turystyki Broku”. Warsztaty będą odbywać się przez cały okres trwania programu.</p> <p>Celem tego działania jest podnoszenie kapitału społecznego, przedsiębiorczości oraz edukacji na obszarze rewitalizacji. Promowane będą bowiem postawy ułatwiające mieszkańcom obszaru rewitalizacji podnoszenie kwalifikacji, znajdowanie pracy bądź tworzenie jej miejsc samodzielnie. Docelowo zwiększanie zaangażowania mieszkańców ma podnosić jakość i standard życia.</p>

Źródła finansowania	Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFS do 100% (Działanie 2.9 <i>Rozwój ekonomii społecznej</i> POWER) Wariant 2 Zewnętrzne publiczne -Fundusz Inicjatyw Obywatelskich – do 90 % Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 10%		
Szacunkowa wartość projektu	20 000, 00 zł		
Termin realizacji	01.07.2018 – 31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne obszaru rewitalizacji, - zwiększenie zaangażowania społecznego i obywatelskiego mieszkańców obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie roli organizacji pozarządowych, - wzrost zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba przeprowadzonych warsztatów	Sztuka	6
	Liczba uczestników warsztatów	Osoba	100
Wskaźniki rezultatu	Liczba założonych organizacji pozarządowych i/lub zawiązanych grup nieformalnych	sztuka	3
Komplementarność z przedsięwzięciami	Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych/mikroprzedsiębiorstw		

CEL 1. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI

Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych/mikroprzedsiębiorstw

Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe

Opis

Przedsięwzięcie polega na wprowadzeniu konkursów na realizację działań własnych gminy w obszarach aktywizacji mieszkańców, edukacji i kultury w obszarze rewitalizacji.

Konkursy powinny być ukierunkowane na tworzenie postawy przedsiębiorczej, poprzez pracę projektową i współpracę, np. projekty związane z promocją Gminy Brok w mediach społecznościowych w oparciu materiały zgromadzone podczas kursów fotograficznych, malarskich, rękodzielniczych itp. prowadzonych w Domu Kultury,

- projektowanie najciekawszych szlaków rowerowych. Promocja produkcja i dystrybucja produktów regionalnych sygnowanych herbem Broku

-prowadzenie stanowisk podczas lokalnych imprez plenerowych.

Zakłada się także wprowadzenie konkursów na wypracowanie standardów usług asystenckich i opiekuńczych dla osób starszych z uwzględnieniem świadczenia tych usług przez osoby 50+ z obszaru rewitalizacji i na obszarze rewitalizacji.

Tego typu działania, powinny być skoordynowane z aktualnymi projektami promocyjnymi lub inwestycyjnymi w gminie.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą uczestnikami realizowanych w ramach konkursów działań np. jako działacze organizacji pozarządowych. Stając się zarazem realizatorami projektów jak również w przypadku programów opiekuńczych mogą jego beneficjentami.

Wprowadzenie konkursów na realizację zadań własnych gminy w obszarze rewitalizacji będzie działaniem wzmacniającym organizację pozarządową i zwiększającym aktywność mieszkańców obszaru.

Celem tego działania jest podnoszenie kapitału społecznego, przedsiębiorczości oraz edukacji na obszarze rewitalizacji. Promowane będą postawy przedsiębiorcze, kreatywne, wzmacniające lokalne i ponadlokalne więzi społeczne. Powinno to wpłynąć na ułatwienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji podnoszenie kwalifikacji, znajdowanie pracy bądź samozatrudnienia. Docelowo zwiększanie zaangażowania mieszkańców ma podnosić jakość i standard życia.

Źródła finansowania	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFS do 97% (2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym)</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne publiczne EFRR do 70% (PROW 2014-2020 - LEADER – Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw)</p> <p>Wewnętrzne publiczne – budżet Gminy Brok od 3 do 30% w zależności od programu z którego uda się nam uzyskać dofinansowanie</p>		
Szacunkowa wartość projektu	60 000, 00 zł		
Termin realizacji	1.01.2018 – 31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne obszaru rewitalizacji, - zwiększenie zaangażowania społecznego i obywatelskiego mieszkańców obszaru rewitalizacji, - wzrost integracji społecznej i aktywności społecznej mieszkańców, - wzmocnienie roli organizacji pozarządowych. <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba ogłoszonych konkursów dla organizacji pozarządowych	Sztuka	15
Wskaźniki rezultatu	Liczba organizacji pozarządowych realizujących działania w ramach konkursów	liczba	5
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych.</p> <p>Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców</p> <p>Projekt nr 8: Plaża miejska nad brzegiem rzeki Bug wraz z miejscami aktywności mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego</p>		

CEL 2. ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	
Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	gmina Brok, obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	Brokowskie Stowarzyszenia Wspierania Przedsiębiorczości
Opis	<p>Przygotowanie strategii promocji i rozwoju turystyki gminy z udziałem mieszkańców i jej wdrożenie w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stworzenie kluczowych produktów turystycznych (np. szlaki rowerowe dla turystów „jednodniowych” z Warszawy, imprezy plenerowe, lokalne potrawy itp.) - hasło promocyjne gminy np. Brok nad Bugiem - rozwój turystyki ekologicznej, ornitologicznej, <p>W ramach projektu powstanie nowa identyfikacja wizualna gminy, zbieżna ze strategią rozwoju turystyki i hasłem promocyjnym,</p> <p>Strategia zostanie przygotowana przez pracowników urzędu przy wsparciu zewnętrznego doradcy. Zakłada się aktywny udział przedstawicieli lokalnego biznesu i mieszkańców oraz wykorzystanie różnych kanałów promocji (film promocyjny, materiały drukowane, promocja przez VOD, newsletter, aplikacja mobilna wspomagająca zwiedzanie Broku.</p> <p>Przewiduje się wykorzystanie konkursów dla organizacji pozarządowych oraz mikroprzedsiębiorstw z obszaru rewitalizacji do prowadzenia kampanii promocyjnych przy pomocy marketingu szeptanego w serwisach społecznościowych.</p> <p>Równolegle planuje się prowadzić konkursy w których mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży będą proponować turystyczne szlaki rowerowe dostosowane do możliwości różnych użytkowników.</p> <p>Przeprowadzona diagnoza wskazuje, że turystyka jest największym potencjałem obszaru rewitalizacji i rozwoju gospodarczego. Właściwe inwestycje mogą zoptymalizować wykorzystanie istniejącej infrastruktury, podnieść estetykę obszaru, pobudzić przedsiębiorczość kompatybilną założeniami rozwojowymi gminy. W efekcie zmniejszyć poziom bezrobocia oraz stworzyć pozytywne bodźce do zatrzymania w gminie</p>

	<p>młodych mieszkańców.</p> <p>Konieczne jest jednak stworzenie kompleksowej komplementarnej wizji rozwoju turystyki, a tym samym biznesu, skoncentrowanej głównie na obszarze rewitalizacji. Bez wypracowanej koncepcji zawierającej system zachęt kompatybilny z podniesienia standardu życia i estetyki na obszarze rewitalizacji oraz kompleksowego wsparcia dla obecnych i potencjalnych przedsiębiorców rozwój biznesu w obszarze rewitalizacji nie jest możliwy.</p>		
Źródła finansowania	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR – do 80 % RPO WM 2014-2020 Działanie 5.4, RPO WM -Ochrona bioróżnorodności</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne publiczne EFRR do 85% PO Infrastruktura i Środowisko 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego IV nabór</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 15%</p>		
Szacunkowa wartość projektu	90 000,00 zł		
Termin realizacji	1.01.2018-31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie współpracy między przedsiębiorcami z obszaru rewitalizacji oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, - wzmocnienie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie działających przedsiębiorców, - powstanie nowych działalności gospodarczych. <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Opracowany i wdrożony dokument strategii turystyki i promocji	Sztuka	1
	Liczba uruchomionych stron internetowych o profilu turystycznym	Sztuka	1
Wskaźniki rezultatu	Liczba nowoutworzonych działalności gospodarczych	Liczba	8
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych.</p> <p>Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności</p>		

	<p>mieszkańców</p> <p>Projekt nr 5: Szkolenie „Biznes w Broku”</p> <p>Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego</p> <p>Projekt nr 8: Plaża miejska nad brzegiem rzeki Bug wraz z miejscami aktywności mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego</p> <p>Projekt nr 10: Instytucje publiczne przyjazne środowisku</p>
--	---

CEL 2. ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI

Projekt nr 5: Szkolenie „Biznes w Broku”	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	Gmina Brok, w tym obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	Brokowskie Stowarzyszenia Wspierania Przedsiębiorczości
Opis	<p>Cykl warsztatów, dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, w zakresie działalności biznesowej w obszarze turystyki. Tematyka szkoleń będzie ściśle powiązana z wykorzystaniem unikalnych walorów turystycznych Broku oraz działaniami wynikającymi ze strategii promocji i rozwoju turystyki Broku.</p> <p>Forma wsparcia będzie zawierała m.in. seminaria oraz tutoring (wsparcie indywidualne) dla uczestników szkolenia.</p> <p>W szkoleniu będą mogli wziąć udział mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz całej gminy Brok, którzy prowadzą bądź chcieliby rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej w obszarze rewitalizacji niezależnie od formy organizacji (np. działalność gospodarcza, spółdzielnia socjalna)</p> <p>Szkolenie będą się odbywać w systemie ciągłym, do czasu zakończenia programu rewitalizacji (minimum jedno szkolenie rocznie).</p>
Źródła finansowania	<p>Zewnętrzne publiczne EFRR do 70% (PROW 2014-2020 - LEADER – Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw)</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 30 %</p>
Szacunkowa wartość projektu	60 000,00 zł
Termin realizacji	1.01.2018-31.12.2021
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie współpracy między przedsiębiorcami z obszaru rewitalizacji oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, - wzmocnienie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie działających przedsiębiorców,

	- powstanie nowych działalności gospodarczych. Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba zrealizowanych warsztatów	Sztuka	3
	Liczba uczestników warsztatów	Osoba	30
Wskaźniki rezultatu	Liczba nowoutworzonych działalności gospodarczych	Liczba	8
Komplementarność z przedsięwzięciami	Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego		

CEL 2: ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	
Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	Gmina Brok, w tym obszar rewitalizacji, Urząd Gminy Brok
Potencjalne Partnerstwa	Brokowskie Stowarzyszenia Wspierania Przedsiębiorczości
Opis	<p>Powołanie przy urzędzie gminy, punktu doradztwa biznesowego, którego zadaniem będzie pomaganie mieszkańcom obszaru rewitalizacji w otwieraniu, prowadzeniu i rozwijaniu działalności gospodarczych. Zadaniem punktu będzie także monitoring i analiza ruchu turystycznego w gminie i udostępnianie danych mieszkańcom jak również potencjalnym inwestorom. Przedsięwzięcie zakłada zatrudnienie wykwalifikowanego doradcy.</p> <p>Przedsięwzięcie będzie wzmocnieniem dla projektu Szkolenie „Biznes w Broku”, kontynuacją rozpoczętych działań doradczych dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w obszarze rewitalizacji.</p>
Źródła finansowania	<p>Zewnętrzne Publiczne EFRR do 100% (PROW Transfer wiedzy i działalność informacyjna)</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 20 %</p>

Szacunkowa wartość projektu	50 000 zł		
Termin realizacji	1.01.2018-31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie współpracy między przedsiębiorcami z obszaru rewitalizacji oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, - wzmocnienie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie działających przedsiębiorców, - powstanie nowych działalności gospodarczych. <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba udzielonych porad	Sztuka	100
	Liczba sporządzonych raportów dotyczących analizy ruchu turystycznego w gminie	Sztuka	1
Wskaźniki rezultatu	Liczba nowoutworzonych działalności gospodarczych	Liczba	8
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku</p> <p>Projekt nr 5: Szkolenie „Biznes w Broku”</p>		

3.4.2 LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH

LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH	
Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok,
Lokalizacja	obszar rewitalizacji, budynek przy ul. Pułtuskiej 22
Potencjalne Partnerstwa	Biblioteka Publiczna
Opis	<p>Wykonanie tej inwestycji jest podstawą, która stworzy bazę dla pozostałych projektów związanych z realizacją celu 1 tj. zapewnieniem spójności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji, projektów nr 4 i 6 celu 2 tj. zwiększenia przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz projektu nr 8 z projektów komplementarnych tj. poprawy warunków życia obszaru rewitalizacji.</p> <p>W ramach zagospodarowania budynku Domu Kultury oddane do użytku zostaną pomieszczenia stanowiące zaplecze dla działań związanych z aktywizacją młodych mieszkańców obszaru rewitalizacji np. garderoba młodzieżowej grupy teatralnej, muzycznej, pracownie: fotograficzne, malarskie, modelarskie, rękodzielnicze. Zostanie wyremontowana sala widowiskowa pozwalająca na prezentację sztuk teatralnych, koncertów, wystaw zdjęć, obrazów, modeli, wyrobów rękodzieła artystycznego powstałych podczas zajęć i kursów. Podobny cel będzie miało zagospodarowanie terenu wokół budynku Domu Kultury – wystawy plenerowe.</p> <p>....Przewiduje się powstanie w w/w budynku centrum szkoleniowo – konferencyjnego, które swoją ofertę będzie kierowało zarówno do grup szkolnych i kolonijnych, jak również biznesu, oferując im program oparty o dziedzictwo historyczne i przyrodnicze regionu, w tym szczególnie obszaru rewitalizacji. Spotkania, w których będą uczestniczyć mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz np. wypoczywającej w Broku warszawskiej inteligencji w założeniach powinny promować pozytywne wzorce oraz nawiązywać nowe interesujące kontakty przez np. młodzież mieszkającą na obszarze rewitalizacji. W przypadku wystaw rękodzielniczych, fotograficznych, malarskich itd. liczymy na to, iż ich uczestnicy mieszkający na obszarze rewitalizacji będą</p>

	<p>mogli wypromować na nich swe prace i w ten sposób pozyskać źródło dochodu pozwalające na podniesienie standardu życia.</p> <p>...W budynku będzie funkcjonowała Sala Ziemi Brokowskiej (izba pamięci). Pozwoli to na stworzenie punktu odniesienia i promowanie wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji pozytywnych postaw w oparciu o wzorce z przeszłości poczynając od lokalnych społeczników np. Jana Kołłątaja czy Jana Marczyka przez popularyzatorów Broku np. Tomasza Janiszewskiego (ministra zdrowia w II RP), poprzez postaci związane z Brokiem np. Ludomira Benedyktowicza (malarza, powstańca styczniowego), Wojciecha Bogumiła Jarzębowski (przyrodnika, założyciela szkoły leśnej w Feliksowie), Abrahama Judy Lejba (sędziego sądu rabinackiego, komentatora Tory) Karola Ferdynanda Wazy (biskupa płockiego i wrocławskiego, syna Zygmunta III Wazy, królewicza polskiego), Henryka Firleja (biskupa płockiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa Polski i podkanclerzego koronnego), po Erazma Ciołka biskupa płockiego, sekretarza króla polskiego Aleksandra Jagiellończyka), który nadał Brokowi prawa miejskie.</p> <p>Przewiduje się powstanie w budynku Domu Kultury, Centrum Kultury Sportu i Rekreacji, Ośrodka Edukacji Ekologicznej. Będą one także stałym miejscem spotkań dla seniorów i działań integracyjnych. Sala widowiskowa i inne pomieszczenia będą mogły być też udostępnione lokalnym organizacjom pozarządowym zarówno formalnym jak też niesformalizowanym.</p> <p>Ponadto możliwe będzie wypożyczenie niezbędnego sprzętu (np. stołów i krzeseł plenerowych, nagłośnienia itp.) na potrzeby realizacji zadań organizacji pozarządowych i grup nieformalnych.</p> <p>W założeniu wszystkie te działania mają stopniowo zmieniać mentalność mieszkańców obszaru rewitalizacji. Pozwalać im na zdobycie nowych umiejętności, przekonywać ich, iż dzięki wysiłkowi, pracy, talentowi standard i jakość ich życia może się znacząco poprawić. Jednocześnie zaś pojawienie się w Broku nowych artystów, czy rękodzielników podnosić będzie atrakcyjność turystyczną całego miasta.</p>
<p>Źródła finansowania</p>	<p>Zewnętrzne publiczne EFRR do 80% RPO WM 2014-2020 Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe Wewnętrzne publiczne budżet Gminy Brok do 20%</p>
<p>Szacunkowa wartość projektu</p>	<p>800 000,00 zł</p>
<p>Termin realizacji</p>	<p>01.01.2018-31.12.2023</p>

<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru rewitalizacji, - wzrost integracji społecznej i aktywności społecznej mieszkańców, - wzmocnienie roli organizacji pozarządowych, - wzmocnienie tożsamości i wartości kulturowej obszaru rewitalizacji. <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>											
<p>Wskaźniki produktu</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="528 674 1002 792">Nazwa wskaźnika</th> <th data-bbox="1002 674 1256 792">Jednostka miary</th> <th data-bbox="1256 674 1441 792">Wartość docelowa</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="528 792 1002 891">Stworzenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej</td> <td data-bbox="1002 792 1256 891">sztuka</td> <td data-bbox="1256 792 1441 891">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="528 891 1002 1037">Zagospodarowany teren przy budynku</td> <td data-bbox="1002 891 1256 1037">powierzchnia (m kw.)</td> <td data-bbox="1256 891 1441 1037">20</td> </tr> </tbody> </table>	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Stworzenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej	sztuka	1	Zagospodarowany teren przy budynku	powierzchnia (m kw.)	20		
Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa										
Stworzenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej	sztuka	1										
Zagospodarowany teren przy budynku	powierzchnia (m kw.)	20										
<p>Wskaźniki rezultatu</p>	<p>Liczba zrealizowanych konferencji/programów szkoleniowych/wizyt studyjnych w OEE</p>	<p>Sztuka</p>	<p>10</p>									
<p>Komplementarność z przedsięwzięciami</p>	<p>Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych/mikroprzedsiębiorstw</p> <p>Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku</p> <p>Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego</p> <p>Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych</p>											

LISTA PROJEKTÓW KOMPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH

Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych

<p>Podmiot Realizujący</p>	<p>Gmina Brok</p>
<p>Lokalizacja</p>	<p>Gmina Brok, obszar rewitalizacji</p>
<p>Potencjalne Partnerstwa</p>	<p>Brak</p>

Opis

Celem projektu jest podnoszenie standardu ulic a w ten sposób podnoszenie atrakcyjności i bezpieczeństwa w obszarze rewitalizacji i zwiększenie ich potencjału jako przestrzeni rekreacyjnych i miejsc spotkań mieszkańców.

Projekt zakłada następujące działania:

1. Przebudowa ulic Spokojnej i Rybackiej, Pułtuskiej, Narutowicza jako strefy uspokojonego ruchu, np. ulice typu: woonerf – rodzaj ulicy w strefie zurbanizowanej, na której położono nacisk na wysoki poziom bezpieczeństwa, uspokojenie ruchu przy zachowaniu miejsc parkingowych i funkcji komunikacyjnej z priorytetem dla pieszych i rowerzystów. Woonerf jest w założeniu przestrzenią publiczną, która łączy funkcje ulicy, deptaku, parkingu i miejsca spotkań mieszkańców. Podstawą projektowania ulicy tego typu jest rezygnacja z tradycyjnego podziału przestrzeni między jezdnię i chodniki oraz zastosowanie elementów małej architektury. Zmodernizowane ulice mogą posłużyć, jako miejsca do uprawiania nordic walking.
2. Przekształcanie wszystkich wewnętrznych dróg w osi północ-południe w pieszojezdnie.
3. Oznakowanie istniejących i planowanych tras do poruszania się pieszo i rowerem oraz wyposażenie ich w potrzebną infrastrukturę (miejsca do siedzenia i odpoczynku, tablice informacyjne, oznaczenia, zawarcie informacji o trasach na stronie www Urzędu Gminy).
4. Montaż stojaków na rowery przy miejscach spotkań, sklepach, nad rzeką, przy urzędzie gminy i innych instytucjach publicznych.
5. Montaż samoobsługowej stacji naprawy rowerów lub uruchomienie mobilnego punktu naprawy rowerów.
6. Budowa wzdłuż ciągów pieszych kieszonkowych miejsc spotkań przy posesjach wyposażonych w ławki, kwietniki, śmietnik itp. obiekty małej architektury.

Podstawową przesłanką dla realizacji tego projektu są dobre doświadczenia wynikające z przeprowadzonego w roku 2014 zagospodarowania centrum Broku (Plac Kościelny). Podniesienie standardu i estetyki obszaru sprawiło, że zyskał on status atrakcyjnego turystycznie, stał się miejscem spotkań, młodzieży, podniosła się jakość usług świadczonych w okolicznych obiektach handlowych i usługowych. W wielu przypadkach okoliczni mieszkańcy samoistnie poprawili estetykę otaczających go posesji.

	<p>Zakładamy, iż podniesienie standardu kolejnych ulic obszaru rewitalizacji powinno dać podobny efekt. W połączeniu z prowadzonymi w Domu Kultury kursami i szkoleniami dla mieszkańców obszaru rewitalizacji powinno to zaowocować nie tylko podniesieniem estetyki przestrzeni publicznej ale też posesji prywatnych oraz pojawianiem się nowych punktów handlowych i usługowych oferujących produkty regionalne, rękodzieło artystyczne itp. Docelowo powinno to zaowocować zmniejszeniem bezrobocia na obszarze rewitalizacji, wzrostem przedsiębiorczości oraz kapitału społecznego.</p>		
Źródła finansowania	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 63,63% PROW 7.2 Budowa lub modernizacja dróg lokalnych Wariant 2 Zewnętrzne publiczne - Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019 do 50% Wewnętrzne publiczne – budżet gminy 40 -50%</p>		
Szacunkowa wartość projektu	6 500 000,00 zł		
Termin realizacji	1.01.2018-31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne obszaru rewitalizacji - polepszenie stanu infrastruktury drogowej - zwiększenie liczby osób przebywających w przestrzeni publicznej - zwiększenie liczby osób poruszających się rowerem <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2018 roku
	Liczba przebudowanych ulic	Sztuka	1
	Liczba oznakowanych tras	Sztuka	3
	Liczba miejsc wyposażonych w infrastrukturę	Sztuka	5
	Liczba zamontowanych stojaków na rowery	Sztuka	5
Komplementarność z przedsięwzięciami	Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców		

	<p>Projekt nr 12: Uregulowanie gospodarki ściekowej</p> <p>Projekt nr 13: Wymiana oświetlenia ulicznego</p>
--	---

LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH	
Projekt nr 9: Plaża miejska nad brzegiem Bugu wraz z miejscami aktywności dla mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	Lokalni przedsiębiorcy
Opis	<p>Projekt zakłada kompleksowe zagospodarowanie terenów położonych nad rzeką Bug w obszarze rewitalizacji na miejsce aktywności mieszkańców i działań biznesowych.</p> <p>Projekt zakłada następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> Zagospodarowanie brzegu rzeki na plażę miejską o szacunkowej powierzchni 2000 m². Oczyszczenie i uporządkowanie terenu oraz wprowadzenie zakazu wjazdu samochodów na Promenadę. Miejsca postojowe zostaną wyznaczone na ulicy Słonecznej oraz przy ul. Dąbrowskiego w okolicy cmentarza. Stworzenie miejsc aktywności nad brzegiem Bugu dla różnych grup użytkowników, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> - miejsce zabaw dla dzieci małych, - miejsca zabaw dla dzieci starszych, - miejsca do wspólnego grillowania, - miejsca do siedzenia, odpoczynku - w cieniu, - boisko do gry w piłkę siatkową. Zagospodarowanie tzw „Ryneczku” i wzmocnienie funkcji tarasu widokowego z dużą liczbą miejsc do siedzenia i zieleni, z którego roztaczać się będzie malowniczy widok na dolinę Bugu. Miejsce ma stać się nową wizytówką miasta. Plan zmian zostanie wybrany w konkursie architektonicznym i skonsultowany z mieszkańcami. <p>Nadbrzeże rzeki Bug, znajdujące się w obszarze rewitalizacji wraz z obecnym targowiskiem i promenadą są kluczowymi przestrzeniami publicznymi obszaru. Są to miejsca najczęściej wskazywane przez mieszkańców jako te, w którym spędzają czas, ale które jednocześnie wymagają zagospodarowania.</p> <p>Nadbrzeże Bugu znajdujące się w obszarze rewitalizacji poza</p>

	<p>dużym potencjałem stworzenia atrakcyjnej przestrzeni publicznej do spędzania czasu przez mieszkańców stwarza także możliwości rozwoju turystycznego oraz drobnego biznesu. Konieczna jest jednak kompleksowa interwencja w zakresie zagospodarowania terenu, która umożliwi podjęcie kolejnych działań w obszarze turystycznym i biznesowym.</p> <p>W ramach przyjętych założeń Plaża oraz niefunkcjonujący dziś port rzeczny, wsparte kursami i szkoleniami w Domu Kultury ma się stać jednym z kluczowych elementów strategii promocji i rozwoju turystyki w gminie, gdzie mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą mogli wykorzystywać nabyte umiejętności do zyskiwania źródeł dochodu jako np. przedsiębiorcy, sprzedawcy pamiątek, rękodzieła artystycznego, usługodawcy np - rejsy łodziami po rzece, wypożyczanie parasoli plażowych itp.</p> <p>Zagospodarowanie plaży nadbużnej wraz z promenadą i tarasem widokowym stworzyć powinno szereg możliwości powstania kompleksowej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej. Docelowo powinna ona pozytywnie oddziaływać na obszar rewitalizacji podnosząc na nim poziom przedsiębiorczości, kapitału społecznego, zmniejszając bezrobocie oraz podnosząc standard życia.</p>
<p>Źródła finansowania</p>	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR - do 85% (2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego IV nabór)</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne publiczne EFRR - do 63,63% PROW, 7.4 Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej</p> <p>Wariant 3 Zewnętrzne publiczne – do 90% Program Współpracy Transgranicznej Polska, Białoruś, Ukraina 2014-2020 - „Projekt łączy nas Bug – utworzenia dwóch transgranicznych kajakowych szlaków turystycznych” Wewnętrzne publiczne - budżet gminy 10-40%</p>
<p>Szacunkowa wartość projektu</p>	<p>640 000,00 zł</p>
<p>Termin realizacji</p>	<p>1.01.2018-31.01.2023</p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru rewitalizacji, - wzmocnienie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji, - powstanie nowych działalności gospodarczych, - stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych i miejsc aktywności mieszkańców. <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z</p>

	systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	m kw.	3 500
	Liczba utworzonych miejsc aktywności dla różnych użytkowników	sztuka	5
	Liczba zagospodarowanych tarasów widokowych na podstawie projektu wybranego w konkursie architektonicznym	Sztuka	1
Wskaźniki rezultatu	Liczba zorganizowanych inicjatyw społeczno – kulturalnych	Sztuka	10
	Liczba przedsiębiorców prowadzących działalność na nadbrzeżu	Sztuka	3
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 1: Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców</p> <p>Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych</p> <p>Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku</p> <p>Projekt nr 5: Szkolenie "Biznes w Broku"</p>		

LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH

Projekt nr 10: Instytucje publiczne przyjazne środowisku

Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	<p>Obszar rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy Brok, w tym Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej - Plac Kościelny 6, - Biblioteka Publiczna w Broku - ul. Pułtуска 22 <p>Poza obszarem rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zespół Publicznych Placówek Oświatowych w Broku - ul. JANA PAWŁA II 50,
Potencjalne Partnerstwa	lokalny biznes

<p>Opis</p>	<p>Przedsięwzięcie zakłada instalację odnawialnych źródeł energii (systemów solarnych, paneli fotowoltaicznych) w budynkach użyteczności publicznej. Systemy solarne będą służyć do podgrzewania wody użytkowej oraz wspomagać instalację centralnego ogrzewania. Panele fotowoltaiczne pozwolą na wytwarzanie energii elektrycznej.</p> <p>Budynki użyteczności publicznej w gminie Brok mają się stać swoistymi trendseterami i popularyzatorami rozwiązań technicznych, których wdrożenie da oszczędności energii, a co za tym idzie zmniejszenie wydatków. Wykonanie tego typu inwestycji powinno zachęcać i przekonać mieszkańców obszaru rewitalizacji do zastosowania tego typu rozwiązań również we własnych domach. Ponadto oszczędności wygenerowane dzięki tym rozwiązaniom zastosowanym na budynkach użyteczności publicznej Gmina Brok będzie mogła przeznaczyć na sfinansowanie kursów prowadzonych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w budynku Domu Kultury.</p> <p>Ważnym elementem tego projektu jest zlokalizowany tuż poza obszarem Zespół Publicznych Placówek Oświatowych w Broku. Kompleks tych budynków z uwagi na fakt, iż uczęszcza do niego młodzież z obszaru rewitalizacji będzie skutecznie pełnił rolę trendsetera i popularyzatora ekologicznych technologii. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji będą tam mogli się osobiście przekonać, jak funkcjonują systemy solarne i fotowoltaiczne. Powinno to ich zachęcić do stosowania tego typu rozwiązań również we własnych domach.</p>
<p>Źródła finansowania</p>	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 80% – (RPO WM 2014-2020 II.4.1 Działanie 4.1 Odnawialne źródła energii)</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne Publiczne EFRR (nieokreślony max poziom dofinansowania) – NFOŚiGW (LEMUR – Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej)</p>

	<p>Wariant 3 Zewnętrzne publiczne EFRR do 85% - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego IV nabór</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 25%</p>		
Szacunkowa wartość projektu	500 000,00 zł		
Termin realizacji	1.01.2018-31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości powietrza obszaru rewitalizacji - poprawa jakości życia w obszarze rewitalizacji <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki rezultatu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba budynków, w których zamontowane zostaną źródła OZE	Sztuka	3
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców</p> <p>Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku</p> <p>Projekt nr 11: Mieszkańcy producentami energii odnawialnej</p>		

LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH	
Projekt nr 11: Mieszkańcy producentami energii odnawialnej	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	lokalny biznes
Opis	<p>Przedsięwzięcie zakłada montaż instalacji odnawialnych źródeł energii dla użytkowników indywidualnych. W ramach tego projektu planuje się zarówno wykorzystanie kolektorów słonecznych (dodatkowe źródło ogrzewania wody w domach mieszkańców), ogniwo fotowoltaicznych, jako alternatywnego źródła prądu, oraz wymianę kotłów węglowych c.o. na piece na pellet. Przedsięwzięcie powinno zostać zrealizowane, w co najmniej 25 budynkach prywatnych w obszarze rewitalizacji</p>

	<p>Celem tego projektu jest zarówno podnoszenie standardu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez ograniczanie niskiej emisji jak również zmniejszanie kosztów ponoszonych przez mieszkańców obszaru rewitalizacji na energię elektryczną czy też funkcjonowanie systemów c.w.u. czy też c.o. Zakładamy, iż zmniejszenie wydatków na cele bytowe pozwoli biorącym udział w projekcie mieszkańcom obszaru rewitalizacji, przeznaczyć zaoszczędzone pieniądze np. na podniesienie estetyki swoich nieruchomości oraz pobudzać przedsiębiorczość poprzez pojawienie się możliwości inwestowania oszczędności np. w wyposażenie niezbędne do tworzenia rękodzieła artystycznego.</p>		
Źródła finansowania	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 80% – (RPO WM 2014-2020, 4.1 Odnawialne źródła energii) Wariant 2 Zewnętrzne Publiczne EFRR (nieokreślony max poziom dofinansowania) – NFOŚiGW (LEMUR – Energooszczędne Budynki Użyteczności Publicznej) Wariant 3 Zewnętrzne publiczne EFRR do 85% - (PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego IV nabór) Wariant 4 Zewnętrzne publiczne EFRR do 75% - WFOŚiGW - Program „Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni” Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 25% Wewnętrzne prywatne - wpłaty własne mieszkańców, 25%</p>		
Szacunkowa wartość projektu	1 200 000,00 zł		
Termin realizacji	1.01.2018-31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<p>- poprawa jakości powietrza obszaru rewitalizacji - poprawa jakości życia w obszarze rewitalizacji</p> <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki rezultatu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba budynków prywatnych z OZE	Sztuka	25
Komplementarność z przedsięwzięciami	Projekt nr 5: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku		

LISTA PROJEKTÓW KOMPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH			
Projekt nr 12: Uregulowanie gospodarki ściekowej			
Podmiot Realizujący	Gmina Brok		
Lokalizacja	obszar rewitalizacji - ulica Spokojna, Kościuszki, Rybacka		
Potencjalne Partnerstwa	nie dotyczy		
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na uregulowaniu gospodarki ściekowej na ulicach: Spokojna, Kościuszki, Rybacka poprzez budowę sieci kanalizacyjnej i podłączenie budynków, które dotychczas korzystały z bezodpływowych zbiorników gromadzących ścieki.</p> <p>Działanie jest ściśle skorelowane z Projektem nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych, razem tworząc podstawy do trwałego podniesienia estetyki obszaru rewitalizacji. Eliminacja przydomowych szamb z obszaru rewitalizacji podniesie standard życia mieszkańców tego obszaru a ponadto wyeliminuje szereg uciążliwości ważnych z punktu widzenia turystyki.</p>		
Źródła finansowania	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 63,63% - PROW 2014-2020, 7.2 gospodarka wodnościekowa. Wariant 2 Zewnętrzne publiczne do 85% - POIiŚ 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach, Infrastruktura i Środowisko Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 15 do 40%: Wewnętrzne prywatne - Wpłaty mieszkańców.</p>		
Szacunkowa wartość projektu	1 000 000,00 zł		
Termin realizacji	1.12.2018-31.12.2020		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości powietrza obszaru rewitalizacji - poprawa jakości życia w obszarze rewitalizacji <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki rezultatu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa

	Liczba ulic, na których uregulowana zostanie gospodarka ściekowa	Sztuka	3
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych</p> <p>Projekt nr 13: Wymiana oświetlenia ulicznego</p>		

LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH	
Projekt nr 13: Wymiana oświetlenia ulicznego	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	obszar rewitalizacji - ulica Spokojna, Kościuszki, Rybacka, Pułtuska, Narutowicza
Potencjalne Partnerstwa	nie dotyczy
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na wymianie obecnego oświetlenia ulicznego na energooszczędne - LED wraz z inteligentnym systemem wygaszania na remontowanych ulicach. Wykonane zostanie na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Celem projektu jest podnoszenie standardu usług publicznych a więc również jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Nowoczesne oświetlenie uliczne powinno docelowo ograniczyć koszt energii elektrycznej, co pozwoli po pierwsze na ograniczenie czasu oszczędnościowych wyłączeń nocnych a co za tym idzie podniesie bezpieczeństwo na obszarze rewitalizacji. Drugim ważnym czynnikiem będą oszczędności jakie Gmina Brok będzie mogła przeznaczyć na kursy i szkolenia dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w Domu Kultury. Trzecim zaś elementem tego projektu jest podnoszenie estetyki obszaru rewitalizacji. Wzrost bezpieczeństwa powinien też być elementem sprzyjającym pojawianiu się rzemiosła, usług i handlu na obszarze rewitalizacji, a co za tym idzie powodować wzrost przedsiębiorczości i spadek bezrobocia na obszarze rewitalizacji</p>
Źródła finansowania	Zewnętrzne do publiczne do 100% - WFOŚiGW – AO-11 Program „Modernizacja oświetlenia elektrycznego” Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 20%:
Szacunkowa wartość projektu	500 000,00 zł
Termin realizacji	1.12.2018-31.12.2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości powietrza obszaru rewitalizacji - poprawa jakości życia w obszarze rewitalizacji <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>

Wskaźniki rezultatu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba ulic z latarniami LED	sztuka	5
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych</p> <p>Projekt nr 12: Uregulowanie gospodarki ściekowej</p>		

LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH	
Projekt nr 14: Mieszkańcy obszaru rewitalizacji aktywnymi obywatelami	
Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	Gmina Brok, w tym obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	
Opis	<p>Projekt zakłada wdrożenie działań mających na celu zwiększenie aktywności obywatelskiej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - udostępnienie sesji Rady Gminy on-line, - wdrożenie budżetu obywatelskiego w szkołach – uczniowie będą decydować o tym, na co wydawane są pieniądze z komitetów rodzicielskich, - wdrożenie funduszu sołectkiego, - wdrożenie Inicjatywy Lokalnej, - opracowanie - Regulaminu Konsultacji Społecznych, - powołanie pełnomocnika ds. dialogu społecznego. <p>Projekt ten jest odpowiedzią na jeden ze zdiagnozowanych deficytów w sferze społecznej obszaru rewitalizacji – niską aktywność społeczną i obywatelską mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Działania związane z tym projektem będą realizowane w pierwszej kolejności w obszarze rewitalizacji, tj. fundusz sołectki nie będzie od razu uruchamiany dla wszystkich sołectw, ale najpierw dla sołectwa Brok – w obszarze rewitalizacji, procesy konsultacji społecznych będą dotyczyć zagospodarowania</p>

	<p>przestrzeni publicznych, które powstaną w ramach realizacji procesu konsultacji.</p> <p>Chociaż realizacja działań będzie miała charakter ogólnogminny to zakładamy ich koncentrację i pilotaż na obszarze rewitalizacji.</p>		
Źródła finansowania	Wewnętrzne publiczne – 100% budżet Gminy.		
Szacunkowa wartość projektu	100 000 zł		
Termin realizacji	1.01.2018-31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne obszaru rewitalizacji - zwiększenie zaangażowania społecznego i obywatelskiego mieszkańców obszaru rewitalizacji - wzrost integracji społecznej i aktywności społecznej mieszkańców <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa
	Liczba opracowanych Regulaminów Konsultacji Społecznych	Sztuka	1
	Liczba zrealizowanych edycji funduszu sołeckiego w obszarze rewitalizacji	Sztuka	4
	Przyjęta uchwałą Rady Gminy Inicjatyw Lokalna	Sztuka	1
	Liczba zrealizowanych edycji budżetu obywatelskiego w szkołach	Sztuka	3
Wskaźniki rezultatu	Liczba działań zrealizowanych w ramach funduszu sołeckiego w obszarze rewitalizacji	Sztuka	8
	Liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych w obszarze rewitalizacji	Sztuka	5
	Liczba zrealizowanych działań w ramach szkolnego budżetu obywatelskiego	Sztuka	5
	Liczba zrealizowanych konsultacji społecznych	Sztuka	3
Komplementarność z	Projekt nr 1: Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców		

przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych</p> <p>Projekt nr 3: Konkursy dla organizacji pozarządowych/mikroprzedsiębiorstw</p>
--------------------------	---

LISTA PROJEKTÓW KOPLEMENTARNYCH / UZUPEŁNIAJĄCYCH

Projekt nr 15: Ogólnopolski Festiwal Fotografii Przyrodniczej "Ptaki Doliny Bugu"

Podmiot Realizujący	Gmina Brok
Lokalizacja	Gmina Brok, w tym obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	Organizacje pozarządowe lub inni partnerzy społeczni, Szkoły z terenu Gminy, Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.
Opis	<p>Organizacja ogólnopolskiego festiwalu, odbywającego się w oparciu o Dom Kultury i teren przyległy, skierowanego do fotografów przyrody – amatorów i profesjonalistów oraz widzów, z nagrodami, konkursami, warsztatami i wycieczkami.</p> <p>Projekt jest jednym z działań pobudzających przedsiębiorczość wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. Wystawy organizowane w ramach festiwalu będą prowadzone w podziale na kategorie wiekowe oraz amatorów i profesjonalistów. Zakładamy, iż początkowo w niższych kategoriach wiekowych większość uczestników stanowić będzie dzieci i młodzież z obszaru rewitalizacji, która wcześniej weźmie udział w kursach fotograficznych prowadzonych w Domu Kultury. W ten sposób promowane będą pozytywne wzorce.</p> <p>Ponadto liczymy, iż dorośli i młodzież która weźmie udział w pozostałych kursach organizowanych w Domu Kultury np. rękodzielniczych wykorzysta festiwal do sprzedaży własnych wyrobów regionalnych. Docelowo będzie to wpływało na ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji, przy wykorzystaniu istniejącego potencjału przyrodniczego.</p>
Źródła finansowania	Zewnętrzne publiczne Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego do 80% (Programy MKiDN – Sztuki wizualne).

	Wewnętrzne publiczne - budżet gminy Brok od 20%.		
Szacunkowa wartość projektu	100 000 zł		
Termin realizacji	1.01.2020-31.12.2023		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> - ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru rewitalizacji - wzmocnienie współpracy między przedsiębiorcami z obszaru rewitalizacji oraz współpracy międzyinstytucjonalnej - wzmocnienie potencjału gospodarczego obszaru rewitalizacji - wzmocnienie działających przedsiębiorców <p>Monitorowanie i ocena rezultatów prowadzona będzie zgodnie z systemem monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Gminy Brok.</p>		
Wskaźniki produktu	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2018 roku
	Liczba zorganizowanych festiwali	Sztuka	1
	Liczba uczestników festiwalu	Osoba	200
Wskaźniki rezultatu	Liczba przedsiębiorców oferujących swoje usługi w ramach festiwalu	Sztuka	10
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców</p> <p>Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych/mikroprzedsiębiorstw</p> <p>Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku</p>		

W ŁĄCZNYM ZESTAWIENIU PROJEKTÓW MAJĄCYCH NA CELU WYPROWADZENIE OBSZARU REWITALIZACJI ZE STANU ZDEGRADOWANEGO, ZOSTAŁO SKLASYFIKOWANYCH 6 PROJEKTÓW KLUCZOWYCH ORAZ 9 KOMPLEMENTARNYCH. PONIŻSZA TABELA WYKAZUJE POWIĄZANIE ZAPLANOWANYCH PROJEKTÓW Z WYZNACZONYMI KIERUNKAMI DZIAŁAŃ.

Poniżej przedstawiono ramy finansowe projektów głównych.

Tabela 31. Zestawienie źródeł finansowania głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych

	Tytuł Projektu	Źródła finansowania	Całkowita wartość przedsięwzięcia [PLN]
Cel 1. Zapewnienie spójności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji	Projekt nr 1. Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców	Zewnętrzne publiczne - Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (2014-2020), Priorytet 1. Małe inicjatywy, do 90% Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 10 % do 100 %	100 000,00
	Projekt nr 2. Dobry start organizacji pozarządowych	Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFS do 100% (Działanie 2.9 <i>Rozwój ekonomii społecznej</i> POWER) Wariant 2 Zewnętrzne publiczne -Fundusz Inicjatyw Obywatelskich – do 90 % Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 10%	20 000,00
	Projekt nr 3 Konkursy dla organizacji pozarządowych	Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFS do 97% (2.8 <i>Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym</i>) Wariant 2 Zewnętrzne publiczne EFRR do 70% (PROW 2014-2020 - LEADER – Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw) Wewnętrzne publiczne – budżet Gminy Brok od 3 do 30% w zależności od programu z którego uda się nam uzyskać dofinansowanie	60 000,00

Cel 2. Zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji	<p>Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku</p>	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR – do 80 % RPO WM 2014-2020 Działanie 5.4, RPO WM -Ochrona bioróżnorodności</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne publiczne EFRR do 85% PO Infrastruktura i Środowisko 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego IV nabór</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 15%</p>	<p>90 000,00</p>
	<p>Projekt nr 5: Szkolenie „Biznes w Broku”</p>	<p>Zewnętrzne publiczne EFRR do 70% (PROW 2014-2020 - LEADER – Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw)</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 30 %</p>	<p>50 000,00</p>
	<p>Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego</p>	<p>Zewnętrzne Publiczne EFRR do 100% (PROW Transfer wiedzy i działalność informacyjna)</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 20 %</p>	<p>60 000,00</p>
<p>Projekty komplementarne/uzupełniające</p>	<p>Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców</p>	<p>Zewnętrzne publiczne EFRR do 80% RPO WM 2014-2020 Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe</p> <p>Wewnętrzne publiczne budżet Gminy Brok do 20%</p>	<p>800 000,00</p>

Projekty komplementarne/uzupełniające	<p>Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych</p>	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 63,63% PROW 7.2 Budowa lub modernizacja dróg lokalnych Wariant 2 Zewnętrzne publiczne - Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019 do 50% Wewnętrzne publiczne – budżet gminy 40 -50%</p>	6 500 000,00
	<p>Projekt nr 9: Plaża miejska nad brzegiem rzeki Bug wraz z miejscami aktywności mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego</p>	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR - do 85% (2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego IV nabór) Wariant 2 Zewnętrzne publiczne EFRR - do 63,63% PROW, 7.4 Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej Wariant 3 Zewnętrzne publiczne – do 90% Program Współpracy Transgranicznej Polska, Białoruś, Ukraina 2014-2020 - „Projekt łączy nas Bug – utworzenia dwóch transgranicznych kajakowych szlaków turystycznych” Wewnętrzne publiczne - budżet gminy 10-40%</p>	640 000,00

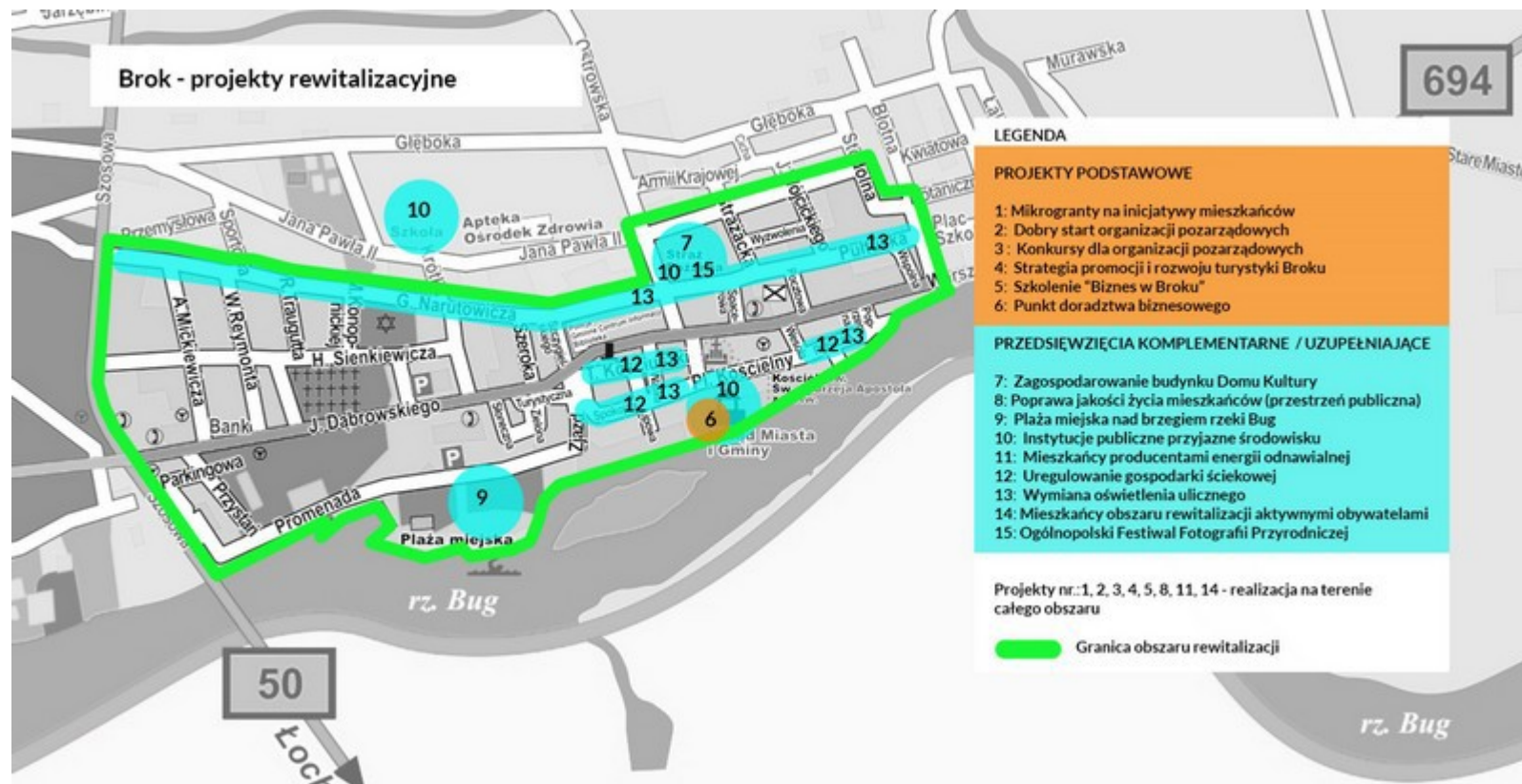
Projekty komplementarne/uzupełniające	Projekt nr 10: Instytucje publiczne przyjazne środowisku	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 80% – (RPO WM 2014-2020 II.4.1 Działanie 4.1 Odnawialne źródła energii)</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne Publiczne EFRR (nieokreślony max. poziom dofinan.) – NFOŚiGW (LEMUR – Energooszczędne Budynki użyt. Pub.)</p> <p>Wariant 3 Zewnętrzne publiczne EFRR do 85% - PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 25%</p>	500 000,00
	Projekt nr 11: Mieszkańcy producentami energii odnawialnej	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 80% – (RPO WM 2014-2020, 4.1 Odnawialne źródła energii)</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne Publiczne EFRR (nieokreślony max poziom dofinan.) – NFOŚiGW (LEMUR – Energooszczędne Budynki użyt. Pub.)</p> <p>Wariant 3 Zewnętrzne publiczne EFRR do 85% - (PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego IV nabór)</p> <p>Wariant 4 Zewnętrzne publiczne EFRR do 75% - WFOŚiGW - Program „Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni”</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 25%</p> <p>Wewnętrzne prywatne - wpłaty własne mieszkańców, 25%</p>	1 200 000,00

Projekty komplementarne/uzupełniające	Projekt nr 12: Uregulowanie gospodarki ściekowej	<p>Wariant 1 Zewnętrzne publiczne EFRR do 63,63% - PROW 2014-2020, 7.2 gospodarka wodno-ściekowa.</p> <p>Wariant 2 Zewnętrzne publiczne do 85% - POIiŚ 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach, Infrastruktura i Środowisko</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok od 15 do 40%: Wewnętrzne prywatne - Wpłaty mieszkańców.</p>	1 000 000,00
	Projekt nr 13: Wymiana oświetlenia ulicznego	<p>Zewnętrzne do publiczne do 100% - WFOŚiGW – AO-11 Program „Modernizacja oświetlenia elektrycznego”</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet Gminy Brok do 20%:</p>	500 000,00
	Projekt nr 14: Mieszkańcy obszaru rewitalizacji aktywnymi obywatelami	<p>Wewnętrzne publiczne – 100% budżet Gminy.</p>	100 000,00
	Projekt nr 15: Ogólnopolski Festiwal Fotografii Przyrodniczej “Ptaki Doliny Bugu”	<p>Zewnętrzne publiczne Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego do 80% (Programy MKiDN – Sztuki wizualne).</p> <p>Wewnętrzne publiczne - budżet gminy Brok od 20%.</p>	100 000,00
RAZEM			11 720 000,00

Tabela 32. Ramowy harmonogram realizacji głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych.

	TYTUŁ PROJEKT	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
CEL 1. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	Projekt nr 1: Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 2 : Dobry start organizacji pozarządowych		01.07.2018					31.12.2023
	Projekt nr 3: Konkursy dla organizacji pozarządowych			1.01.2019				31.12.2023
CEL 2. ZWIĘKSZENIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW OBSZARU	Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 5: Szkolenie „Biznes w Broku”		1.01.2018			31.12.2021		
	Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego		1.01.2018					30.12.1899

PROJEKTY KOMPLEMENTARNE / UZUPEŁNIACJE	Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 9: Plaża miejska nad brzegiem rzeki Bug wraz z miejscami aktywności mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 10: Instytucje publiczne przyjazne środowisku		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 11: Mieszkańcy producentami energii odnawialnej		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 12: Uregulowanie gospodarki ściekowej			1.01.2019	31.12.2020			
	Projekt nr 13: Wymiana oświetlenia ulicznego		1.01.2018		31.12.2020			
	Projekt nr 14: Mieszkańcy obszaru rewitalizacji aktywnymi obywatelami		1.01.2018					31.12.2023
	Projekt nr 15: Ogólnopolski Festiwal Fotografii Przyrodniczej „Ptaki Doliny Bugu”				1.01.2020			31.12.2023

Rys.22. Lokalizacja przedsięwzięć głównych i uzupełniających w obszarze rewitalizacji

4. MECHANIZMY ZAPENIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI I PRZEDSIĘWZIECIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANIAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJETYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Integrowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych objętych niniejszym programem zostanie zrealizowane poprzez wpisanie w system realizacyjny Programu stałej dbałości o:

- kompleksowość programu,
- koncentrację przestrzenną programu,
- komplementarność przedsięwzięć rewitalizacyjnych (problemową, międzyokresową, źródeł finansowania, proceduralno-instytucjonalną),
- realizację zasady partnerstwa i partycypacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROGRAMU

Przedmiotowy Program Rewitalizacji przygotowano z maksymalną dbałością o jego kompleksowy charakter. Program zawiera przedsięwzięcia rewitalizacyjne współfinansowane z krajowych źródeł publicznych m.in. EFRR, EFS, FS, krajowych źródeł publicznych (Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Sportu i Turystyki, PFRON, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, budżetu gminy oraz ze źródeł prywatnych – najczęściej lokalnych przedsiębiorców. Uwzględniono aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny oraz środowiskowy w odniesieniu zarówno do samego obszaru rewitalizacji, jak i jego otoczenia. Do Programu włączono tylko takie działania, które – bezpośrednio lub wskutek komplementarnego współoddziaływania z innymi przedsięwzięciami – mają szansę rozwiązać zdiagnozowane problemy obszaru. PR został skonstruowany z dbałością o powiązania pomiędzy poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi. Planowana jest też staranna synchronizacja w czasie realizacji komplementarnych przedsięwzięć tak, aby efekty ich oddziaływania na sytuację kryzysową wzmacniały się wzajemnie. **Powiązania synergiczne zostały opisane szczegółowo przy każdym przedsięwzięciu.**

KONCENTRACJA INTERWENCJI

Dla zapewnienia maksymalnej skuteczności przedsięwzięć rewitalizacyjnych skoncentrowano je na wyznaczonym obszarze szczególnego natężenia zjawisk kryzysowych. Dodatkowo zadbano, aby poszczególne przedsięwzięcia nie były rozpraszane przypadkowo po całym obszarze, lecz aby tworzyły przemyślane koncentracje przestrzenne i koncepcyjne, miejscowe zagęszczenia oddziaływań rewitalizacyjnych o uzupełniającym się charakterze.

Wszystkie przedsięwzięcia niniejszego programu są zlokalizowane w obszarze rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenna w niniejszym Programie Rewitalizacji miasta Brok do roku 2023 została zapewniona poprzez wskazanie przedsięwzięć w jak największym stopniu oddziałujących na obszar rewitalizacji. Celem uniknięcia punktowej interwencji, ujęte w Programie przedsięwzięcia dopełniają się przestrzennie i tym samym powodują, że program rewitalizacji efektywnie obejmuje swoją interwencją cały obszar objęty kryzysem.

Dobór zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i ich charakter wynika ze zidentyfikowanych na etapie diagnozy potrzeb i problemów obszaru rewitalizacji, tak, by w maksymalnym stopniu ograniczył występowanie negatywnych zjawisk.

Przedsięwzięcia te przede wszystkim rozwiązują problemy obszaru rewitalizacji i są w pierwszej kolejności skierowane do jego mieszkańców.

Realizacja poszczególnych przedsięwzięć, głównie tych ingerujących w sferę społeczną, została zaplanowana tak, by zminimalizować ryzyko ich przenoszenia na inne obszary.

Perspektywa otwartości i kompleksowości planowanych działań, przyczynia się do budowania i wzmacniania wzajemnych relacji społecznych, aktywności społecznej, przedsiębiorczości i samoorganizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Należy zaznaczyć, że z racji specyfiki obszaru rewitalizacji (miejska część gminy, centrum miasta) i charakteru niektórych przedsięwzięć, ich oddziaływanie terytorialne wykracza poza jego granice i odbiorcami mogą być wszyscy mieszkańcy gminy Brok oraz turyści. Celem osiągnięcia koncentracji interwencji i jej wysokiej efektywności, zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne (główne i uzupełniające) zlokalizowane zostały na obszarze rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Zgodnie z Wytycznymi, komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że Program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym). Wymóg ten został w niniejszym Programie Rewitalizacji spełniony z najwyższą starannością. W Programie stanowczo unikano przypadków odrębnej „rewitalizacji technicznej” czy „rewitalizacji społecznej” dbając o to, aby działania z zakresu interwencji społecznej, wsparcia lokalnej gospodarki, zmian funkcjonalno-przestrzennych współwystępowały na tych samych obszarach w tym samym czasie i stanowiły jeden wielowątkowy, wzajemnie powiązany proces. Z jednej strony powstaną nowe przestrzenie do aktywności i jednocześnie zadbano o zapewnienie aktywności i animacji w nowych tworzonych przestrzeniach m.in. przez realizację inicjatyw przez samych mieszkańców oraz nowopowstałe organizacje pozarządowe.

Określono precyzyjnie docelowy stan, do jakiego ma być doprowadzony obszar: ogólnie na poziomie wizji i szczegółowo na poziomie każdego przedsięwzięcia – poprzez precyzyjne wskazania oczekiwanych rezultatów, wskaźników ich pomiaru oraz wartości bazowej i referencyjnej (oczekiwanej) tych wskaźników.

Komplementarność problemową w programie rewitalizacji Broku charakteryzuje uwzględnienie w projektach rewitalizacyjnych wszystkich trzech wymiarów programu rewitalizacji. W niniejszym dokumencie określono 6 projektów głównych i 9 projektów komplementarnych, których cechy i spodziewane efekty korelują z zdiagnozowanymi problemami, zapewniając tym samym zwiększoną efektywność procesu oraz dodatkową wartość niż suma rozwiązanych problemów. Poniższa tabela wykazuje powiązanie zdiagnozowanych problemów z planowanymi działaniami, mającymi im przeciwdziałać. Poniższe tabele wykazują powiązanie zdiagnozowanych problemów z planowanymi kierunkami i działaniami, mającymi im przeciwdziałać.

Tabela 33. Schemat powiązań projektów rewitalizacyjnych z kierunkami działań

KIERUNKI DZIAŁAŃ	Zwiększenie zaangażowania społecznego i obywatelskiego mieszkańców	Zwiększenie roli organizacji pozarządowych	Tworzenie przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji	Stworzenie warunków do tworzenia nowych miejsc pracy	Wsparcie mieszkańców w celu zakładania przez nich działalności gospodarczych	Tworzenie warunków do rozwoju „zielonej” turystyki	Zmniejszenie bezrobocia
PROJEKTY PODSTAWOWE							
Projekt nr 1: Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców							
Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych							
Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych							
Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku							
Projekt nr 5: Szkolenie „Biznes w Broku”							
Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego							

PROJEKTY KOMPLEMENTARNE

Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców							
Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych							
Projekt nr 9: Plaża miejska nad brzegiem rzeki Bug wraz z miejscami aktywności mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego							
Projekt nr 10: Instytucje publiczne przyjazne środowisku							
Projekt nr 11: Mieszkańcy producentami energii odnawialnej							
Projekt nr 12: Uregulowanie gospodarki ściekowej							

Projekt nr 13: Wymiana oświetlenia ulicznego							
Projekt nr 14: Mieszkańcy obszaru rewitalizacji aktywnymi obywatelami							
Projekt nr 15: Ogólnopolski Festiwal Fotografii Przyrodniczej „Ptaki Doliny Bugu”							

Tabela 34. Schemat powiązań oddziaływania planowanych przedsięwzięć na problemy obszaru rewitalizacji

GŁÓWNE ZDIAGNOZOWANE PROBLEMY OBSZARU REWITALIZACJI	bezrobocie	niedostateczne zagospodarowanie miejsc i przestrzeni spędzania czasu oraz integracji mieszkańców	niski poziom zaangażowania społecznego i obywatelskiego mieszkańców	niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców	migracja młodych mieszkańców	niewielu liderów społecznych i działań integrujących mieszkańców	niska jakość infrastruktury drogowej	zanieczyszczenie powietrza
PROJEKTY PODSTAWOWE								
Projekt nr 1: Mikrogranty na inicjatywy mieszkańców								
Projekt nr 2: Dobry start organizacji pozarządowych								
Projekt nr 3 : Konkursy dla organizacji pozarządowych								
Projekt nr 4: Strategia promocji i rozwoju turystyki Broku								
Projekt nr 5: Szkolenie "Biznes w Broku"								

Projekt nr 6: Punkt doradztwa biznesowego								
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE								
Projekt nr 7: Zagospodarowanie budynku Domu Kultury na rzecz wzmocnienia działań turystycznych i aktywności mieszkańców								
Projekt nr 8: Poprawa jakości życia mieszkańców przez podniesienie atrakcyjności i bezpieczeństwa komunikacyjnych przestrzeni publicznych								
Projekt nr 9: Plaża miejska nad brzegiem rzeki Bug wraz z miejscami aktywności mieszkańców i zagospodarowaniem tarasu widokowego								
Projekt nr 10: Instytucje publiczne przyjazne środowisku								

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Zaproponowany system określa sposób podejmowania decyzji, czy podmioty biorące udział w procesie rewitalizacyjnym. Dla zapewnienia wydolności decyzyjnej procesem kieruje Burmistrz Miasta działając w sprawach strategicznych osobiście. Dla zapewnienia spójności i synergii przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poziomie ich wdrażania, w systemie instytucjonalnym wdrażania rewitalizacji przewidziano koordynatora operacyjnego z Wydziału Referat Planowania Przestrzennego, Gospodarki Nieruchomościami, Inwestycji i Ochrony Środowiska. Zadaniem koordynatora operacyjnego będzie także zarządzanie i koordynacja prac zespołu ds. rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W poprzednim okresie programowym Gmina Brok nie opracowywała Programu Rewitalizacji. W ramach polityki spójności 2007-2013 gmina zrealizowała projekty infrastrukturalne związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej, remontem budynku dawnego Domu Kultury oraz projekt przeciwdziałający wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców gminy.

Lp	Nazwa projektu	Koszty całkowite projektu	Kwota przyznanego dofinansowania	Źródło finansowania
1	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Brok	2 367 886,00 zł	2 367 886,00 zł	EFRR; PO Innowacyjna Gospodarka 2007-2013; 8.1 „Społeczeństwo informacyjne zwiększanie innowacyjności gospodarki”
2	Remont dawnego Domu Kultury	139 438 zł	139 438 zł	Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich-Działanie „Odnowa i Rozwój Wsi
3	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Brok	2 396 566,99 zł	80 % w kwocie 1 752 124,00 zł	EFRR, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020; Priorytet: IV „Przejsie na gospodarkę niskoemisyjną”
4	Rozwój oferty kulturalnej Gminy Brok dzięki dostosowaniu i udostępnieniu nowej przestrzeni wykorzystywanej na cele kulturalne”	836 544,92 zł	69,40 % w kwocie 580 562,17 zł	EFRR, Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020; Działanie: 5.3 „Dziedzictwo kulturowe”; Priorytet V: „Gospodarka przyjazna środowisku”

Tabela 35. Przedsięwzięcia zrealizowane na terenie gminy brok z perspektywy finansowej 2007-2013 i przedsięwzięcia, które otrzymały dofinansowanie z perspektywy 2014-2020

Wyremontowany w poprzednim okresie budynek dawnego Domu Kultury stanowi bazę do realizacji projektów zaplanowanych w Programie Rewitalizacji, przypisanych do celu nr 1 tj. zapewnienie spójności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz celu nr 2 tj. zwiększenia przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Przewiduje się powstanie w budynku Centrum Kultury Sportu i Rekreacji, które będzie stałym miejscem spotkań dla mieszkańców i miejscem działań dla grup nieformalnych czy organizacji pozarządowych. Planowany do zagospodarowania teren wokół budynku będzie miejscem spotkań mieszkańców czy miejscem działań kulturalnych.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Komplementarność źródeł finansowania PR została zapewniona poprzez określenie oraz łączenie różnych źródeł finansowania. Przewidziano zarówno przedsięwzięcia współfinansowane ze środków gminy oraz realizowane ze wsparciem pomocy finansowej Unii Europejskiej, jak np. EFRR, EFS, FS. Źródła finansowania określone zostały w rozdziale dotyczącym szacunkowych ram finansowych PR. Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że finansowanie projektów rewitalizacyjnych, wynikających z planu rewitalizacji opiera się na uzupełnianiu się i łączeniu wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka wystąpienia podwójnego dofinansowania.

Gmina Brok w pierwszej kolejności zakłada wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania, w tym funduszy europejskich dedykowanych działaniom społecznym i rewitalizacyjnym. Jednakże, w trakcie trwania Programu, zakłada się prowadzenie działań edukacyjnych dla różnych podmiotów z zakresu możliwości włączenia się w proces rewitalizacji np. lokalnych przedsiębiorców. Mając to na uwadze, Gmina w trakcie realizacji Programu, będzie starała pozyskać się Partnerów partycypujących w kosztach realizacji działań i projektów służących wyprowadzaniu obszaru ze stanu kryzysowego poprzez współpracę z różnymi podmiotami

REALIZACJA ZASADY PARTNERSTWA I PARTYCYPACJI

Program Rewitalizacji został wypracowywany przez samorząd gminny – wspólnotę wszystkich mieszkańców – w procesie partycypacyjnym, opisanym obszernie w rozdziale 5 na podstawie diagnozy problemów lokalnych, która posłużyła wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i była także przygotowana partycypacyjnie, ze znaczącym udziałem środowisk społecznych i gospodarczych. Niniejszy PR jest oparty o zasadę, że partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament

działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Uważany jest za warunek sine qua non sukcesu niniejszego Programu. Partycypacja w dotychczasowym procesie była – i nadal będzie – ukierunkowana na możliwie dojrzałe i zaawansowane formy uczestnictwa, a więc – przykładowo partycypacyjne projektowanie rozwiązań przestrzennych z udziałem mieszkańców, warsztaty strategiczne, koncepcyjne, grupy robocze czy spacerzy badawcze po obszarze rewitalizacji połączone z dyskusjami i zgłaszaniem wniosków. Partycypacja obywatelska na etapie wdrażania PR będzie także zagwarantowana poprzez działania zespołu ds. rewitalizacji, które będzie się składał z reprezentantów interesariuszy obszaru rewitalizacji.

5. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

Proces przygotowania Programu Rewitalizacji prowadzony był w oparciu o mechanizm włączający różnorodne grupy interesariuszy zarówno na etapie diagnozy jak i przygotowania założeń do samego dokumentu. W proces zaangażowane były następujące grupy interesariuszy: Pracownicy Urzędu Gminy i pracownicy jednostek mu podległych, radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, lokalni liderzy, mieszkańcy Broku i przedsiębiorcy. Prace nad diagnozą i programem prowadzone były przez ekspertów zewnętrznych.

Pierwszym podjętym działaniem była organizacja spotkania wprowadzającego i informacyjnego dotyczącego nowego podejścia do opracowywania programów rewitalizacji oraz przebiegu prac nad PR w gminie Brok. W spotkaniu uczestniczyło ok. 20 osób m.in. przedstawiciele Urzędu Gminy, Policji, lokalnych instytucji, sołtysi, Burmistrz, radni, lokalni liderzy i przedsiębiorcy.

Spotkanie edukacyjno-informacyjne dotyczące nowego podejścia do rewitalizacji dla przedstawicieli różnych grup interesariuszy.

Na etapie diagnozy przeprowadzono 19 wywiadów indywidualnych (IDI) z przedstawicielami urzędu gminy, lokalnych instytucji, sołtysami, przedsiębiorcami, radnymi, lokalnymi liderami oraz mieszkańcami: letnikami, osobami korzystającymi z pomocy społecznej, seniorami i osobami młodymi. Mieszkańcy mieli także możliwość wypowiedzenia się za pośrednictwem ankiety internetowej, w której wzięło udział 48 osób.

Kolejnym krokiem była debata publiczna (14.09.2016), podczas której interesariusze rewitalizacji zostali zapoznani z wynikami diagnozy społecznej oraz z proponowanym obszarem rewitalizacji. W debacie uczestniczyło ok. 40 osób. Otwarte spotkanie z mieszkańcami rozpoczęło nabór do grupy roboczej złożonej z przedstawicieli różnych grup interesariuszy.

Debata z mieszkańcami po przeprowadzonej diagnozie.

Propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały wypracowane przy współdziałaniu różnych grup interesariuszy podczas warsztatów, które odbyły się w następujących terminach: 23, 24, 30 września 2016 r. oraz 01 października 2016 r. Przeprowadzono łącznie 15 godzin warsztatów.

W spotkaniach uczestniczyło 16 osób reprezentujących różne grupy interesariuszy rewitalizacji: Pracownicy Urzędu Gminy i pracownicy jednostek mu podległych, lokalni liderzy, mieszkańcy Brok, właściciele domów letniskowych i przedsiębiorcy. Podczas warsztatów zostały określone główne kierunki zmian, jakie są potrzebne w gminie.

Uczestnicy w oparciu o materiał diagnozy wypracowali także propozycje działań i przedsięwzięć. Materiał zgromadzony podczas warsztatów posłużył do dalszej pracy nad rozwiązaniami, w dalszej części prowadzonymi przez zespół ekspertów zewnętrznych we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy.

Wypracowywanie kierunków zmian, działań do Programu Rewitalizacji - warsztaty z różnymi grupami interesariuszy w Gminie Brok.

Informacje o realizowanym procesie rewitalizacji były publikowane na stronie www.rewitalizacja.brok.pl.

Proces zaangażowania mieszkańców jest także przewidziany na etapie wdrażania programu, tym bardziej, że jest to jeden z głównych kierunków działań w ramach tego programu rewitalizacji.

Szczególnym narzędziem wzmacniającym partycypację obywatelską na etapie realizacji będzie zespół ds. rewitalizacji.

6. SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

Złożoność procesu rewitalizacyjnego wymaga właściwego zarządzania w celu uzyskania zamierzonych efektów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu zjawisk.

Zarządzającym rewitalizacją, odpowiedzialnym za osiągnięcie celów rewitalizacji, jest Burmistrz Gminy Brok, który wyznaczy pracownika odpowiedzialnego za wdrażanie programu rewitalizacji – koordynatora operacyjnego.

Do najważniejszych zadań koordynatora operacyjnego należeć będzie:

- realizacja tzw. przedsięwzięć miękkich;
- współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu;
- koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek Gminy oraz strony społecznej;
- współpraca z zespołem rewitalizacji w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną rewitalizacji;
- przygotowywanie w uzasadnionych przypadkach projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów;
- promocja programu;
- organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu;
- dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów;
- sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu; współpraca z innymi referatami, pracownikami Urzędu Gminy Brok w zakresie realizacji programu np. przy realizacji działań infrastrukturalnych z pracownikami nadzorującymi inwestycje.

Schemat zarządzania rewitalizacją przewiduje następujące szczeble zarządzania:

1. koordynatorem programowym rewitalizacji jest Burmistrz Gminy Brok,
2. koordynator operacyjny odpowiedzialny za wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji – pracownik Referatu Planowania Przestrzennego, Gospodarki Nieruchomościami, Inwestycji i Ochrony Środowiska,
3. zespół ds. rewitalizacji.

6.1. ZESPÓŁ DS. REWITALIZACJI

Zespół ds. rewitalizacji - stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami władzy Gminy Brok w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza Gminy Brok w zakresie rewitalizacji. Zespół zostanie powołany w terminie maksymalnie trzech miesięcy po uchwaleniu Programu Rewitalizacji. Zespół ds. rewitalizacji będzie funkcjonował do czasu zakończenia realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Brok tj. co najmniej do roku 2023. Zespół zostanie powołany na mocy zarządzenia Burmistrza Gminy.

Stanowisko zespołu wyrażane będzie w formie opinii, przyjmowanej zwykłą większością w głosowaniu jawnym, w obecności co najmniej połowy członków zespołu. Członkowie zespołu nie będą pobierać wynagrodzenia za swoją pracę.

Uchwalony regulamin prac zespołu będzie przestrzegał następujących zasad:

- zespół liczyć będzie minimalnie 7, a maksymalnie 15 członków,
- członkowie zespołu będą reprezentować sektor społeczny (przedstawiciele mieszkańców, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, rady sołectkiej, w tym sołtys, pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciele władz samorządowych – Rady Gminy Brok, Burmistrz Gminy lub Sekretarz czy Skarbnik, koordynator operacyjny, przedstawiciele przedsiębiorców, szkoły podstawowej oraz zainteresowanych mieszkańców,
- przy powołaniu członków zespołu stosowane będą kryteria, które zapewniają transparentność wyboru i rzeczywiste osadzenie kandydata w sferze, którą chce reprezentować,
- zespół będzie spotykał się co najmniej raz na rok,
- członkowie zespołu powoływani są na kadencje, przy czym pierwsza kadencja zespołu

wynosi 2 lata, a kolejne będą trzyletnie.

Proponowana liczba członków zespołu wynika zarówno z konieczności zachowania zasady reprezentacji, a także jak największej ilości środowisk mogących zaangażować się w proces rewitalizacji i konieczności zachowania sprawności działania tego ciała. Zespół będzie spotykał się co najmniej raz na rok.

Do zadań zespołu ds. rewitalizacji należy przede wszystkim:

- opiniowanie wszelkich zmian w PR,
- opiniowanie projektu oraz aktualizacji PR,
- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania partycypacji w realizacji LPR,
- monitorowanie realizacji przedsięwzięć,
- opiniowanie raportów rocznych z realizacji PR oraz raportu końcowego.

Obsługę organizacyjną zespołu zapewnia Burmistrz Gminy Brok poprzez koordynatora operacyjnego. Zespół ds. rewitalizacji przygotowuje swoje opinie i stanowiska w drodze głosowania, gdzie każdy z członków dysponuje jednym głosem. Zespół może zapraszać na swoje posiedzenia osoby nie będące jego członkami. Zespół może powoływać grupy robocze zajmujące się zarówno konkretnymi podobszarami rewitalizacji, jak i określonymi zagadnieniami tematycznymi. Sposób powoływania grup roboczych i ich liczebność zostanie określony w regulaminie działania zespołu ds. rewitalizacji. Zespół przygotowuje i uchwala (najdalej w ciągu trzech miesięcy od momentu powołania) regulamin działania zespołu. Projekt regulaminu i regulamin zostaną podane do wiadomości publicznej.

7. MONITOROWANIE PROGRAMU REWITALIZACJI

Monitorowanie programu rewitalizacji to ważny etap procesu zarządzania zmianami. Pozwoli określić, w jakim stopniu gmina realizuje założone cele rewitalizacji i ocenić postęp we wdrażaniu poszczególnych przedsięwzięć.

Monitoring obejmie zarówno terminowość jak i osiągnięte zakładane rezultaty poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Za monitoring całego programu odpowiedzialny będzie koordynator operacyjny odpowiedzialny za wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji – pracownik Referatu Planowania Przestrzennego, Gospodarki Nieruchomościami, Inwestycji i Ochrony Środowiska za poszczególne przedsięwzięcia ich realizatorzy.

System monitorowania musi być obiektywnym narzędziem do oceny projektów rewitalizacyjnych. Punktem wyjścia do ich wyboru były wnioski z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Na ich podstawie dobrano wskaźniki, które pozwolą ocenić, czy projekty zaspokajają konkretne potrzeby, na które miały odpowiadać

Coroczne raporty z bieżącej analizy wskaźników będą poddane ocenie przez Zespół Koordynujący, który będzie mógł na każdym etapie wdrażania PR zaproponować inne, dodatkowe wskaźniki realizacji programu rewitalizacji, jeśli uzna to za stosowne.

Monitorowanie zmian będzie realizowane na dwóch poziomach:

- na poziomie poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- na poziomie całego programu rewitalizacji.

Monitorowanie opierać się będzie na analizie trzech grup wskaźników:

- wskaźniki realizacji celów programu,
- terminy – harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- wskaźniki rezultatu bezpośredniego przedsięwzięć (wskaźniki produktu).

7.1. MONITOROWANIE REALIZACJI CELÓW REWITALIZACJI

Osiągnięcie zakładanych rezultatów przypisanych do celów rewitalizacji jest priorytetowe w końcowej ocenie całego programu. Wysiłek organizacyjny i finansowy powinien mieć swoje odzwierciedlenie w poziomie zakładanych wskaźników efektów zmian. Tylko w przypadku osiągnięcia wartości docelowej wszystkich wskaźników, można będzie mówić o sukcesie programu rewitalizacji.

Ocena osiągania celów Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie dokonywana etapami rocznymi (ocena roczna), etapami trzyletnimi (ocena etapowa) oraz na koniec 2023 roku (ocena końcowa).

Wskaźniki realizacji zakładanych celów rewitalizacji przedstawia poniższa tabela.

TABELA 36. WSKAŹNIKI REALIZACJI CELÓW REWITALIZACJI

	Wskaźnik monitorujący stopień osiągnięcia celu	Wartość bazowa wskaźnika	Tendencja	Źródło danych i sposób pomiaru wskaźnika
Cel 1. Zapewnienie spójności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji	Zwiększenie liczby aktywnych mieszkańców realizujących inicjatywy społeczno – kulturalne	0	Rosnąca, nie mniej niż 150 (do 2023)	Sprawozdania z realizacji inicjatyw w ramach konkursu na mikrogranty oraz z realizacji działań organizacji pozarządowych
	Zwiększenie liczby założonych organizacji pozarządowych i/lub zawiązanych grup nieformalnych	5	Rosnąca, nie mniej niż 3 (do 2023)	KRS, sprawozdania z rocznej działalności organizacji pozarządowych, sprawozdania z realizacji inicjatyw w ramach konkursu na mikrogranty
	Zwiększenie liczby organizacji pozarządowych realizujących działania w ramach konkursów	0	Rosnąca, nie mniej niż 5 (do 2023)	Sprawozdania z realizacji działań, dokumentacja fotograficzna
	Zwiększenie liczby zorganizowanych inicjatyw społeczno – kulturalnych	0	Rosnąca, nie mniej niż 10 (do 2023)	Sprawozdania z realizacji inicjatyw w ramach konkursu na mikrogranty, dokumentacja fotograficzna

Cel. 2 Zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców obszaru rewitalizacji	Wskaźnik monitorujący stopień osiągnięcia celu	Wartość bazowa wskaźnika	Tendencja	Źródło danych i sposób pomiaru wskaźnika
	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	81,1%	Malejąca, nie więcej niż 57,6% (do 2023)	Dane Powiatowego Urzędu Pracy
	Zmniejszenie liczby osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	39,8%	Malejąca, nie więcej niż 29,7% (do 2023)	Dane Powiatowego Urzędu Pracy
	Zmniejszenie udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	63,3%	Malejąca, nie więcej niż 43% (do 2023)	Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
	Wzrost liczby działalności gospodarczych prowadzonych w obszarze rewitalizacji	38	Rosnąca, nie mniej niż 8 (do 2023)	Dane z Powiatowego Urzędu Pracy i/lub Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej
Projekty komplementarne i uzupełniające	Wskaźnik monitorujący stopień osiągnięcia celu	Wartość bazowa wskaźnika	Tendencja	Źródło danych i sposób pomiaru wskaźnika
	Zwiększenie liczby inicjatyw społeczno – kulturalnych zrealizowanych w oparciu o powstałą infrastrukturę nad rzeką Bug	0	Rosnąca, nie mniej niż 10 (do 2023)	Sprawozdania z realizacji inicjatyw w ramach konkursu na mikrogranty oraz z realizacji działań organizacji pozarządowych, relacje na stronie internetowej urzędu gminy, dokumentacja fotograficzna
Zwiększenie liczby miejsc w komunikacyjnych przestrzeniach publicznych wyposażonych w infrastrukturę do rekreacji i spędzania czasu przez mieszkańców	3	Rosnąca, nie mniej niż 5 (do 2023)	Dokumentacja projektowa i fotograficzna monitoring na podstawie danych jednostki realizującej zadanie	

	Zwiększenie liczby budynków publicznych wyposażonych w OZE	0	Rosnąca, nie mniej niż 3 (do 2023)	Dokumentacja projektowa i fotograficzna monitoring na podstawie danych jednostki realizującej zadanie
	Zwiększenie liczby budynków prywatnych wyposażonych w OZE	0	Rosnąca, nie mniej niż 25 (do 2023)	Dokumentacja projektowa i fotograficzna monitoring na podstawie danych jednostki realizującej zadanie
Projekty komplementarne i uzupełniające	Zwiększenie liczby ulic z uregulowaną gospodarką ściekową	15	Rosnąca, nie mniej niż 3 (do 2023)	Dokumentacja projektowa i fotograficzna monitoring na podstawie danych jednostki realizującej zadanie
	Zwiększenie liczby ulic oświetlanych latarniami typu LED	0	Rosnąca, nie mniej niż 5 (do 2023)	Dokumentacja projektowa i fotograficzna monitoring na podstawie danych jednostki realizującej zadanie

7.2. MONITOROWANIE PRZEDSIĘWZIĘĆ

Monitorowanie przedsięwzięć polega na bieżącym śledzeniu zgodności realizacji przedsięwzięcia z założonym harmonogramem (terminowości realizacji) oraz na weryfikowaniu założonych wskaźników (produktu i rezultatu bezpośredniego). Monitorowanie na tym poziomie jest zadaniem osób odpowiedzialnych za poszczególne przedsięwzięcia. Odbywać się będzie w trybie ustalonym indywidualnie dla danego przedsięwzięcia, jednak nie rzadziej, niż raz na rok.

8. POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Ze względu na swój interdyscyplinarny charakter, PR nie jest jedną z polityk Gminy Brok, ale stanowi płaszczyznę integracji działań należących merytorycznie do różnych polityk branżowych miasta: społecznej, przestrzennej, inwestycyjnej, mieszkaniowej itd. W sensie realizacyjnym, PR jest wspólną ramą operacyjną służącą spójnemu zarządzaniu działaniami należącymi do różnych branż a prowadzonymi równolegle na obszarze rewitalizacji.

POWIĄZANIA LPR Z PLANEM GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMINY BROK

Niniejszy Program Rewitalizacji zachowuje spójność z założeniami dokumentu Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brok do roku 2020. Niniejszy Program Rewitalizacji pomaga osiągnąć wszystkie określone w PGN cele strategiczne. Warto jednak w tym miejscu zauważyć, że działania z zakresu gospodarki niskoemisyjnej nie zostały uznane w PR jako priorytetowe w obszarze działań rewitalizacyjnych. Zaproponowane w PR działania wpisują się jednak w cele strategiczne dokumentu.

Cele opracowanego Programu Rewitalizacji są zgodne z następującymi celami strategicznymi Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brok:

- przeprowadzenie inwentaryzacji emisji CO₂, w tym redukcja zużycia energii finalnej o 20%,
- ograniczenie emisji CO₂ o 20% do 2020 roku, w tym redukcja emisji gazów cieplarnianych o 20%,
- zwiększenie udziału OZE na obszarze Gminy Brok, w tym zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych o 15% oraz z następującymi celami szczegółowymi PGN:
- poprawa jakości powietrza atmosferycznego dzięki redukcji emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych,
- podniesienie poziomu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w Gminie,
- redukcja zużycia energii finalnej,
- poprawa bezpieczeństwa dostaw nośników energii w Gminie wraz ze wzmocnieniem działań związanych z planowaniem energetycznym,
- rozbudowa systemu zarządzania energią i działań odnoszących się do ochrony środowiska,

- optymalizacja systemu produkcji i wykorzystania energii w Gminie,
- wzmocnienie pozytywnego wizerunku Gminy dbającej o efektywne wykorzystanie energii wraz z działaniami ukierunkowanymi na poprawę stanu środowiska naturalnego.

POWIĄZANIA LPR z PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BROK

Niniejszy Program Rewitalizacji zachowuje spójność z założeniami dokumentu Program Ochrony Środowiska dla Gminy Brok 2013 - 2016 z perspektywą do roku 2020. Zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie stanowią sprzeczności z wskazanymi w POŚ wytycznymi, w szczególności jeżeli chodzi o rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz zwiększenia zakresu działań w tym obszarze: "Umiejętne i dobrze zaplanowane wprowadzanie rozwiązań turystycznych nie zagrazi w nadmiernym stopniu środowisku przyrodniczemu, natomiast przyczyni się do rozwoju edukacji ekologicznej zarówno mieszkańców gminy jak i odwiedzających ją gości, a także przyspieszy i zróżnicuje rozwój gospodarczy regionu." (POŚ, Brok 2013, s.26)

Konieczne będzie jednak przy tym monitorowanie i poprawa jakości wód powierzchniowych, szczególnie tych wykorzystywanych do celów turystycznych i rekreacyjnych.

Założenia PR wspierają wytyczne POŚ związane z problemem niskiej emisji na terenie gminy.

Cele opracowanego Programu Rewitalizacji są zgodne z następującymi celami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Brok:

- Przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, w tym: zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery
- Rozbudowa i modernizacja sieci przesyłowych, w tym: rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej,
- Poprawa stanu przyrody, w tym: zaangażowanie społeczności lokalnej
- Ochrona powietrza atmosferycznego, w tym: aktywne ograniczanie niskiej emisji
- Zrównoważony rozwój turystyki, w tym: reklama gminy, ograniczenie wpływu turystyki na środowisko
- Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie.

POWIĄZANIA PR ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO I MIEJSCOWYM PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Gmina Brok posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte uchwałą Nr XIII/82/2004 Rady Gminy Brok z dnia 20 kwietnia 2004 r.

Niniejszy Program Rewitalizacji jest zasadniczo zgodny z obowiązującym studium.

Teren nad rzeką (poniżej Promenady) oznaczony jest jako strefa funkcji turystycznych. PR przewiduje utrzymanie tych funkcji dla tego obszaru.

Przedsięwzięcie planowane na niezagospodarowanym terenie wzdłuż drogi wojewódzkiej 694 przy ulicy Dąbrowskiego zakłada wprowadzenie funkcji usługowej dla tego obszaru (przeniesienie miejskiego targowiska). W obowiązującym studium obszar jest definiowany jako strefa mieszkaniowo-usługowa śródmieścia Broku.

Program Rewitalizacji zakłada zmianę funkcji dla terenu obecnego targowiska zlokalizowanego przy ulicy Słonecznej. W obowiązującym SUIKZP teren jest strefą mieszkaniową usługową śródmieścia Broku. Należy zmienić oznaczenia terenu na zieleń urządzoną z usługami.

Gmina Brok proceduje zmianę obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Brok posiada obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego tylko dla części obszaru gminy. Dla obszaru wyznaczonego jako obszaru rewitalizacji brak obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego.

ZGODNOŚĆ Z ZASADAMI WDRAŻANIA REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

PR jest w pełni zgodny z Zasadami wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.